

H. GONTZE

Ζωολογία

Γ'-Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

12

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε. - ΑΘΗΝΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΗΛΙΑ Χ. ΓΟΝΤΖΕ

ΖΩΟΛΟΓΙΑ

ΤΕΥΧΟΣ Α.

Για τις κατώτερες τάξεις του Δημοτικού
Σχολείου

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε. — ΑΘΗΝΑΙ
4 - ΑΛΘΑΙΑΣ - 4

18563

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

PRINTED IN GREECE—1935
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.

Α'. ΖΩΑ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ

Η ΓΑΤΑ

Ἡ γάτα εἶναι σπιτικὸ ζῶο πολὺ ὠφέλιμο· καθαρίζει τὸ σπίτι καὶ τὶς ἀποθήκες ἀπὸ τὰ ποντίκια καὶ ἄλλα βλαπτικὰ ζῶα.

Ἡ γάτα ἀγαπᾷ τὴ ζέστη, γι' αὐτὸ τὴ βλέπομε νὰ ξαπλώ- νεται κοντὰ στὸ τζάκι καὶ στὴ σόμπα. Ἡ γάτα στὴν ἀρχή, πού ἦταν ἄγρια, ζοῦσε σὲ ζεστοὺς τόπους, γι' αὐτὸ φοβᾶται τὸ κρύο.

Στὸ ἀνάστημα ἡ γάτα εἶναι μικρότερη ἀπὸ τὸ σκύλο. Τὸ κεφάλι της εἶναι στρογγυλὸ, στὸ ἀπάνω χεῖλι της ἔχει κάτι τρί- χες ἄσπρες καὶ σκληρὲς σὰ μουστάκια ἄγρια· μ' αὐτὲς καταλαβαί- νει ὅπως ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ δάχτυλα τὸ μαλλί της εἶναι κοντὸ καὶ μαλακὸ. Ἡ γάτα περπατεῖ στὸ σκοτάδι χωρὶς νὰ ἀκούεται οὔτε χτυπᾷ πουθενά, ἐπειδὴ μὲ τὰ μουστάκια της καὶ τὸ μαλλί της κατα- λαβαίνει τὰ πράγματα πού βρίσκει μπρο- στά της καὶ τὰ πόδια της ἀπὸ κάτω ἔχουν τρίχες μαλακὲς σὰ βελούδο.

Ἡ γάτα στὰ μπροστινὰ πόδια της ἔχει πέντε δάχτυλα καὶ τέσσερα στὰ πισινὰ μὲ νύχια μυτερά, πού ἅμα περπατῇ τὰ μα- ζεύει. Ἡ γάτα περπατεῖ στὰ δάχτυλα. Τὸ μαλλί της εἶναι μελανό, σταγί, ἄσπρο, κόκκινο ἀνοιχτὸ ἢ παρδαλό. Στὸ σκοτάδι τὸ χρῶμα της φαίνεται πάντα μαῦρο, γι' αὐτὸ τὰ ποντίκια δὲν τὴ βλέπουν τὴ νύχτα.

Τὸ σῶμα της λυγίζει εὐκόλα καὶ μπορεῖ νὰ σέρνεται στὸν τοῖχο ἢ χάμω. Τὰ μάτια της εἶναι καμωμένα γιὰ νὰ βλέπῃ τὴ νύχτα στὸ σκοτάδι· ἡ γάτα ὅπου περάσει δὲν ἀφήνει καμιὰ μυ- ρουδιά, γιὰ τὸ σῶμα της δὲν ἰδρώνει καθόλου· τὰ αὐτιά της εἶναι ὀρθὰ καὶ γυρίζουν εὐκόλα στὸ μέρος πού ἔρχεται καὶ ὁ πιὸ μικρὸς θόρυβος, γι' αὐτὸ ἀκούει καὶ τὸν πιὸ μικρὸ θόρυβο πού

κάνει τὸ ποντίκι στὴ φωλιά του. Ἡ οὐρά της εἶναι μακριὰ καὶ τὴν ἔχει γιὰ τιμόνι στὸ πῆδημα. Σὲ κάθε μέρος στὰ δυὸ σιαγόνια της ἔχει ἀπὸ δύο σκυλόδοντα μακριὰ καὶ μυτερὰ γιὰ νὰ τρουπᾶ καὶ νὰ σκοτώνη ἀμέσως τὰ ποντίκια, πού πιάνει. Ἡ φωνή της κάνει νιάου-νιάου καὶ λέγεται νιαούρισμα.

Ἡ γάτα δὲν ἀγαπᾶ καὶ πολὺ τὰ παιχνίδια, γι' αὐτὸ ἅμα τὴν πειράζουν τὰ παιδιά, θυμώνει καὶ τὰ χτυπᾶ μὲ τὰ μυτερὰ της νύχια.

Τὴ γάτα δὲ χωνεύει ὁ σκύλος· ὅπου τὴν ἰδῆ τὴν κυνηγᾶ, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ τὴν πιᾶση. Ἡ γάτα ἀνεβαίνει εὐκόλα μὲ τὰ μυτερὰ της νύχια στὰ δέντρα καὶ στοὺς τοίχους, ὅπου ὁ σκύλος δὲν μπορεῖ νὰ ἀνεβῆ. Ἡ γάτα τρομάζει εὐκόλα καὶ ἀγριοῦει καὶ ἅμα βρεθῆ σὲ κλειστὸ μέρος ρίχεται ἀπάνω στὸ σκύλο καὶ στοὺς ἀνθρώπους ἀκόμα μὲ μεγάλη ὀρμή.

Ἡ γάτα γεννᾶ δυὸ φορές τὸ χρόνο ἀπὸ 2 ὡς 7 μικρὰ μὲ κλειστὰ μάτια· πρὶν γεννήση ἐτοιμάζει φωλιά ζεστὴ σὲ κρυφὸ μέρος· ἂν καταλάβῃ κίνδυνο, σηκώνει ἀπὸ κεῖ τὰ μικρὰ της καὶ τὰ φέρνει μὲ τὸ στόμα της σὲ ἄλλο μέρος· τὰ μυτερὰ δόντια της δὲν τρουποῦν τὰ μικρὰ, ἐπειδὴ τὰ κρατεῖ σφιχτὰ μὲ τὰ χεῖλια της. Ἄμα τὰ μικρὰ μεγαλώσουν, παίζουν μὲ τὴν οὐρὰ τῆς μάνας τους, μὲ ἄχυρα, κουρέλια καὶ ἄλλα. Ὑστερα τὰ μαθαίνει νὰ κυνηγοῦν. Ἡ γάτα δὲν τρώγει μόνο ποντίκια, ἀλλὰ καὶ ὅλες τὶς τροφές πού τρώγει ὁ ἄνθρωπος, τῆς ἀρέσουν ὅμως πολὺ τὰ ψάρια.

Υπάρχουν γάτες μεγάλες ἄσπρες· αὐτὲς εἶναι οἱ γάτες τῆς Ἀγκύρας.

Σὲ πολλὰ μέρη τρέφουν γάτες γιὰ τὸ δέρμα τους, πού τὸ κάνουν γοῦνες.

Ο ΣΚΥΛΟΣ

Ὁ σκύλος εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ χρήσιμα ζῶα τοῦ σπιτιοῦ.

Οἱ ἄνθρωποι ἀγαποῦν καὶ περιποιοῦνται τὸ σκύλο, ἐπειδὴ εἶναι πιστὸς φύλακας στὸ σπίτι καὶ στὰ πρόβατα· βοηθεῖ καὶ συντροφεύει τὸν κυνηγὸ στὸ κυνήγι.

Ὁ σκύλος τρώγει τὶς τροφές πού τρώγει καὶ ὁ ἄνθρωπος, πρὸ πάντων ὅμως κρέας καὶ κόκαλα. Γι' αὐτὸ ἔχει τὰ μπροστινὰ του δόντια, τοὺς κοφτήρες, γιὰ νὰ ξύνη τὸ κρέας ἀπὸ τὰ κό-

Συγγραμμα του άλογου

θέλει ὁ ἀφεντικός του. Εἶναι ὑπερήφανο καὶ φιλότιμο· θέλει στὸ τρέξιμο νὰ ἔρχεται πρῶτο ἀπὸ τὰ ἄλλα ἄλογα καὶ δὲ λογαριάζει τὴν κούραση. Γιὰ νὰ ἔχη ὅλα τὰ παραπάνω προτερήματα, πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ τοῦ φέρεται μὲ καλὸ τρόπο, γιατί ἀλλιώτικα γίνεται κακό, κλωτσᾷ, δαγκώνει, πεισιμώνει καὶ δὲ θέλει νὰ τραβήξῃ τὸ ἀμάξι.

Τὸ ἄλογο τὸ χρειαζόμαστε γιὰ καβάλα, νὰ σέρῃ τὸ ἀμάξι, τὰ κάρα, τὸ ἀλέτρο, στὸν πόλεμο καὶ γι' ἄλλες ἐργασίες.

Σὲ πολλοὺς τόπους οἱ ἄνθρωποι τρώγουν τὸ κρέας του· τὸ δέμας του εἶναι πολὺ γερὸ καὶ χρειάζεται γιὰ παπούτσια ὅπως τοῦ βωδίου.

Εἶναι πολλὲς ράτσες ἀπὸ ἄλογα· τὰ καλύτερα εἶναι τὰ Ἄραπικα καὶ τὰ Οὐγγαρέζικα.

Τὰ ἄλογα, ἅμα δὲν τρέφονται καλὰ καὶ σὲ καλοὺς στάβλους ἀρρωσταίνουν. Ἡ χειρότερη ἀρρώστια τους εἶναι ἡ **μάλη**· αὐτὴ εἶναι κολλητικὴ καὶ μπορεῖ νὰ κολλήσῃ καὶ τὸν ἄνθρωπο· γι' αὐτὸ τὰ ἄλογα, πὺν παθαίνουν ἀπὸ μάλη, πρέπει νὰ τὰ σκοτώνουν καὶ νὰ ἀπολημαίνουν ἀμέσως τὸ στάβλο.

Ο ΓΑΪΔΑΡΟΣ

Ὁ γαῖδαρος εἶναι σπιτικὸ ζῶο, ὅπως καὶ τὸ ἄλογο, πολὺ χρήσιμο στὸν ἄνθρωπο. Μοιάζει στὸ σῶμα μὲ τὸ ἄλογο, ἀλλὰ εἶναι πιὸ μικρὸς στὸ ἀνάστημα καὶ ἔχει κεφάλι καὶ αὐτιά πιὸ μεγάλα. Στὸ λαιμὸ του δὲν ἔχει μακριὰ χαιτή, ὅπως τὸ ἄλογο, ἀλλὰ μικρὴ καὶ ὄρθια. Ἡ φωνή του εἶναι δυνατὴ καὶ ἐνοχλητικὴ καὶ λέγεται **γκάρισμα**. Ὁ γαῖδαρος ἀντέχει στοὺς κόπους καὶ ἔχει μεγάλη δύναμη· περπατεῖ πολὺ προσεχτικὰ καὶ ἀλαφριά, οὔτε γλυστιᾷ οὔτε πέφτει.

Ὁ γαῖδαρος δὲ εἶναι κουτὸ ζῶο, ὅπως νομίζουν πολλοὶ ἄνθρωποι. Ἐχει πολλὰ χαρίσματα· ἀκοίει καὶ βλέπει πολὺ, καλὰ καὶ ἔχει καὶ δυνατὴ μυρουδιά, ὅπως καὶ τὸ ἄλογο. Θυμᾶται τὸ δρόμο πὺν καὶ μιὰ φορὰ μονάχα πέρασε, γνωρίζει τὸν ἀφέντη του καὶ μέσα σὲ πολλοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁ γαῖδαρος πὺν τρέφεται καλὰ καὶ δὲ βασανίζεται εἶναι ἐργατικὸς καὶ ὑπάκουος, ἐνῶ ἐκεῖνος, πὺν τὸν κακομεταχειρίζονται, γίνεται πεισιματίας, τεμπέλης καὶ κακός· στηλώνει τὰ πόδια του στὴ γῆ καὶ μένει

ακούνητος μ' όλες τις φωνές του αφέντη του και τις ξυλιές που του δίνει, κλωτσά και δαγκώνει.

Ο γαΐδαρος τρώγει χόρτα, αγκάθια, άχυρα, κριθάρι και άλλες τέτοιες τροφές. Στην τροφή του δεν είναι πολύ δύσκολος: άχυρα, σανό και χόρτα, που δεν καταδέχεται το άλογο να φάγη, αυτός τα τρώγει πολύ ευχάριστα. Το στομάχι του χωνεύει καλύτερα από το στομάχι του άλογου, ακόμα και τα ξερά ξύλα. Τα γαΐδουράγκαθα που φυτρώνουν στις άκρες του δρόμου είναι η καλύτερη του τροφή. Αυτά δεν πληγώνουν το στόμα του, γιατί αυτό από μέσα σκεπάζεται με μια χοντρή πέτσα. Νερό πίνει καθαρό, όσο διψασμένος κι' αν είναι δεν πίνει ακάθαρτο νερό. Τα δόντια του, το στομάχι του

κι' όλο σχεδόν το σώμα του είναι σαν του άλογου.

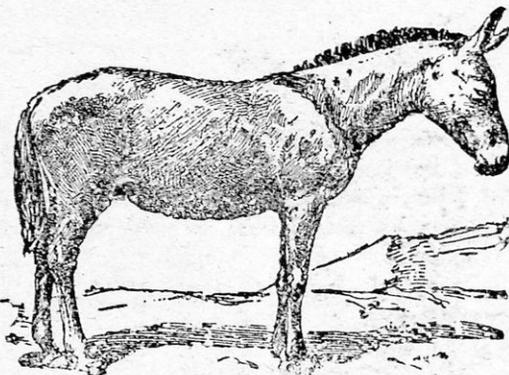
Το θηλυκό γαΐδουρι γεννά κάθε χρόνο ένα πωλάρι, που το βυζαίνει έξι μήνες. Το πωλάρι πηγαίνει κοντά στη μητέρα του χαρούμενο και τρέχει με ζωηρά πηδήματα κοντά της. Αμα φτάση στα τέσσερα χρόνια, μπαίνει στη δουλειά. Την πιο μεγαλύτερη δύναμη έχει από 7 ως 15 χρονών, ύστερα αρχίζει και ξεπέφτει. Ο γαΐδαρος ζή 25 ως 30 χρόνια καμιά φορά και περισσότερο.

Ο γαΐδαρος επειδή είναι πιο οικονομικός στην τροφή του από το άλογο, τον μεταχειρίζονται οι άνθρωποι σε πολλές δουλειές: οι χωρικοί, οι μικρέμποροι, οι γεωργοί, οι περιβολάρηδες, οι γαλατάδες, οι τσοπάνηδες έχουν το γαΐδαρό τους, για να κουβαλούν τα πράματά τους και να τον καβαλικεύουν. Ο γαΐδαρος είναι ο βοηθός του φτωχού, εκεί που το άλογο δε βρίσκει τροφή, ο γαΐδαρος βρίσκει αρκετή. Από το δέρμα του κάνουμε παπούτσια, τούμπανα, φουσερά. Το γάλα της γαΐδούρας είναι πολύ άλαφρό, για τούτο το δίνουν για τροφή στα μωρά που δεν

μποροῦν νὰ χωνέψουν τὸ γάλα τῆς μάνας τους καὶ στοὺς στομαχικούς.

Ἀπὸ τὸ γαῖδαρο καὶ τὸ ἄλογο βγαίνει τὸ μουλάρι (ἡμίονος), ποῦ εἶναι πολὺ δυνατὸ ζῶο καὶ διαφέρει λίγο ἀπὸ τὸ ἄλογο εἶναι ὅμως ψηλότερο καὶ πιὸ ὄμορφο ἀπὸ τὸ γαῖδαρο· εἶναι πιὸ κατάλληλο ἀπὸ τὸ ἄλογο γιὰ τὰ βουνήσια μέρη, γιατί μπορεῖ πολὺ εὐκόλα καὶ σίγουρα νὰ περπατῇ σὲ δρόμους στενοὺς καὶ μὲ πέτρες. Γι' αὐτὸ στὴν πατρίδα μας ποῦ ἔχει πολλὰ βουνὰ εἶναι ἀπαραίτητο τὸ μουλάρι· τὸ φορτόνομο, τὸ καβαλικεύομε, τὸ ζεύομε στὸ ἀμάξι καὶ στὸ ἀλέτρι. Καὶ στὸ στρατὸ τὸ χρειάζονται πολὺ τὸ μουλάρι γιὰ τὰ βαρῖα φορτώματα.

Τὸ μουλάρι ἔχει πιὸ μεγάλη ἀξία ἀπὸ τὸ γαῖδαρο κι' ἀπάνω κάτω σὰν τὸ ἄλογο.

Η ΓΙΔΑ

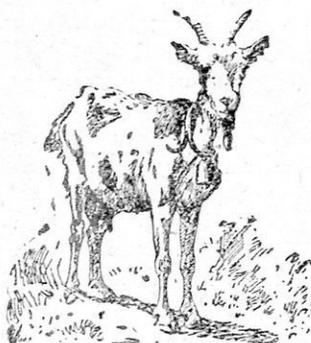
Ἡ γίδα (κατσίκα) εἶναι σὰν τὸ πρόβατο πολὺ χρήσιμο ζῶο τοῦ σπικιοῦ. Τὴν γίδα τὴν ἠμέρεψε ὁ ἄνθρωπος ὅπως καὶ τὸ πρόβατο. Ἄγριες γίδες, τὰ ἀγριόγινδα, ζοῦν ἀκόμα στὶς ἄγριες κορυφὰς τῶν ψηλῶν βουνῶν καὶ σὲ πολλὰ ἔρημα νησιά.

Ἡ γίδα εἶναι ζῶο φυτοφάγο, μηρυκαστικό, ὅπως καὶ τὸ πρόβατο γι' αὐτὸ ἔχει δόντια καὶ στομάχι ὅμοιο. Πιὸ εὐχάριστα τρώγει τὰ τρυφερὰ βλαστάρια ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα καὶ τὰ δέντρα καὶ τὰ φύλλα τους. Γιὰ τοῦτο ζῆ πρὸ πάντων στὰ βουνά, ὅπου εἶναι δάση. Ἐκεῖ κινδυνεύει νὰ φραγωθῇ ἀπὸ τὰ ἀγρίμια πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸ πρόβατο ποῦ ζῆ στοὺς κάμπους καὶ στὰ χαμηλὰ μέρη τῶν βουνῶν. Γιὰ τοῦτο εἶναι καμωμένο νὰ μπορῇ πιὸ εὐκόλα νὰ τρέξη παρὰ τὸ πρόβατο γιὰ νὰ γλιτώνει ἀπ' αὐτά. Ἐχει κέρατα μεγάλα, πρὸ πάντων τὸ ἀρσενικό, ποῦ μ' αὐτὰ χτυπᾷ

τοὺς ἐχθροὺς του. Μπορεῖ νὰ ἀνεβραῖνη καὶ νὰ περπατῆ σὲ τέτοιους γκρεμινούς, πού δύσκολα ἄλλο ζῷο μπορεῖ. Γιὰ νὰ μπορῆ νὰ τρέξη εὐκόλα μέσα στὰ δάση καὶ νὰ μὴ μπερδεύεται στὰ χαμόκλαδα τὸ μαλλί της, οἱ τρίχες της εἶναι τεντωμένες στὰ κάτω κι ὄχι γυριστὲς ὅπως στὸ πρόβατο. Τὸ χρῶμα της εἶναι μαῦρο, σταχτί, ψαρί, μισοκόκκινο, κασιτανὸ καὶ παρδαλό.

Ἡ γίδα ὅπως καὶ τὸ πρόβατο δὲν εἶναι μόνο ζῷο σπιτικό, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐξοχῆς, ὅπου ζῆ κοπάδια—κοπάδια, ὅπως καὶ τὰ πρόβατα· ὁ βοσκὸς τους λέγεται γιδοβοσκὸς ἢ γιδάρης.

Τὸ ἀρσενικὸ γίδι τὸ λέγουν τραγὶ ἢ τραγό· αὐτὸς εἶναι πιὸ ψηλὸς καὶ ζωηρὸς ἀπὸ τὴ γίδα· ἔχει κέρατα μεγάλα κι ὄρθια, ἐνῶ τῆς γίδας εἶναι καμπυλωτά. Ἀποκάτω ἀπὸ τὸ σιαγόνι ἔχει γένι, ὅπως καὶ πολλὲς γίδες. Ἡ γίδα γεννᾷ μιὰ φορὰ τὸ χρόνο

ἓνα ἢ δυὸ καὶ καμμιά φορὰ 3 καὶ 4 κατσιάκια (ἐρίφια). Αὐτὰ ὕστερα ἀπὸ πέντε ἕξι μέρες γίνονται σωστοὶ διαβόλοι· πηδοῦν δῶ κι' ἐκεῖ, ἀνεβραίνουν στὶς μάντρες, στὰ κεραμύδια τῆς κλύβας κι' ὅπου ἄλλοῦ μπορέσουν, δὲν ἀφήνουν τίποτα στὴ θέση του.

Ἡ γίδα δίνει στὸν ἄνθρωπο ὅσα καὶ τὸ πρόβατο. Γάλα βγαίνει περισσότερο ἀπὸ τὸ πρόβατο καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο εἶναι πιὸ καλὸ τὸ γιδίσιο γάλα, γιὰτὶ εἶναι πιὸ ἀλαφρό· τὸ γιδίσιο βούτυρο καὶ οἱ μυζήθρες οἱ γιδίσια εἶναι πιὸ ἀνώτερες. Τὸ μαλλί ὅμως τῆς γίδας εἶναι πρόστυχο, δὲν εἶναι σὰν τοῦ προβάτου, ἀπ' αὐτὸ κάνομε τὰ τρίχινα σχοινιά, σακκιά, στρωσίδια καὶ τὶς κάπες τῶν χωρικῶν. Σὲ ξένους τόπους εἶναι μιὰ ράτσα ἀπὸ γίδια πού βγάξει μαλλὶ σὰ μετὰξι πού κάνουν ψιλὰ ὑφάσματα πολύτιμα. Στὴν πατρίδα μας ὅμως δὲν ἔχομε τέτοια.

Ἡ γίδα τρώγει τὰ τρυφερὰ βλαστάρια ἀπὸ τὰ δέντρα ὡς τὰ χαμόκλαδα, σηκώνεται στὰ πισινά της πόδια, καὶ φτάνει ἀπάνω στὰ κλαριά στὰ δέντρα καὶ τὰ τρώγει· εἶναι καταστροφικὴ στὰ νέα δάση, στὰ κτήματα, στοὺς κήπους· γι' αὐτὸ ἀπαγορεύεται νὰ ζοῦν ἐλεύθερες σὲ τέτοιους τόπους γίδες.

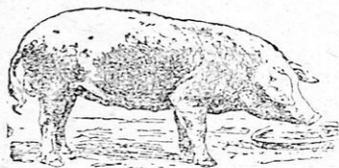
Στὴν πατρίδα μας τρέφουν γίδες στὰ σπλῖτα ὄχι μόνο στὰ

χωριά αλλά και στις πόλεις για τὸ γάλα τους. Αὐτὴ τὴ ράτσα τὴν ἔχουν φέρει ἀπὸ ξένες χώρες, εἶναι οἱ **μαλτέζικες**, πὺν βγάξουν πῶς πολὺ γάλα ἀπὸ τις κοπαδιάρικες γίδες.

Ἡ γίδα ἔχει τοὺς ἴδιους ἐχθροὺς μὲ τὰ πρόβατα· ἀπ' αὐτοὺς φυλάγεται μὲ τὴ φευγάλα, σὲ τοῦτο τὴν βοηθοῦν πολὺ τὰ ψηλά και γερά πόδια της και μὲ τὰ κέρατα στὸ κοπάδι τις φυλάγει ὁ βοσκὸς και ὁ σκύλος. Ἀρρώστιες παθαίνει τις ἴδιες μὲ τὸ πρόβατο και γιαιτρύεται μὲ τὸν ἴδιο τρόπο.

Ο ΧΟΙΡΟΣ (γουρουνί)

Ὁ ἡμερος χοῖρος εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πολὺ χρήσιμα ζῶα τοῦ σπιτιοῦ. Δίνει πολλὰς ὠφέλειες στὸν ἄνθρωπο χωρὶς νὰ ἀπαιτῆ και πολλὰ ἐξοδα για τὸ θρέψιμό του. Ὁ χοῖρος τρώγει διάφορες τροφές, χόρτα, ἀπομεινάρια ἀπὸ τὰ φαγητά μας, πατάτες, ἄλευρα κριθαριοῦ, καλαμπόκι, καρποὺς δέντρων, ρίζες και ἄλλα.

Τις ρίζες και τοὺς βολβούς τῶν φυτῶν βροῖσκει μέσα στη γῆ, ὅπου σκάβει μὲ τὸ ρύγχος του (μουτσούνα). Γι' αὐτὸ στὸ ἄπάνω χεῖλι του στήν ἄκρη ἔχει ἓνα δίσκο σκληρὸ σὰ δαχτυλίδι. Τὴν τροφὴ του μέσα στη γῆ τὴν καταλαβαίνει μὲ τὴ μισουδιά του, πὺν εἶναι τόσο δυνατὴ, ὅσο σὲ κανένα ἄλλο ζῶο, για τοῦτο ἔχει τὰ ρουθούνια του ἀνοιχτά και πάντα ὑγρά. Τὰ μάτια του εἶναι μικρά και δὲ βλέπει πολὺ καλά. Τὰ αὐτιά του εἶναι μεγάλα, ὄρθια ἢ κρεμασμένα, ἀκούει δὲ πολὺ καλά. Ὁ λαιμός του γέρνει στὰ κάτω και τὸ μακρὺ του ρύγχος φτάνει σχεδὸν στη γῆ κι' ἔτσι καθόλου δὲν κουράζεται στὸ νὰ βροῖσκει τὴν τροφὴ του στη γῆ. Ἀφοῦ ὁ χοῖρος τρώγει ἀπ' ὅλες τις τροφές, ἔχει κι' ὅλα τὰ εἶδη τῶν δοντιῶν, τὰ σκυλόδοντά του μάλιστα εἶναι μυτερά και βγαίνουν ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὰ χεῖλια του, προσπάντων στὰ ἄρσενικά· μ' αὐτὰ ξεσκίζει τις ρίζες ἀπὸ τὰ φυτά. Τὸ κορμί του εἶναι πλακωτὸ και τὰ πόδια του μικρά και ψηλά και ἔχει τὸ καθένα τέσσερα δάχτυλα· ἀπ' αὐτὰ τὰ δύο εἶναι μακρύτερα ἀπὸ τ' ἄλλα και μ' αὐτὰ στηρίζεται, ἐνῶ τὰ ἄλλα δυὸ βοηθοῦν στὸ στήριγμα. Οὐρὰ δὲν ἔχει μεγάλη και δὲν τοῦ χρειάζεται μεγάλη, γιατὶ οἱ μύγες και τὰ ἄλλα ἔντομα δὲ τὸν ἐνοχλοῦν, ἐπειδὴ τὸ δέρμα του

Ἡλία Γοντζέ, — Ζωολογία

είναι χοντρού κι' έχει τρίχες σκληρές σαν ψιλὰ ἀγκάδια, πού δὲν μπερδεύονται ποτὲ στὰ χαμόκλαδα καὶ στὰ κλαριά τῶν δέντρων. Οἱ τρίχες του, πού εἶναι στὸ ἀπάνω μέρος τοῦ λαιμοῦ του καὶ στὴ ράχη του, εἶναι μακρύτερες καὶ πιὸ σκληρές.

Ὁ χοῖρος ἅμα βροῖσκη πολλὴ τροφή, τρώγει πολὺ καὶ παχαίνει γρήγορα. Ἀποκάτω ἀπὸ τὸ δέρμα του γίνεται ἓνα παχὺ στρώμα ἀπὸ λίπος. Ἄμα τὸ χειμῶνα δὲ βροῖσκη ἀρκετὴ τροφή, τρέφεται ἀπὸ τὸ λίπος αὐτό. Τὸ λίπος τὸν ζεσταίνει πολὺ, γιὰ τοῦτο τὸ καλοκαίρι εὐχαριστιέται νὰ κυλιέται μέσα στὸ νερὸ ὅπου μένει ὄρες κι' ὄρες καὶ βγαίνει ἅμα θέλη νὰ φάγη. Τὸ νερὸ κι' ἡ λάσπη δὲ μένουν ἀπάνω στὶς σκληρὲς τρίχες του.

Τὸ θηλυκὸ γεννᾷ μιὰ ἢ δυὸ φορές τὸ χρόνο 5 ὡς 10 καὶ καμιά φορά καὶ περισσότερα χοιρίδια (γουρουνάκια), πού τὰ βυζαίνει μὲ τὰ πολλὰ μαστάρια του. Τὰ γουρουνάκια πηγαίνουν κοντὰ στὴ μάνα τους στὴ βοσκή καὶ σκάβουν κι' αὐτὰ τὴ γῆ γιὰ νὰ βροῦν τροφή. Ὁ ἀρσενικὸς χοῖρος λέγεται **κάπρος**. Ὁ χοῖρος παχαίνει πολὺ με βελανίδια καὶ μὲ ἀλεύρι ἀπὸ καλαμπόκι, γιὰ τοῦτο τρέφεται εὐκόλα στὰ μέρη πού εἶναι δάση ἀπὸ βελανιδιές καὶ γίνεται καλαμπόκι. Ἄλλὰ καὶ σ' ὅλα τὰ μέρη μπορεῖ νὰ τρέφουν χοίρους, γιατί τρώγουν ἀπὸ ὅλες τὶς τροφές.

Τὸ κρέας τοῦ χοίρου εἶναι θρεπτικὸ καὶ νόστιμο, τὸ λίπος του τὸ μεταχειρίζομαστε γιὰ βούτυρο, τὸ κρέας τοῦ χοίρου τὸ κάνομε παστὸ καὶ καπνιστό, τὰ χοιρομέρια, κάνομε ἀπ' αὐτὸ καὶ λουκάνικα. Τὸ δέρμα του ἐπειδὴ εἶναι χοντρού καὶ γερὸ τὸ κάνουν οἱ χωρικοὶ πέδιλα, τὰ γουρουνοτσάρουχα πού λέγουν.

Ἄπὸ τὶς τρίχες του κάνουν βούρτσες καὶ τσαγκαροβελόνες. Ἐχθρὸς τοῦ χοίρου εἶναι ὁ λύκος καὶ τὰ ἄλλα ἄγρια ζῶα. Οἱ χοῖροι στὴν ἐξοχὴ ζοῦν κοπάδια κοπάδια· ὁ φύλακός τους εἶναι ὁ χοιροβοσκός.

Ὁ χοῖρος παθαίνει μιὰ κακιὰ ἀρρώστια πού λέγεται **τριχινίαση**. Ἡ ἀρρώστια αὕτη κολλᾷ καὶ τὸν ἄνθρωπο, ἅμα φάγη κρέας ἀπὸ τέτοιο χοῖρο ὄχι καλὰ ψημένο· ἡ ἀρρώστια αὕτη πολλές φορές φέρνει καὶ τὸ θάνατο. Γιὰ τοῦτο τὸ χοιρινὸ κρέας πρέπει νὰ βράζεται ἢ νὰ ψένεται καλὰ καὶ ὅπου εἶναι δυνατὸ τοὺς χοίρους πού σφάζομε νὰ τοὺς ἐξετάζη ὁ κτηνίατρος.

Στὰ μεγάλα δάση τῆς πατρίδας μας ζοῦν κι' ἄγριοι χοῖροι, τὰ ἀγριογούρουνα. Αὐτοὶ εἶναι πιὸ δυνατοὶ ἀπὸ τοὺς ἡμεροὺς καὶ ἔχουν σκυλόδοντα πολὺ μεγάλα. Μ' αὐτὰ χτυποῦν τὰ ἄγρια ζῶα

του θέλουν νὰ τοὺς βλάψουν καὶ τὰ σκίζουν. Οἱ κυνηγοὶ κυνηγοῦν πολὺ τοὺς ἀγριόχοιρους, γιατί ἔχουν κρέας πολὺ νόστιμο· δὲν εἶναι ὁμως εὐκόλο καὶ χωρὶς κίνδυνο τὸ κυνήγι τους.

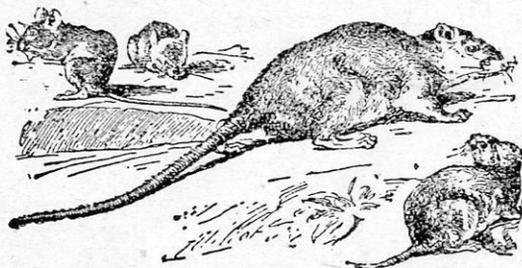
Ο ΠΟΝΤΙΚΟΣ

Ὁ ποντικός ζῆ μέσα στὰ σπίτια μας, στὶς ἀποθήκες, στοὺς στάβλους, στὶς ἀχυρῶνες καὶ γενικὰ ὅπου μπορεῖ νὰ βροῖσκη τροφή. Τρώγει ἀπὸ ὅλα τὰ εἶδη τῆς τροφῆς ποὺ τρώγει καὶ ὁ ἄνθρωπος, γι' αὐτὸ ζῆ κοντὰ στὸν ἄνθρωπο, ὅπου κι' ἂν κατοικήσῃ. Τὸ ψωμί, τὸ ἀλεύρι, τὸ κρέας, τὸ τυρὶ, τὸ γάλα, τὸ λάδι, τὸ βούτυρο, τὸ λίπος, τὰ γλυκίσματα καὶ ὅλοι οἱ καρποὶ εἶναι τροφή του.

Τὴν ἡμέρα μένει κρυμμένος μέσα στὴ φωλιά του ποὺ τὴν κάνει μέσα στὶς τρύπες τοῦ τοίχου καὶ τοῦ πατώματος τοῦ σπιτιοῦ, τῆς ἀποθήκης, τῆς ἀχυρῶνας, μέσα στὴ γῆ καὶ στὸν κορμὸ παλιῶν δέντρων.

Ὁ ποντικός εἶναι ζῶο μικρὸ· ὁ σπιτικὸς μάλιστα μόλις φτάνει 10 πόντους. Πιὸ μεγάλοι εἶναι οἱ ποντικοὶ ποὺ ζοῦν στοὺς ὑπονόμους στὶς πόλεις. Ἡ οὐρὰ του εἶναι μακριὰ ὅσο καὶ τὸ σῶμα του καὶ εἶναι χωρὶς τρίχες. Τὸ σῶμα του εἶναι ψιλὸ καὶ λυγίζει εὐκόλα, γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ τρουπώσῃ καὶ σὲ μικρὲς τρύπες, φτάνει μόνο νὰ χωρῆ τὸ κεφάλι του, ποὺ εἶναι μακροῦλὸ καὶ τελειώνει σὲ μυτερὸ οὐγῆχος.

Ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν φωλιά του καταλαβαίνει τὴν τροφή του μὲ τὴ δυνατὴ του μυρουδιά. Μόλις βγάλῃ τὸ κεφάλι του, τεντώνει τὰ μακριὰ κι' ὄρθια αὐτιά του, γιὰ νὰ καταλάβῃ μήπως κουνιέται τίποτα κοντὰ του, καὶ καταλαβαίνει ἔτσι καὶ τὸ πιὸ μικρὸ κούνημα, γιατί ἀκούει πολὺ καλά. Ἄμα βεβαιωθῆ πὼς δὲν εἶναι κανένας κίνδυνος, βγαίνει ἀπὸ τὴν φωλιά του καὶ τρέχει νὰ βρῆ τὴν τροφή του· ἄμα μυρίσει τροφή κλεισμένη στὸ συρτάρι ἢ στὸ ντουλάπι, ἀρχίζει μὲ τὰ μυτερὰ καὶ δυνατὰ δόντια του νὰ δου-

λεύη ὥρες καὶ μέρες δλόκληρες γιὰ νὰ ἀνοίξη τρύπα νὰ μπῆ μέσα ἡ λαίμαργία του δὲν τὸν ἀφήνει νὰ φύγη. Γι' αὐτὸ βλέπομε πολλές φορές ν' ἀνοίγη τρύπες στὸν τοῖχο, στὸ πάτωμα, στὰ ντουλάπια κι' ὅπου ἄλλοῦ βάζομε τὶς τροφές μας. Ἄμα πάρη μυρουδιά πὼς ἡ τροφή βρίσκεται σὲ ψηλὸ μέρος, σκαρφιώνει ἀπάνω εὐκόλα, γιατί τὰ πόδια του τὰ προστινὰ ἔχουν 4 δάχτυλα καὶ τὰ πισινὰ 5 μὲ δυνατὰ καὶ μυτερὰ νύχια καὶ μ' αὐτὰ μπορεῖ νὰ σκαρφώσῃ καὶ στὸν τοῖχο ἀκόμα ἅμα δὲν εἶναι καλὰ σοφτισμένος. Μπορεῖ νὰ περπατῆ ἀπάνω σὲ ψιλὸ σκοινὶ καὶ γιὰ τὴν ἰσορροπία του τὸν βοηθεῖ ἡ οὐρά του. Τὴ νύχτα στὰ σκοτεινὰ μέρη δὲ φαίνεται εὐκόλα γιατί τὸ χρῶμα του, τὸ καστανοκίτρινο, εἶναι σκοτεινό. Στὸ σκοτάδι περπατεῖ εὐκόλα, ἂν καὶ δὲν ἔχη μάτι δυνατό, ὅπως ἡ γάτα τοῦτο μπορεῖ νὰ κάνῃ γιατί οἱ τρίχες ποὺ ἔχει γιὰ μουστάκια καὶ στὰ φρύδια ἀκόμα καὶ σ' ὅλο τὸ σῶμα του, ἔχουν τὴν ἰδιότητα νὰ καταλαβαίνουν, ὅπως ὁ ἄνθρωπος καταλαβαίνει μὲ τὶς ρόγες ἀπὸ τὰ δάχτυλά του, δηλαδὴ τοῦ χρησιμεύουν γιὰ ὄργανα ἀφῆς. Ἄμα ἡ τροφή βρίσκεται λίγο ψηλά, σηκώνεται στὰ πισινὰ του πόδια, ποὺ εἶναι μακρύτερα ἀπὸ τὰ προστινὰ, καὶ στὴν οὐρά του καὶ μὲ τὰ προστινὰ τὴν πιάνει καὶ τὴν φέρνει στὸ στόμα του, σὰ νὰ ἔχη χέρια. Τοὺς σκληροὺς καρπούς, τὶς ρίζες καὶ τὰ ξύλα ροκανίζει μὲ τὰ προστινὰ του δόντια, τοὺς κοφτῆρες, ποὺ εἶναι δυὸ στ' ἀπάνω καὶ δυὸ στὸ κάτω σιαγόνι. Αὐτὰ τὰ δόντια, ἐπειδὴ τρίβονται εὐκόλα ἀπὸ τὰ ροκανίσματα, μεγαλώνουν ἀπὸ τὴ ρίζα ὅπως τὰ νύχια μας. Ὁ ποντικὸς ἔχει ἀκόμα καὶ σκυλόδοντα καὶ τραπεζίτες.

Ὁ ποντικὸς εἶναι πολὺν βλαβερὸς στὸν ἄνθρωπο, γιατί τρώγει τὶς τροφές του, τρουπᾶ τὰ ἐπιπλα, τὰ ροῦχα καὶ ἄλλα πράματα. Ἄλλὰ πῶς πολὺν βλαβερὸς εἶναι γιατί μεταφέρει ἀπὸ τὰ ταξίδια ποὺ κάνει, σ' ὅλες τὶς χώρες τοῦ κόσμου μὲ τὰ πλοῖα, διάφορες κολλητικὲς ἀρρώστιες, ὅπως εἶναι ἡ πανοῦκλα καὶ ἡ χολέρα.

Γι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι φροντίζουν μὲ κάθε μέσο νὰ τοὺς ξεκάμουν, ἀλλὰ δὲν τὸ καταφέρνουν, γιατί οἱ ποντικοὶ πληθαίνουν τρομαχτικά.

Ὁ θηλυκὸς γεννᾷ 4 ὡς 5 φορές τὸ χρόνο 5 ὡς 8 ποντικᾶκια ευφλά: αὐτὰ ὕστερα ἀπὸ 13 ἡμέρες ἀνοίγουν τὰ μάτια τους, μένουν ἀκόμα λίγες ἡμέρες στὴ φωλιά κι' ὕστερα βγαίνουν γιὰ νὰ βροῦν τὴν τροφή τους: κάνουν δική τους φωλιά κι' ἀρχίζουν νὰ κάνουν κι' αὐτὰ παιδιὰ.

Επιτέμια υόλας

τὸ κοτέτσι. Τὶς ἀρρωστιάρικες κότες νὰ τὶς σφάζουμε, γιατί καὶ λίγα αὐγὰ γεννοῦν καὶ μποροῦν νὰ κολλήσουν καὶ τὶς ἄλλες. Ἀπὸ πολλὰς ἀρρωστίας φυλάγονται οἱ κότες, ἂν μιὰ ἢ δυὸ φορὲς τὸ μῆνα λειώνουμε μέσα στὸ νερὸ ποὺ πίνουν ἕνα κομματάκι **γαλαζόπετρα** (θεικὸ χαλκὸ), αὐτὸ τὸ πίνουν μόνο ἅμα εἶναι διψασμένες πολὺ, γιατί τὸ ἀηδιάζουν· γιὰ τοῦτο τότε δὲν πρέπει νὰ μποροῦν νὰ βροῦν ἄλλο νερό.

Ἐπειδὴ οἱ κότες δίνουν καλὸ εἰσόδημα, γι' αὐτὸ πολλοὶ κάνουν **ὄρνιθοτροφεία**, ποὺ τρέφουν τὶς κότες ἐπιστημονικὰ σ' αὐτὰ ἔχουν μηχανεὶς ποὺ βγάζουν κλωσσόπουλα, γιὰ νὰ μὴ χάνουν τὸν καιρὸ τους οἱ κότες στὸ κλώσσημα καὶ δὲ γεννοῦν αὐγά· ἔχουν ἐπίτηδες **ποτίστρες**, γιὰ νὰ κρατιέται τὸ νερὸ καθαρό, καὶ γιὰ τὶς τροφὲς **ταγίστρες** κι' ἄλλα μηχανήματα οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ λέγονται **ὄρνιθοτρόφοι**.

Ο ΚΟΚΟΡΑΣ (πετεινὸς)

Ὁ κόκορας ἢ πετεινὸς εἶναι ἀρσενικὰ κότα. Αὐτὸς εἶναι πιὸ μεγάλος καὶ πιὸ ζωηρὸς ἀπὸ τὴν κότα, τὸ λειρὶ του εἶναι πιὸ μεγάλη ἀπὸ τῆς κότας, τὰ φτερά του γυαλίζουν κι' ἡ οὐρά του μεγάλη καὶ ὄρθια μὲ χρυσὰ καμπυλωτὰ φτερά. Στὸ πισινὸ μέρος στὰ πόδια του κι' ἀποπάνω ἀπὸ τὸ πισινὸ δάχτυλο ἔχει ἕνα νύχι δυνατὸ κι' ἀγκυλωτό· μ' αὐτὸ χτυπᾷ τὸν ἐχθρὸ του καὶ λέγεται **πλήκτρο**. Αὐτὸ τὸ νύχι μεγαλώνει ὅσο μεγαλύτερη γίνεται ἡ ἡλικία του.

Σὲ κάθε κοτέτσι ἕνας κόκορας θέλει νὰ μένη, δὲν ἀφήνει νὰ μπαίνει ἄλλος. Ἀγαπᾷ τὰ μαλώματα καὶ μαλώνει μὲ ἄλλους. Εἶναι πολὺ ὑπερήφανος καὶ θέλει νὰ βγαίνει πάντα νικητῆς. Ἄμα νικηθῆ, μὲ τρόπο ἀποτραβιέται, ἅμα ὅμως νίκηση περπατῆ ὑπερήφανα κι' ἀνεβαίνει σὲ ψηλὸ μέρος καὶ λαλεῖ γιὰ νὰ ἀκούσουν ὅλοι πὼς νίκησε.

Ὁ κόκορας δὲ γεννᾷ αὐγά· εἶναι ὁ ἀρχηγὸς στὸ κοτέτσι καὶ περιποιεῖται τὶς κότες του, τὶς ὀδηγεῖ στὴ βοσκή κι' ἅμα βοῆ κανένα σπόρο ἢ σκουλήκι τὶς φωνάζει νὰ τρέξουν νὰ φάγουν.

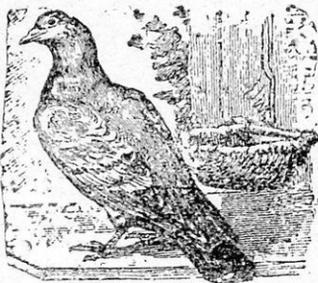
Ὁ κόκορας ξυπνᾷ πρωτὶ καὶ μὲ τὸ λάλημά του ξυπνᾷ τὶς κότες. Λαλεῖ σὲ ὄρισμένες ὥρες τῆς νύχτας, γι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ λάλημά του καταλαβαίνουν τὶς ὥρες τῆς νύχτας. Καταλαβαίνει τὸ ἀλλαγμὰ τοῦ καιροῦ, ἅμα λαλεῖ ὅχι στὶς ὄρισμένες ὥρες του, καταλαβαίνομε πὼς θ' ἀλλάξῃ ὁ καιρὸς.

ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ

Τὰ ἡμερα περιστέρια εἶναι πουλιά τοῦ σπιτιοῦ ὅπως κι' οἱ κότες. Αὐτὰ τὰ τρέφουμε στοὺς περιστερεῶνας, τὰ ἀγρία ζοῦν στὰ δάση καὶ στοὺς βράχους.

Τὰ περιστέρια εἶναι μικρότερα ἀπὸ τὴν κότα καὶ ζοῦν δυὸ δυὸ ζευγάρια, ἀρσενικὸ καὶ θηλυκὸ. Τὰ φτερά τους ἔχουν χρῶμα σταχτι ἢ ἄσπρο καὶ καμιὰ φορὰ καὶ ἄλλο χρῶμα.

Τὸ περιστέρι τρώγει σιτάρι, καλαμπόκι, μίτζα, καναβούρι κι' ἄλλες τέτιες τροφές. Τοὺς σπόρους καὶ τὰ σκουλήγια ποὺ τρώγει, τοὺς βρίσκει ἀπάνω στὴ γῆ, ὅσα εἶναι χωμένα δὲν μπορεῖ νὰ τὰ βροῖ, γιὰτὶ δὲ σκαλίζει ὅπως ἡ κότα. Τὰ πόδια του εἶναι κοντὰ κι' ἔχουν τρία ψιλὰ δάχτυλα μπροστὰ κι' ἓνα πίσω, γιὰ νὰ πιάνεται καὶ νὰ στέκεται στὰ κλαριά τῶν δέντρων. Ὁ λαιμὸς του δὲν εἶναι μακρὸς καὶ οἱ φτεροῦγες του ἀρκετὰ μεγάλες, ἀνάλογα μὲ τὸ βάρος ποὺ

ἔχει τὸ σῶμα του, γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ πετᾷ πολὺ ὥρα ψηλὰ καὶ γρήγορα. Τὸ ράμφος του εἶναι μυτερὸ στὴν ἄκρη, γι' αὐτὸ μπορεῖ εὐκόλα νὰ πιάνη τοὺς σπόρους χωρὶς χῶματα μαζί' στὸ πσινοῦ μέρος εἶναι μαλακὸ καὶ στὸ ἐπάνω μέρος ἔχει δυὸ τρουπίτσες, τὰ ρουθούνια, ποὺ ἔχουν ἀπ' ἔξω ἓνα σκέπασμα κινητὸ ἀπὸ πέτσα ψιλή· ἅμα ρουφᾷ τὸ νερὸ μ' αὐτὴ τὴν πέτσα κλείνει καλὰ τὰ ρουθούνια του κι' ἔτσι μπορεῖ νὰ πιῇ νερὸ πολὺ σὲ λίγη ὥρα χωρὶς νὰ σηκῶνῃ τὸ κεφάλι ὅπως ἡ κότα.

Τὰ περιστέρια εἶναι κοιμῶνὰ κι' ὁμορφα πουλιά, πολλὰ ἔχουν γύρω στὸ λαιμὸ σηκωμένα φτερά σὰ στεφάνι, ἄλλα ἔχουν φτερά ὡς τὰ δάχτυλα· σὲ πολλὰ τὰ φτερά γυαλίζουν σὰ χρυσά.

Τὰ περιστέρια καὶ μάλιστα τὰ μικρὰ ἔχουν τρυφερὸ κι' ἀλαφρὸ κρέας, γι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι τὰ τρώγουν εὐχάριστα. Τὰ περιστέρια γνωρίζουν καὶ θυμοῦνται τὸν τόπο τους ὅσο μακριὰ κι' ἂν βρεθοῦν· ἂν φέρωμε περιστέρι σὲ μακρινὸ τόπο καὶ τὸ ἀπολύσωμε, θὰ γυρίσῃ ἀμέσως στὸν τόπο του. Γι' αὐτὸ ἄλλοτε καὶ σήμερα καμιὰ φορὰ μεταχειρίζονται οἱ ἄνθρωποι τὰ περι-

στέρια γιά ταχυδρομίους. Αυτά τὰ περιστέρια τὰ λέγουν ταχυδρομικά.

Κάθε ζευγάρι περιστέρια ἔχει ξεχωριστὴ φωλιά, ὅπου τὸ θηλυκὸ γεννᾷ δυὸ αὐγά ἄσπρα πολὺ μικρότερα ἀπὸ τὴν κότα. Αὐτὰ τὰ κλωσσᾷ τὸ θηλυκὸ 18 μέρες· τὸ ἀρσενικὸ κάθεται στ' αὐγά, ἅμα ἢ περιστέρα θέλει νὰ βγῆ νὰ φάγῃ. Ὑστερα ἀπὸ τὸ κλώσσημα βγαίνουν ἀπὸ τὰ αὐγά δυὸ μικρὰ περιστεράκια, πού τὰ περιποιοῦνται οἱ γονεῖς τους ἀπὸ ἓνα καθένας. Τὰ περιστεράκια ὅσο εἶναι μικρὰ δὲν μποροῦν νὰ χωνέψουν τοὺς σπόρους, γι' αὐτὸ οἱ γονεῖς τους τὰ τρέφουν μὲ μισοχωνεμένη τροφή, πού τὴ βγάζουν ἀπὸ τὸ στομάχι τους καὶ τὴ ρίχνουν μέσα στὸ στόμα τους. Προτοῦ νὰ βγοῦν ἀκόμα ἀπὸ τὴ φωλιά τὰ περιστεράκια, ἢ περιστέρα γεννᾷ ἄλλα αὐγά καὶ ἀρχίζει νὰ κλωσσᾷ πάλι, κάνει 7 ὡς 8 κλωσσημάτα τὸ χρόνο. Γι' αὐτὸ σὲ λίγο καιρὸ πληθαίνουν τὰ περιστέρια· τὰ νέα ὕστερα ἀπὸ 6 ὡς 8 μῆνες ἀρχίζουν νὰ γεννοῦν καὶ νὰ κλωσοῦν. Ἡ περιστέρα ἀφήνει τὰ αὐγά της ἀκλώσσητα, ἅμα τὰ ἀγγίζωμε ἢ τὰ κουνάμε, γι' αὐτὸ καὶ τὰ ἀγριοπερίστερα κάνουν τίς φωλιές τους σὲ κρυφὸ μέρος καὶ λίγο σκοτεινὸ.

Τὰ περιστέρια ὄχι μόνο οἱ ἄνθρωποι τρώγουν, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἀρπαχτικά ζῶα καὶ πουλιά.

Τὰ περιστέρια θέλουν νὰ κάνουν ταχτικά λουτροὺ σὲ καθαρὸ νερό, γι' αὐτὸ στοὺς περιστερεῶνες οἱ ἄνθρωποι βάζουν μεγάλη λεκάνη μὲ νερό.

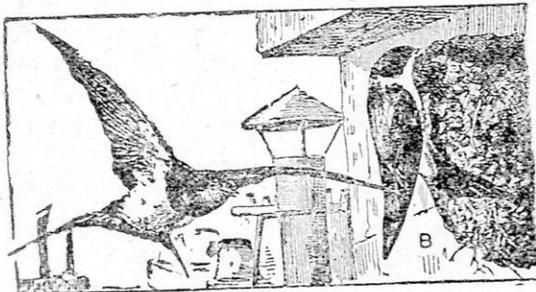
ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ

Ἀποκάτω ἀπὸ τὴ στέγη στὰ σίτια μας βλέπομε τὴν ἀνοιξη τὰ χαριτωμένα χελιδόνια νὰ ἔρχονται νὰ χιζίζουν τίς φωλιές τους μὲ ζωηρὰ κελαδήματα.

Τὸ χελιδόνι εἶναι μικρὸ πουλί, τὰ φτερά του ἀποπάνω ἔχουν χρῶμα μαῦρο γυαλιστερό καὶ στὴν κοιλιά ἄσπρο. Τὸ χελιδόνι τρώγει κουνούπια καὶ μύγες· ἐπειδὴ τὰ ἔντομα αὐτὰ πετοῦν πάντα στὸν ἀέρα, γιὰ τοῦτο τὸ χελιδόνι ἀναγκάζεται νὰ πετᾷ ὀλοένα καὶ πολὺ γρήγορα· γιὰ τοῦτο τὸ σῶμα του εἶναι ἀλαφρό, ἐπειδὴ τὰ κόκαλά του εἶναι κούφια καὶ γεμάτα ἀέρα, οἱ φτεροῦγες του εἶναι μακριές καὶ στενές, ἢ δὲ οὐρά του εἶναι σκισμένη σὲ δυὸ, σὰν ψαλίδι, καὶ τὴν χρειάζεται γιὰ τιμόνι· γι' αὐτὸ λοι-

πόν τὸ χελιδόνι πετᾷ πάρα πολὺ γρήγορα, σὰ σφαῖρα, καὶ κάνει πολὺ εὐκόλα διάφορες τροφές. Ἐκεῖ πού πετᾷ τὸ χελιδόνι διακρίνει ἀπὸ μακριὰ τὶς μύγες καὶ τὰ κουνούπια, ἐπειδὴ ἔχει δυνατὸ μάτι, ἀνοίγει τὸ ράμφος του, πού εἶναι βαθιὰ σκισμένο καὶ κάνει πλατὺ ἀνοιγμα, καὶ μπαίνουνε μέσα τὰ ἔντομα.

Ἄμα ὁ καιρὸς εἶναι καλός, τὰ ἔντομα ἀνεβαίνουν ψηλὰ στὸν ἀέρα, γι' αὐτὸ βλέπομε τότε τὰ χελιδόνια νὰ πετοῦν ψηλά.

Ἄμα ὁ καιρὸς εἶναι συννεφιασμένος βλέπομε τὰ χελιδόνια νὰ πετοῦν χαμηλά, κοντὰ στὴ γῆ, γιατί καὶ τὰ ἔντομα τότε δὲ σηκώνονται ψηλά. Γι' αὐτὸ, ἄμα τὰ χελιδόνια πετοῦν ψηλά, λέγομε πὼς ὁ καιρὸς θὰ εἶναι καλός. Οἱ μύγες εἶναι ἢ πιδὸ σπουδαία

τροφή στὰ χελιδόνια· αὐτὲς μαζεύονται πολλὲς στὰ σπιτία, στοὺς σιάβλους καὶ τὶς ἀποθήκες, γι' αὐτὸ καὶ τὸ χελιδόνι κάνει τὴ φωλιά του κοντὰ στοὺς ἀνθρώπους. Τὰ κουνούπια τὰ πιάνει πετώντας ἀποπάνω ἀπὸ τὰ στεκούμενα νερά. Γιὰ νὰ χορτάση τὸ χελιδόνι μὲ τὰ μικρὰ αὐτὰ ἔντομα, πρέπει νὰ φάγη πολλὰ. Γι' αὐτὸ τὸ χελιδόνι κάνει μεγάλο καλὸ στοὺς ἀνθρώπους τρώγοντας κάθε μέρα χιλιάδες τέτοια ἔντομα.

Οἱ ἀνθρώποι τὸ ἔξερουν τοῦτο καὶ γι' αὐτὸ ἀγαποῦν τὰ χελιδόνια καὶ δὲν τὰ πειράζουν· τὰ χελιδόνια ἀκόμα μᾶς εὐχαριστοῦν μὲ τὸ γλυκὸ κελἀδημά τους.

Κάτω στὴ γῆ τὰ χελιδόνια δὲν κάθονται, παρὰ μόνο ἄμα κάνουν τὴ λάσπη γιὰ νὰ χτίσουν τὴ φωλιά τους, γιὰ τοῦτο τὰ πόδια τους δὲν εἶναι καμωμένα γιὰ νὰ περπατοῦν χάμω· εἶναι κοντὰ καὶ ἀδύνατα καὶ εἶναι καμωμένα ἔτσι πού νὰ μποροῦν νὰ κρατιῶνται στοὺς τοίχους, στὶς στέγες, στὰ σύματα.

Γιὰ νὰ φυλάγεται ἀπὸ τὴ βροχὴ κάνει τὴ φωλιά του ἀποκάτω ἀπὸ τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν μὲ λάσπη. Φέρνει μὲ τὸ ράμφος του μικροὺς βάλους λάσπη, τοὺς βρέχει μὲ τὸ σάλιο του καὶ τοὺς κολλᾷ στὸν τοίχο· ὕστερα φέρνει ἄλλους καὶ τοὺς κολλᾷ ἀπάνω στοὺς

Ἡ συνέχεια εἰς τὴν σελίδα 33

Συζήτηση του μεγάλου του αρσάου

πιη και ύστερα τὸ ἀναγκάζουμε νὰ περπατῆ ὅπου νὰ κοπρῆσι. Ὁ σπλήνας—ἄνθρακας εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ καταστρεφτικὲς ἀρρώστιες γιὰ τὰ πρόβατα καὶ τὰ γίδια. Ἡ ἀρρώστια αὐτὴ πιάνει καὶ ὅλα τὰ σπιτικά ζῶα καὶ τὸν ἄνθρωπο ἀκόμα καὶ πρὸ πάντων ἐκεῖνα ποὺ ζοῦν στοὺς κάμπους καὶ ὄχι στὰ βουνά. Ἀμα φανερωθῆ ἡ ἀρρώστια αὐτὴ στὸ ζῶο, δύσκολο εἶναι νὰ σωθῆ, γιὰ τοῦτο οἱ βοσκοὶ στοὺς τόπους ποὺ παρουσιάζεται αὐτὴ ἡ ἀρρώστια ἐνωρὶς τὴν ἀνοιξὴ μπολιάζουν τὰ ζῶα τοὺς τὸ μπόλιασμα κάνουν οἱ κτηνίατροι.

Οἱ βοσκοὶ ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ δίνουν στὰ πρόβατα ἄλατι καὶ τρώγουν τὸ ἄλατι τοὺς φέρνει τὴν ὄρεξη καὶ τὰ φυλάγει ἀπὸ μερικὲς ἀρρώστιες. 150 δράμια ἄλατι κάθε βδομάδα φτάνει γιὰ ὄχιτὸ πρόβατα τὸ ἄλατι λειώνουν σὲ νερὸ καὶ βρέχουν τὸ χορτάρι ποὺ δίνουν νὰ φάγουν τὰ πρόβατα ὅπου ὅμως μποροῦν, τὰ πηγαίνουν στὴ θάλασσα καὶ τὰ βάζουν νὰ πιοῦν θαλασσινὸ νερὸ ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ.

Πρόβατα πολλὰ ζοῦν στοὺς κάμπους τῆς Μακεδονίας, τῆς Θεσσαλίας, τοῦ Ἄργους, τῆς Ἡλείας καὶ τῆς Ἡπείρου.

ΤΟ ΒΩΔΙ

Τὸ βῶδι εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ χρήσιμα σπιτικά ζῶα σέρνει τὸ ἄλέτρι τοῦ γεωργοῦ, μᾶς δίνει θρεπτικὸ κρέας καὶ γάλα.

Τὸ βῶδι ἔχει μεγάλο σῶμα σὰν τὸ ἄλογο, εἶναι ὅμως χαμηλότερο, ἐπειδὴ ἔχει πόδια κοντά. Τρώγει γλῶση, ὅπως καὶ τὸ πρόβατο, ποὺ βρίσκει στὰ λιβάδια. Γιὰ νὰ μπορῆ νὰ βόσκη εὐκολὰ ἔχει λαμπρὸ μακρὸ καὶ τὰ μπροστινὰ πόδια κοντότερα ἀπὸ τὰ πισινά, ὅπως καὶ τὸ πρόβατο. Τὸ κεφάλι του εἶναι μεγάλο καὶ πλατύ. Ἔχει γλῶσσα μακριὰ γιὰ νὰ πιάνη μ' αὐτὴ τὸ χορτάρι, νὰ τὸ φέρη στὰ μπροστινὰ του δόντια, ὅπου τὸ κόβει ὅπως καὶ τὸ πρόβατο. Τὰ δόντια τοῦ βωδιοῦ εἶναι σὰν τοῦ προβάτου.

Τὸ βῶδι ἀναχαράζει τὶς τροφές του καὶ τὶς ξαναμασᾷ* εἶναι μυρηκαστικὸ καὶ ἔχει τὸ στομάχι ὅμοιο μὲ τοῦ προβάτου.

Τὰ ρουθούνια τοῦ βωδιοῦ εἶναι μεγάλα, ἀνοιχτά καὶ πάντοτε βρομένα γιὰ τοῦτο μυρίζει πολὺ καλά· τὰ μάτια του εἶναι μεγάλα καὶ ὁμορφα καὶ βλέπει πολὺ μακριὰ, τὰ αὐτιά του μέτρια καὶ ὀρθια. τὰ γέιλια του χοντρά.

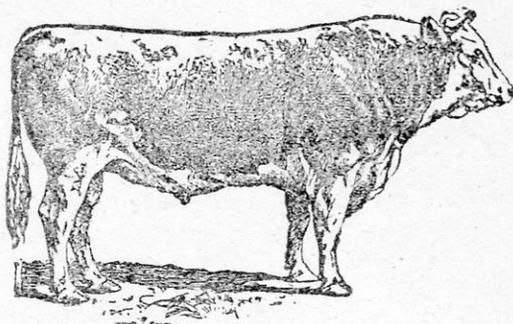
Τὸ κορμί του εἶναι χοντρὸ καὶ μεγάλο· ἡ οὐρά του εἶναι μα-

κρια και στην ακρη της έχει πολλές μεγάλες τρίχες, για να διώχνη τις μύγες που το τσιμπούν. Τα τέσσερα πόδια του ανάλογα με το κορμί του είναι κοντά αλλά δυνατά, και τελειώνουν σε δυο νύχια όπως και του πρόβατου.

Το βόδι τον περισσότερο καιρό μένει μέσα στο στάβλο, για τουτο δεν έχει μαλλί πυκνόν και παχύν σαν το πρόβατο. Όταν μένη έξω στα λιβάδια φυλάγεται από το κρύο με το χοντρό του δέρμα. Το βόδι έχει χρώμα μαύρο, καστανό, ανοιχτό, μισοκόκκινο και ανακατεμένα χρώματα.

Έχθροί του βωδιού είναι οι λύκοι, τα λιοντάρια, οι τίγρεις και άλλα άγρια ζώα. Για να φυλάγεται από τους εχθρούς του έχει στο άνω μέρος του κεφαλιού του δυο μεγάλα και μυτερά κέρατα, με αυτά χτυπά πολύ άσχημα.

Το βόδι δεν τρώγει μόνο χλόη, αλλά και κριθάρι, χορτάρι ξερό, σανό, βρώμη, βαμπακόσπορο και άλλα.

Το αρσενικό βόδι λέγεται **ταύρος** και το θηλυκό **άγελάδα**· το αρσενικό λέγουν και **δαμάλι** όταν είναι δυο, τριών χρονών. Η άγελάδα γεννά μια φορά το χρόνο ένα **μοσχάρι**· αυτό πη-

γαίνει κοντά στην άγελάδα στο λιβάδι και το βυζαίνει έξι μήνες. Το μοσχάρι γνωρίζει τη φωνή της μάνας του και πηγαίνει κοντά της άμα το φωνάζη.

Τα βόδια ζουν και σε λιβάδια πολλά μαζί· κοπάδι από βόδια λέγεται **άγέλη** και ο βοσκός τους **βουκόλος**. Το βόδι δε χωνεύει το σκύλο και άμα τον ιδη τον κυνηγά και τον κουτουλάει. Για τουτο είναι επικίνδυνο να πλησιάζομε σε άγέλη με σκύλο, γιατί πολλές φορές χτυπούν και τον άφεντικό του σκύλου.

Τα βόδια επειδή είναι μεγάλα ζώα έχουν ανάγκη από πολλή τροφή, για τουτο άγέλες βωδιών ζουν σε μέρη που γίνονται πολλά και μεγάλα χορτάρια, όπως είναι τα βαλτώδη μέρη.

Τὸ βώδι βοηθεῖ τὸ γεωργὸν στὶς ἐργασίες του, σέρονει τὸ ἀλέ-
τρι καὶ τὴ βωϊδάμαξα ποὺ κουβαλᾷ τοὺς καρπούς του στὶς ἀπο-
θήκες. Οἱ ἀγελάδες βγάζουν πολὺ καὶ θρεπτικὸ γάλα. Τὸ κρέας
τοῦ βωδιοῦ καὶ πρὸ πάντων τοῦ μοσχარიοῦ εἶναι νόστιμο καὶ
θρεπτικόν. Τὸ δέρμα του εἶναι πολὺ γερὸν καὶ κάνομε μ' αὐτὸ
παπούτσια, λωριὰ καὶ ἄλλα. Ἀπὸ τὰ κέρατα τοῦ βωδιοῦ κάνουν
κουμπιὰ, λαβὲς μαχαιριῶν καὶ ἄλλα. Τὸ ξύγκι του εἶναι ἓνα ἀπὸ
τὶς οὐσίες ποὺ κάνουν τὸ ἄσπρο σαποῦνι.

Στὴν πατρίδα μας ἔχομε 1) τὰ **ντόπια** βώδια γιὰ τὸ ἀλέτρι· αὐτὰ
εὐκόλα παθαίνουν καὶ ἔχουν κρέας νόστιμο, γάλα δὲ βγάζουν πο-
λύ· 2) τὰ **Μακεδονικά**, αὐτὰ ἔχουν σῶμα μεγαλύτερον καὶ κέ-
ρατα μεγάλα καὶ τὰ μεταχειριζόμαστε ὅπως καὶ τὰ ντόπια.

Στὰ βουστάσια τρέφουν ἀγελάδες ποὺ τὶς φέρνουν ἀπὸ ξέ-
νους τόπους· αὐτὲς βγάζουν πολὺ γάλα.

Τὰ βώδια παθαίνουν πολλὰς ἀρρώστιας· χειρότερη ἀπ' ὅλες
εἶναι ἡ **φθίση**· ἀπὸ φθισικὰς ἀγελάδες οὔτε γάλα οὔτε κρέας πρέ-
πει νὰ τρώγῃ ὁ ἄνθρωπος.

Στὰ βουστάσια οἱ ἀγελάδες δὲν ἀρρωσταίνουν ἅμα τὶς προσέ-
χουν στὴν καθαριότητα, στὸν ἀερισμὸν ἢ φωτισμὸν τους καὶ νὰ τὶς
δίνουν καθαρὴ καὶ ὑγιεινὴ τροφή. Τὸ ἀλάτι ὠφελεῖ τὰ βώδια,
γι' αὐτὸ πρέπει συχνὰ νὰ δίνουν ἀρκετὸ μὲ τὶς τροφές τους.

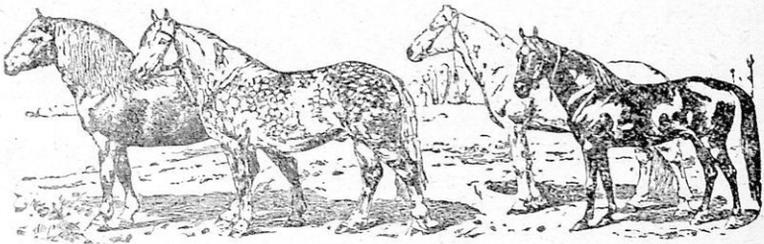
ΤΟ ΑΛΟΓΟ

Τὸ πιὸ ὁμορφὸ ἀπὸ τὰ σπιτικά ζῶα εἶναι τὸ ἄλογο. Τὸ σῶ-
μα του εἶναι μεγάλο ὅπως καὶ τοῦ βωδιοῦ, ἔχει ὅμως ἀνάστημα
ψηλότερον, γιὰ τὸ πόδια του εἶναι μακρύτερα ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ
βωδιοῦ. Ὁ λαιμὸς του εἶναι μακρὸς καὶ μπορεῖ τὸ ὁμορφὸ καὶ
μικρὸ κεφάλι του νὰ φτάνῃ εὐκόλα στὴ γῆ, ὅπου βρίσκει τὴν
τροφή του. Τὰ χεῖλια του δὲν εἶναι τόσο χοντρά ὅπως τοῦ βω-
διοῦ, γι' αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ τρώγῃ μικρὰ χορτά. Τὸ ἄλογο τρώ-
γει γλῶν, κριθάρι, ξερὰ χορτάρια, σανό, βοῶμη, ἄγροα καὶ ἄλλα.
Εἶναι ζῶο **φυτοφάγο** ὅπως τὸ πρόβατο καὶ τὸ βώδι.

Στὰ λιβάδια τὸ ἄλογο τρώγει μόνον χορτάρια καὶ τὰ κόβει
μὲ τὰ μπροστινά του δόντια ὅπως καὶ τὸ βώδι, γι' αὐτὸ ἔχει τὰ
ἴδια δόντια μὲ τὰ ἄλλα φυτοφάγα ζῶα· τὸ ἀρσενικὸ ὅμως ἔχει
καὶ σκυλόδοντα τέσσερα καὶ ἐνῶ ἡ φοράδα ἔχει 36 δόντια, τὸ
ἀρσενικὸ ἔχει 40. Τὰ μάτια του εἶναι μεγάλα καὶ ὁμορφα· στὸ

σκοτσάδι ξεχωρίζει τὸ δρόμο καὶ δὲν τὸν χάνει ποτέ, γιατί βλέπει πάρα πολύ. Όταν τὸ ἄλογο περπατῆ ἢ βόσκη στὰ λιβάδια καὶ καταλάβῃ κίνδυνο, σηκώνει τὸ κεφάλι του καὶ μυρίζει δυνατά, γιὰ νὰ καταλάβῃ τί εἶναι. Τὰ μικρὰ καὶ ὄρθια αὐτιά του τὰ γυρίζει εὐκόλα στὸ μέρος τοῦ κινδύνου καὶ ἀκούει καὶ τὸν πιὸ μικρὸ θόρυβο. Μὲ τὴ μυρουδιά καὶ τὸ αὐτί του καταλαβαίνει τοὺς ἐχθροὺς του ἀπὸ μακριὰ καὶ φυλάγεται. Τὸ κορμί του εἶναι κομπὸ καὶ στὴ μέση λυγίζει λίγο· ἐκεῖ βάζομε τὸ σαμάρι ἢ τὴ σέλα. Οἱ τρίχες ποὺ σκεπάζουν τὸ σῶμα του δὲν εἶναι μακριές, μόνο στὸ σβέροκο του ἔχει μακριές τρίχες, τὴ **χαίτη**, καὶ στὴν οὐρά· με αὐτὲς διώχνει τὶς μύγες καὶ τὰ ἄλλα ἔντομα ποὺ τὸ ἐνοχλοῦν.

Τὸ ἄλογο ἔχει πόδια χοντρά, ὄχι ψηλὰ καὶ πολὺ δυνατὰ καὶ μπορεῖ νὰ περπατῆ μεγάλες ἀποστάσεις σὲ λίγο χρόνο· στὶς λάσπες

τὰ πόδια του δὲν κολλοῦν, γιατί τελειώνουν σὲ ἓνα νύχι σκληρὸ καὶ γλυστερό· οὔτε γλυστερὰ εὐκόλα, γιατί τὰ νύχια του ἀποκάτω εἶναι βαθουλὰ· γιὰ νὰ μὴν τρώγονται τὰ νύχια τοῦ ἄλόγου καρφώνουν ἀποκάτω σιδερένια πέταλα.

Τὸ ἄλογο ἰδρώνει πολὺ, γι' αὐτό, ὅταν τρέχη, δὲ ζεσταίνεται πολὺ, ἐπειδὴ ὁ ἴδρωτας ἐξατμίζεται καὶ τὸ δροσιζει.

Τὸ θηλυκὸ ἄλογο λέγεται **φοράδα** καὶ γεννᾷ ἓνα **πωλάρι**· αὐτὸ πηγαίνει πάντοτε κοντὰ της καὶ βυζαίνει ἑφτὰ μῆνες. Τὸ ἄλογο **χλιμνητρᾶ** καὶ ἡ φωνὴ του λέγεται **χλιμνήντρισμα**. Ζῆ 30 ὡς 35 χρόνια καὶ μπαίνει στὴ δουλειὰ ἀπὸ τὰ τέσσερα χρόνια κ' ἀπάνω· τὴ μεγαλύτερη δύναμη ἔχει ἀπὸ τὰ 7 ὡς τὰ 15 χρόνια του ἀπὸ τὰ 20 κ' ἀπάνω ἀρχίζει νὰ χάνῃ τὴ δύναμή του.

Τὸ ἄλογο εἶναι πολὺ ἔξυπνο ζῶο, καταλαβαίνει πῶς ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει καλύτερα ἀπὸ αὐτὸ τὰ πράγματα καὶ ὑπακούει στὴ θέλησή του. Μὲ τὸ μικρὸ κούνημα τοῦ **χαλιναριοῦ** γυρίζει ὅπου

Συριέσια τῶν Σικέτων

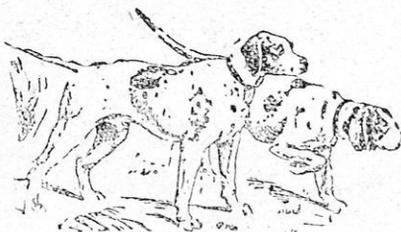
καλα· γιά νά σπάζη τὰ κόκαλα ἔχει τὰ σκυλόδοντα πολὺ δυνατὰ καὶ στὰ πλάγια ἀπὸ αὐτὰ ἀνὰ ἓνα δόντι μεγάλο καὶ δυνατό.

Ὁ σκύλος μὲ τὴ μυρουδιά καταλαβαίνει τὸν κύριό του ἀπὸ μακριά, τὰ ἄγρια ζῶα καὶ τὰ πουλιά ποὺ κυνηγᾷ, τοὺς λύκους, τὶς ἀλεπούδες καὶ ἄλλα. Τὰ ρουθούνια του εἶναι πλατιά γιά νά μπαίνει μέσα πολὺς ἀέρας καὶ ἡ μύτη μακριὰ καὶ πάντοτε βρεμένη. Μὲ τὴ μυρουδιά καὶ τὴν ἀκοή ὁ σκύλος μπορεῖ νά καταλαβαίνει τοὺς ἐχθρούς του καὶ τὸ κυνήγι, γιά τοῦτο δὲν ἔχει ἀνάγκη καὶ νά βλέπη πολὺ, ὅπως ἡ γάτα.

Ἡ μουτσούνα τοῦ σκύλου εἶναι μυτερὴ καὶ τὸ κορμί του μακρολό, γι' αὐτὸ μπορεῖ καὶ σκίζει εὐκόλα τὸν ἀέρα ἅμα τρέχη. Τὰ πόδια του εἶναι μακριὰ γιά νά μπορῇ νά κἀνῃ μεγάλα βήματα· περπατεῖ στὰ δάχτυλα ὅπως καὶ ἡ γάτα καὶ ἔτσι δὲ χάνει καιρὸ γιά νά σηκῶνῃ ἀπὸ τὴ γῆ τὰ πόδια του. Τὰ πιδιά του πόδια εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ μπροστινὰ γιά νά μπορῇ νά κἀνῃ μεγάλα πηδήματα. Ἀποκάτω ἀπὸ τὰ πόδια του δὲν ἔχει τρίχες· τὰ νύχια του εἶναι δυνατὰ πέντε στὰ μπροστινὰ καὶ τέσσερα στὰ πιδιά καὶ χώνονται μέσα στὴ γῆ καὶ ἔτσι δὲ γλιστροῦει, ἅμα τρέχη ἢ πηδᾷ.

Ὁ λαιμός του εἶναι μακρὺς γιά νά φτάνῃ ἡ μουτσούνα του εὐκόλα στὴ γῆ καὶ νά μυρίζῃ τὰ πατήματα ἀπὸ τὰ ζῶα. Οὐρὰ ἔχει μακριὰ καὶ τοῦ χρειάζεται γιά τιμόνι στὰ πηδήματα.

Τὸ σῶμα τῶν σκύλων καὶ πρὸ πάντων ἐκείνων ποὺ πρέπει νά ζοῦν ἔξω ἀπὸ τὰ σπίτια σκεπάζεται μὲ πυκνὸ καὶ παχὺ μαλλὶ μὲ διάφορα χρώματα.

Ὁ σκύλος γαυγίζει καὶ τὸ φῶνασμα του λέγεται γαύγισμα. Ἡ σκύλα γεννᾷ δυὸ φορές τὸ χρόνο, σὰν τὴ γάτα, ἀπὸ 4 ὠς 10 μικρὰ σκυλάκια, ποὺ ἔχουν κλειστὰ τὰ μάτια 9 ἡμέρες. Ἡ σκύλα περιποιεῖται τὰ μικρὰ μὲ πολλὴ ἀγάπη καὶ τὰ φρυλάγει ἀπὸ κάθε κακό.

Οἱ σκύλοι ἔχουν διάφορα ἀναστήματα· ἄλλοι εἶναι μικροὶ σὰ γάτες, ἄλλοι μεγαλύτεροι καὶ ἄλλοι πολὺ μεγάλοι, ἔχουν καὶ διάφορα χρώματα· εἶναι μαῦροι, ἄσπροι, κασιτανοί, παρδαλοί. Οἱ

κωριώτερες ράτσες σκύλων είναι τὰ τσοπανόσκυλα, τὰ λαγω-
νικά, τὰ μαντροόσκυλα.

Ο σκύλος παθαίνει πολλές αρρώστιες· ἀπ' αὐτὲς δυὸ εἶναι πολὺ επικίνδυνες καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο· αὐτὲς εἶναι ἡ ταινία καὶ ἡ λύσα. Ἡ ταινία εἶναι ἔντομο καὶ κάνει πολλὰ μικροῦτσικα αὐγά, ποὺ κολλοῦν στὸ δέρμα τοῦ σκύλου καὶ στὴ γλῶσσα του. Μὲ τὰ χάρδια ποὺ τοῦ κάνομε ἢ μὲ τὰ γλειψίματα ποὺ μᾶς κάνει, μπορεῖ νὰ κολλήσουν στὰ χέρια μας τέτοια αὐγά καὶ μὲ τὶς τροφές ποὺ πιάνομε νὰμποῦν στὸ στομάχι μας καὶ νὰ πάθωμε ἀπὸ τὴν ἀρρώστια αὐτή, ποὺ μπορεῖ νὰ μᾶς φέρῃ καὶ θάνατο. Ἡ λύσα εἶναι φοβερὴ ἀρρώστια τοῦ σκύλου καὶ τὴν δίνει σὲ κείνον, ποὺ θὰ δαγκώσῃ· ὁ λυσασιμένος σκύλος πρῶτα πρῶτα φαίνεται σὰ λυπημένος, χάνει τὴ ζωηρότητα, δὲν ἔχει ὄρεξη, τρώγει χῶμα· ἡ φωνὴ του γίνεται βραχνή καὶ οὐρλιαζεται ὕστερα ρίχνεται καὶ δαγκώνει ὅ,τι βοῆ μπροστά του καὶ αὐτὸν τὸν ἀφεντικό του καὶ μὲ τὸ δάγκωμα δίνει καὶ τὴ φοβερὴ ἀρρώστια του. Ὅποιος δαγκωθῇ ἀπὸ λυσασιμένο σκύλο πρέπει νὰ τρέξῃ γρήγορα σὲ νοσοκομεῖα, ποὺ εἶναι ἐπίτηδες γιὰ τὴ λύσα, τὰ λυσιατρεῖα, ὅπου μὲ ἐνέσεις γιαιτρεύουν τὴν ἀρρώστια αὐτή. Λυσιατρεῖο ὑπάρχει στὴν Ἀθήνα τοῦ Δημοσίου καὶ ἓνα ἰδιωτικό, ὅπου πολλοὶ σώθηκαν ἀπὸ τὴ φοβερὴ αὐτὴ ἀρρώστια.

ΤΟ ΠΡΟΒΑΤΟ

Τὸ πρόβατο εἶναι ἡμερο ζῶο πολὺ χρήσιμο· στὴν ἀρχὴ ζοῦσε ἄγριο· ὁ ἄνθρωπος ὅμως τὸ ἡμέρωσε καὶ τὸ τρέφει μὲ πολλὴ ἐπιμέλεια. Καὶ σήμερα ἀκόμα ζοῦν ἄγρια στὴν Ἀσία καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῆς γῆς.

Τὸ πρόβατο τρώγει χλόη, ποὺ βρίσκει στὰ λιβάδια, ὅπου τὰ πηγαίνει ὁ βοσκὸς γιὰ νὰ βοσκῆσουν. Τὸ χορτάρι τὸ κόβει μὲ τὰ ὀχτῶ μπροστινά του δόντια ποὺ εἶναι στὸ ἀποκάτω σιαγόνι, τοὺς κοφτῆρες. Στὸ ἀπάνω σιαγόνι τὰ πρόβατα δὲν ἔχουν μπροστινά δόντια, ἀλλὰ ἔχουν μιὰ πλάκα σκληρὴ καὶ σφίγγουν ἐκεῖ τὸ χορτάρι μὲ τοὺς κοφτῆρες τοῦ ἀποκάτω σιαγονιοῦ καὶ τὸ κόβουν εὔκολα· ἂν εἶχαν καὶ στὸ ἀποπάνω δόντια μπροστινά, τὸ χορτάρι θὰ γλυστοροῦσε καὶ δύσκολα θὰ μπορούσαν νὰ τὸ κόβουν. Στὰ πλάγια καὶ τῶν δυὸ σιαγονιῶν ἔχουν ἀπὸ ἕξι πλατιά δόντια, τοὺς

τροπαεζίτες, με αυτούς μασούν τὸ χορτάρι σκυλόδοντα δὲν ἔχει καὶ οὔτε τοῦ χειάζεται.

Τὰ πισινὰ του πόδια εἶναι πιὸ ψηλά ἀπὸ τὰ μπροστινὰ γιὰ νὰ γέρονη τὸ κορμί του μπροστὰ καὶ νὰ μπορῆ ὁ λαιμὸς μὲ τὸ μικρὸ καὶ μακρουλὸ κεφάλι του νὰ φτάνη εὐκόλα στὴ γῆ χωρὶς νὰ κουράζεται. Τὰ πόδια του ἔχουν ἀπὸ δύο δάχτυλα σκεπασμένα με ἓνα παπουτσάκι ἀπὸ μιὰ σκληρῆ οὐσία σὰν τοῦ κέρατου, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ περπατῆ εὐκόλα καὶ ἐλαφρὰ στὰ λιβάδια καὶ νὰ μὴ κολλᾷ στὶς λάσπες. Τὰ περισσότερα πρόβατα ἔχουν οὐρὰ μικρή, μερικὰ ἔχουν χοντρὴ καὶ παχιά. Τὸ πρόβατο ἔχει μαλλὶ πυκνὸ, παχὺ καὶ ζεστὸ γιὰ νὰ μὴ κρυώνη τὸ χειμῶνα στὴν ἐξοχὴ πού εἶναι ἀναγκασμένο νὰ ζῆ. Ἄμα ἀρχίσῃ ζέστη τὸ μαλλὶ δὲν τοῦ χειάζεται καὶ τότε οἱ βοσκοὶ κουρεύουν τὰ πρόβατα· τὰ πρόβατα εἶναι μαύρα ἢ ἄσπρα.

Τὰ πρόβατα στὶς ἐξοχὲς ζοῦν πολλὰ μαζί, **κοπάδια**.

Σὲ κάθε κοπάδι ἓνα κοιάρι τὸ μεγαλύτερο καὶ δυνατώτερο γίνεται ὀδηγός· αὐτὸ πάντα μπαίνει μπροστὰ καὶ πηγαίνουν κοντὰ του ὅλα τὰ ἄλλα πρόβατα· ὁ βοσκὸς τοῦ κορμαῖ καὶ ἓνα μεγάλο κουνδούνι τὸ κουνδούνισμα τὸ γνωρίζουν ὅλα τὰ πρόβατα τοῦ κοπαδιοῦ του.

Τὰ χόρτα πὺν τρώγει τὸ πρόβατο δὲν ἔχουν πολλὲς θρεπτικὲς οὐσίες, γιὰ τοῦτο εἶναι ἀναγκασμένο νὰ τρώγῃ πολλὰ· στὸ βόσκημα ἀποθηκεύει προσωρινὰ μέσα στὴ μεγάλη κοιλιά του ὅσο μπορεῖ περισσότερο χόρτο· ἄμα πάψῃ τὸ βόσκημα καὶ γυρίσῃ στὸ μαντρί, ἢ σὲ κάποιον ἴσκιο καθίσῃ νὰ ξεκουρασθῆ, φέρνει πάλι τοῦτο στὸ στόμα του, τὸ μασᾷ καλὰ καὶ τὸ κατεβάζει σὲ ἄλλο δευτέρω μέρος τοῦ στομαχιοῦ του καὶ ἀπὸ κεῖ στὰ μακριὰ ἔντροά του, ὅπου καὶ χωνεύει καλὰ· τὸ πρόβατο ἀναγαράζει τίς τροφὲς καὶ τίς ξαναμασᾷ καὶ γι' αὐτὸ τὸ λέγομε **μηρυκαστικὸ ζῶο**.

Τὸ πρόβατο δὲν ἀντέχει οὔτε στὸ πολὺ κρύο οὔτε στὴ μεγάλη ζέστη, γιὰ τοῦτο ὅσοι βοσκοὶ μποροῦν μεταφέρουν τὰ κο-

πάδια τους τὸ χειμῶνα στοὺς κάμπους καὶ σὲ ζεστά μέρη, τὰ χειμαδιά, τὸ καλοκαίρι πάλι στὰ βουνά, ὅπου εἶναι καλοκαιρινά λιβάδια.

Τὰ πρόβατα ἔχουν πολλοὺς ἐχθρούς, ὁ φοβερότερος εἶναι ὁ λύκος. Τὰ πρόβατα δὲν μποροῦν νὰ παλέψουν μὲ τὸ λύκο καὶ τὰ ἄλλα θηρία, γιὰ τοῦτο τὰ φυλάγουν οἱ σκύλοι τοῦ μαντριοῦ.

Τὸ πρόβατο μᾶς δίνει τὸ μαλλί του γιὰ νὰ κάνουμε φορέματα καὶ σκεπάσματα, τὸ γάλα του γιὰ νὰ τρώγουμε καὶ νὰ κάνουμε τυρὶ, βούτυρο, μυζήθρα, τὸ κρέας του, τὸ δέρμα του. Ἀκόμα μᾶς δίνει τὴν κοπριά του γιὰ νὰ κοπρῖζουμε τοὺς κήπους καὶ τὰ χωράφια.

Τὸ θηλυκὸ πρόβατο λέγεται **προβατίνα**, τὸ ἀρσενικὸ **κριαρί** καὶ τὸ μικρὸ **ἀρνί**.

Ἡ προβατίνα ἀπὸ τὸν πρῶτο χρόνον ἀρχίζει νὰ γεννᾷ ἓνα ἢ δυὸ ἀρνιά, καμμιά φορὰ καὶ περισσότερα· τὸ ἀρνί βυζαίνει τρεῖς ἢ τέσσερεις μῆνες.

Τὰ πρόβατα βόσκουν σὲ λιβάδια τοῦ κάμπου καὶ τῶν βουνῶν, πού γίνεται ἄγριο χοιράρι μόνο του. Καλύτερα λιβάδια ὅμως γιὰ τὰ πρόβατα εἶναι ἐκεῖνα πού καλλιεργοῦν, τὰ **τεχνητὰ λιβάδια**, ὅπου βρίσκουν πολλὴ τροφή καὶ πάντα. Τὰ πρόβατα πρέπει νὰ βγαίνουν γιὰ νὰ βοσκήσουν τὴν ὥρα πού βγαίνει ὁ ἥλιος, ἅμα σηκωθῆ ἢ δροσιά. Ἄμα ἡ ζέστη ἀρχίζει νὰ δυναμώνη δὲν βόσκουν πιά, στενοχωροῦνται καὶ ὑποφέρουν ἀπὸ τὶς μύγες· τότε ὁ βοσκὸς φέρνει τὸ κοπάδι σὲ μέρος δροσερὸ καὶ σκιερὸ. Τὰ πηγαίνει δὲ πάλι νὰ βοσκήσουν, ἅμα γέρονη ὁ ἥλιος καὶ ἡ ζέστη ὀλιγοστεύει, μέχρις ὅτου βασιλέψη ὁ ἥλιος.

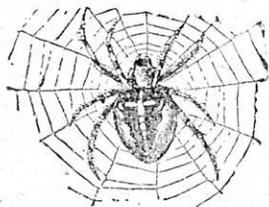
Ἀρρώστιες—προφύλαξη. Τὰ πρόβατα παθαίνουν πολλὲς καὶ ἐπικίνδυνες ἀρρώστιες, πρὸ πάντων ἅμα δὲν τὰ τρέφουν καλὰ καὶ τὸ μαντρί τους εἶναι ἀκάθαρτο. Ἀρρώστιες πού παθαίνουν τὰ πρόβατα εἶναι ἡ **βλογιά**, τὸ **φούσκωμα**, ὁ **σπλήνας** (ἀνθρακας): Ἡ βλογιά εἶναι κολλητικὴ ἀρρώστια καὶ μπορεῖ νὰ καταστρέψῃ κοπάδια ὀλόκληρα· γιὰ τοῦτο ὁ βοσκὸς πρέπει, μόλις παρουσιασθῆ τέτοια ἀρρώστια, νὰ τρέξῃ σὲ **κτηνίατρο**. Τὸ **φούσκωμα** παθαίνουν πρὸ πάντων τὰ πρόβατα πού βόσκησαν σὲ τριφύλλι βρεμένο ἀπὸ βροχὴ ἢ ἀπὸ δροσιά. Στὴν ἀρρώστια αὕτη ἡ κοιλιά τους φουσκώνει τόσο πολὺ πού παθαίνουν ἀσφυξία. Πρόχειρο φάρμακο γιὰ τὴν ἀρρώστια αὕτη εἶναι 20—25 σταγόνες ὑγρὴ ἀμμωνία μέσα σὲ νερό, πού δίνομε στὸ πρόβατο νὰ

Η ΑΡΑΧΝΗ

Στις γωνιές τῶν τοίχων σὰ σπίτια μας, στους στάβλους στις αποθήκες καὶ σ' ἄλλα μέρη βλέπομε ἄσπρο ψιλὸ πανί· αὐτὸ εἶναι τὸ πανί τῆς ἀράχνης, ποὺ τὸ λέγουν ὁ ἰστός τῆς ἀράχνης. Τὸν ἰστό αὐτὸ ὑφαίνει ἓνα μικρὸ ἔντομο ἢ ἀράχνη (ἀλυφαντός)

Τὸ ἔντομο αὐτὸ ἔχει σῶμα λίγο μεγαλύτερο ἀπὸ τὴ μύγα· ἡ κοιλιὰ του εἶναι πολὺ χοντροτέρα ἀπὸ τὸ προστινὸ μέρος. Ἡ ἀράχνη ἔχει ὀκτῶ πόδια ψιλὰ καὶ μακριά· μ' αὐτὰ μπορεῖ νὰ κάνη μεγάλα βήματα, φτεροῦγες δὲν ἔχει.

Ἡ ἀράχνη τρώγει διάφορα μικρὰ ἔντομα, πρὸ πάντων μύγες, ποὺ πιάνει μὲ τὸν ἰστό της καὶ γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ τὸν ὑφαίνει. Ἀπὸ τὴν κοιλιὰ της ἡ ἀράχνη βγάζει ἓνα ὑγρὸ πηχτὸ σὰ σιρόπι· αὐτὸ στὸν ἀέρα ξηραίνεται καὶ κάνει μιὰ ψιλοῦσινη κλωστή· αὐτὴ τὴν κλωστή τὴν ὑφαίνει μὲ τὴν ἄκρη τῶν πισινῶν ποδιῶν της, ποὺ ἔχουν δυὸ μακριὰ καὶ καμπυλωτὰ νύχια μὲ πολλὰ δοντάκια σὰ χιένι.

Ἡ μύγα βλέπει τὸν ἰστό τῆς ἀράχνης, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲ βάζει κακὸ στὸ νοῦ της, πετᾷ ἀπάνω του. Μόλις τὸν ἀγγίξη κολλᾷ, γιὰτὶ ὁ ἰστός ἔχει κάποια οὐσία κολλητικὴ, ποὺ δὲν ξηραίνεται στὸν ἀέρα. Ἡ ἀράχνη ποὺ παραμονεύει σὲ μιὰ ἄκρη τοῦ ἰστοῦ της, μόλις ἰδῇ τὴ μύγα νὰ πιάνεται στὸν ἰστό, τρέχει ἀμέσως μὲ μεγάλα βήματα, τὴν πιάνει μὲ τὰ δυὸ σιαγόνια της, τὴν πληγώνει καὶ στὴν πληγὴ χύνει λίγο σιᾶλιο φαρμακερὸ καὶ τὴν σκοτώνει ἀμέσως· ὕστερα τὴν τρώγει.

Ἡ ἀράχνη τὸ φθινόπωρο γεννᾷ μικρὰ αὐγά, ἀπ' αὐτὰ τὴν ἐρχομένη ἀνοιξὴ βγαίνουν μικρὲς ἀράχνες. Τὸ χειμῶνα ἡ ἀράχνη, ἀφοῦ γεννήσῃ τ' αὐγά της, πεθαίνει.

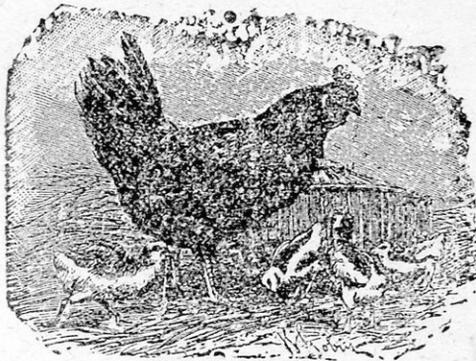
Ἀράχνες εἶναι πολλῶν λογιῶν ποὺ ξεχωρίζουν ἀπὸ τὸ ἀνάστημά τους. Ἐπειδὴ τρώγουν ἔντομα εἶναι ὠφέλιμα ζῶα. Τοὺς ἰστούς τῆς ἀράχνης πρέπει νὰ καθαρίζωμε ἀπὸ τὰ σπίτια, γιὰτὶ πιάνουν σκόνης καὶ εἶναι μιὰ ἀηδία· ἀκόμα κι' ἀπὸ τοὺς στάβλους πρέπει νὰ τοὺς καθαρίζωμε, γιὰτὶ τὰ μικρὰ ζῶα ποὺ πιάνονται σ' αὐτούς, πέφτουν στὶς τροφές τῶν ζώων καὶ τοὺς φέρνουν βήμα.

Η ΚΟΤΑ (ὄρνιθα).

Ἡ κότα εἶναι τὸ πιὸ ὠφέλιμο σπιτικὸ πουλί· γι' αὐτὸ δὲ βροῖσκει σπῖτι χωρὶς κότες· καὶ σὲ πολλὰ σπῖτια στὶς πόλεις τρέφουν κότες.

Ἡ κότα ποὺ ζῆ στὴν πατρίδα μας εἶναι πουλί μὲ μέτριον ἀνάστημα. Σ' ἄλλες χώρες ζοῦν κότες πολὺ μεγαλύτερες ἀπὸ τὶς δικές μας. Τὸ βάρος τοῦ σώματος τῆς ἐλληνικῆς κότας ζυγίζει ἀπάνω κάτω μιὰ ὀκά· εἶναι ὅμως καὶ κότες μεγάλες.

Ἡ κότα τρώγει σπόρους, σκουλήκια, ἔντομα, τρυφερὰ χόρτα καὶ ἄλλες τροφές ποὺ βρίσκει ἀπάνω στὴ γῆ ἢ μέσα στὴ γῆ, γι'

αὐτὸ καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ πετᾷ. Οἱ φτεροῦγες τῆς ἀνάλογα μὲ τὸ σῶμα τῆς εἶναι μικρές. Τὰ σκουλήκια καὶ τοὺς σπόρους, ποὺ εἶναι μέσα στὴ γῆ, σκαλίζει καὶ τοὺς βρίσκει· γι' αὐτὸ ἔχει δυνατὰ πόδια καὶ στὰ δάχτυλα νύχια πλατιά καὶ δυνατά. Τὰ τέσσαρα δάχτυλα, ποὺ ἔχει σὲ κάθε ἀπὸ τὰ δύο τῆς πόδια, εἶναι βαλμέ-

να τὰ τρία μπροστὰ καὶ τὸ ἓνα πίσω καὶ λίγο ψηλότερα ἀπὸ τὰ μπροστινά καὶ τὸ νύχι πλαγία καὶ πρὸς τὰ κάτω μὲ τέτοιον τρόπο, ποὺ νὰ μπορῆ νὰ σκαλίξῃ. Μόλις σκαλίση δυὸ τρεῖς φορὲς κοιτάζει μὲ προσοχὴ τὸ χῶμα καὶ ἀμέσως βλέπει τοὺς σπόρους καὶ τὰ σκουλήκια μέσα στὸ χῶμα, γιατί βλέπει πολὺ καλά. Τὸ ράμφος τῆς εἶναι πολὺ δυνατὸ καὶ μπορεῖ νὰ κόβῃ τὰ σκληρὰ φύλλα, τὸ δὲ ἀποκάτω ράμφος εἶναι λίγο κοντότερο ἀπὸ τὸ ἀπάνω καὶ εἶναι βαθουλωτὸ σὰ σκάφη· ἅμα θέλῃ νὰ πιῇ νερό, τὸ γερμίζει πρῶτα καὶ ὕστερα σηκώνει τὸ κεφάλι τῆς ἀπάνω καὶ ἔτσι τὸ νερὸ πηγαίνει κάτω.

Τοὺς σπόρους ποὺ τρώγει ἡ κότα δὲ σπάζει μὲ τὸ ράμφος τῆς. Αὐτοὶ πρῶτα πηγαίνουν στὴ γκούσα (πρόλοβος), ὅπου

βρέχονται με τὸ νερὸ ποὺ πίνει ἢ κότα, μαλακαίνουν καὶ φουσκώνουν, ὕστερα πηγαίνουν στὸ πρῶτο στομάχι, ὅπου βρέχονται πὺδ πολὺ καὶ γίνονται ἕτοιμοι γιὰ χώνεψη καὶ τελευταῖα πηγαίνουν στὸ δεῦτερο στομάχι τῆς, ὅπου χωνεύουν καλά. Γι' αὐτὸ ἡ κότα ἔχει ἀνάγκη νὰ πίνη ταχτικά πολὺ νερό.

Τὴν κότα τὴν τρέφουμε πρὸ πάντων γιὰ τὰ αὐγά τῆς, ποὺ εἶναι νόστιμα καὶ πολὺ θρεφτικά, ἅμα εἶναι φρέσκα. Μιὰ καλὴ κότα ἀπὸ τὰ δυὸ ὡς τὰ τέσσερα χρόνια τῆς μπορεῖ νὰ γεννήσῃ 150 αὐγά τὸ χρόνο. Ἡ κότα τὴ φωλιά τῆς κάνει σὲ κρυφὸ μέρος τῆς γῆς ἢ γεννᾷ τὰ αὐγά τῆς σὲ φωλιές ποὺ τὶς κάνομε ἡμεῖς ἐπίτηδες. Ἀμα ἡ κότα γεννήσῃ στὴ φωλιά τῆς 15 ὡς 20 αὐγά καὶ τῆς τὰ ἀφήσωμε, κάθεται καὶ τὰ κλωσσᾷ τότε παύει νὰ γεννᾷ κι' ἀλλάζει τὴ φωνή τῆς, κάνει **κλου—κλου**. Γιὰ νὰ μὴ κλωσσᾷ γρήγορα καὶ νὰ παύῃ νὰ γεννᾷ, δὲν ἀφήνομε στὴ φωλιά τῆς ὅλα τὰ αὐγά, ποὺ γεννᾷ, ἀλλὰ μόνο ἓνα, τὸ **φῶλο**, αὐτὸ δὲν τὸ καταλαβαίνει ἡ κότα καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ γεννᾷ γιὰ νὰ ἀπογχήσῃ τὰ αὐγά ποὺ θέλει νὰ κλωσσήσῃ. Ἀμα ὅμως γεννήσῃ ἀρκετὰ αὐγά, ἀρχίζει νὰ θέλῃ νὰ κλωσσήσῃ· τοῦτο τὸ καταλαβαίνομε ἀπὸ τὴ φωνή τῆς καὶ μὲ τὸ νὰ θέλῃ νὰ κάθεται ὀλοένα στὴ φωλιά καὶ μ' ἓνα ἢ κανένα αὐγὸ.

Τότε, ἅμα θέλομε νὰ κλωσσήσῃ, βάζομε στὴ φωλιά 10 ὡς 15 αὐγά φρέσκα. Ἡ κότα κάθεται καὶ τὰ ζεσταίνει 20 ὡς 22 ἡμέρες, ἔπειτα βγαίνουν ἀπὸ τὰ αὐγά τὰ μικρὰ κλωσσόπουλα, τὰ **ὄρνιθάκια**. Ἡ κλώσσα τὰ μαζεύει, τὰ ζεσταίνει ἀποκάτω ἀπὸ τὶς φτεροῦγες τῆς κι' ὕστερα ψάχνει νὰ βρῇ τροφή γιὰ νὰ τὰ θρέψῃ. Ἀμα βρῇ κανένα σπόρο ἢ σκουλήκι, τὰ φωνάζει μὲ ἀλλιώτικη φωνή ποὺ τὰ ὄρνιθάκια τὴν καταλαβαίνουν καὶ τρέχουν καὶ τρώγουν. Τὰ ὄρνιθάκια μόλις βγοῦν ἀπὸ τὸ αὐγὸ μποροῦν νὰ περπατοῦν καὶ νὰ βρίσκουν τροφή.

Οἱ κότες γυρίζουν στοὺς στάβλους, στὰ χωράφια, στοὺς κήπους ὅλη μέρα, γιὰ νὰ βροῦν τροφή. Μόλις βασιλέψῃ ὁ ἥλιος τρέχουν στὸ μέρος ποὺ τοὺς ἔχομε κάμει γιὰ νὰ κοιμοῦνται, στὸ **κοτέτσι**. Στὸ βόσκημα καὶ στὸ κοτέτσι τὶς ὀδηγεῖ ὁ **κόκορας**.

Τὸ πρῶτὸ πολὺ γρήγορα ξυπνοῦν, βγαίνουν ἀπὸ τὸ κοτέτσι καὶ τρέχουν γιὰ τροφή. Ὅσες ἔχουν μικρὰ τὰ ὀδηγοῦν προσεχτικά γιὰ νὰ βροῦν τροφή.

Ἐπειδὴ οἱ κότες εἶναι μεγάλια πουλιά καὶ θέλουν πολλὴ τρο-

φή, ἐκτὸς ἀπ' αὐτῆ πού βροίσκουν μόνες, τίς βάζομε κι' ἐμεῖς τροφή.

Οἱ κότες ἐπειδὴ σκαλίζουν χαλοῦν τοὺς κήπους, γιατί ξεριζώνουν τὰ λάχανα καὶ τοὺς τρώγουν τὰ φύλλα γι' αὐτὸ οἱ κότες δὲν πρέπει νὰ μπαίνουν στοὺς κήπους.

Οἱ κότες ὄχι μόνο δίνουν τὰ νόστιμα καὶ θρεφτικὰ αὐγά τους ἀλλὰ καὶ τὸ κρέας, πού εἶναι νόστιμο, ἀλαφρὸ καὶ θρεφτικόν, γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἄνθρωποι τίς τρέφουν μὲ μεγάλη προσοχή. Μὲ τὰ φτερά τους γεμίζομε προσκέφαλα κι' ἡ κοπριά τους εἶναι καλὴ γιὰ κόπρισμα τῶν χωραφιῶν καὶ τῶν κήπων.

Ἡ κότα γιὰ νὰ γενῶ ἀσκετὰ αὐγά καὶ νὰ μὴ ἀρρωσταίνη θέλει μεγάλη καθαριότητα καὶ τροφή καλὴ καὶ θρεφτικὴ. Ἀλλιῶτικα οἱ κότες ἀρρωσταίνουν ἢ γίνονται ἀδύνατες καὶ γεννοῦν λίγα αὐγά.

Τὸ κοτέτσι πρέπει νὰ ἀερίζεται καλὰ καὶ νὰ ἠλιαζεται καὶ πρέπει νὰ εἶναι καμωμένο ἔτσι, πού νὰ ἀσβεστώνεται εὐκόλα. Κάθε μέρα πρέπει νὰ καθαρίζεται ἀπὸ τὴν κοπριά καὶ ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ νὰ ἀσβεστώνεται. Κάτω τὸ κοτέτσι πρέπει νὰ εἶναι στεγνόν, γιατί ἡ ὑγρασία βλάπτει πολὺ τίς κότες.

Ἡ κότα πολλὰς φορὰς πιάνει κοτόψηρες, γι' αὐτὸ κυλιέται εὐχάριστα στὸν ἄμμο ἢ στὸ χῶμα, γιατί ὁ ἄμμος καὶ τὸ χῶμα ξεκολλοῦν τίς κοτόψηρες καὶ πέφτουν. Στὰ κλεισμένα κοτέτσια γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ πρέπει νὰ ἔχωμε ξεχωριστὸ μέρος μὲ ἄμμο ψιλό, ὅπου νὰ ἀνακατεύωμε καὶ στάχτη.

Τὸ νερὸ πού πίνει ἡ κότα πρέπει νὰ εἶναι καθαρὸ, οὔτε πολὺ κρύο τὸ χειμῶνα, οὔτε πολὺ ζεστὸ τὸ καλοκαίρι. Καλὰς τροφὰς γιὰ τίς κότες εἶναι τὸ καλαμπόκι, τὸ κριθάρι, τὸ σιτάρι, τὸ καναβούρι, οἱ σπόροι ἀπὸ τοὺς ἥλιους, τὰ πίτουρα. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰς ἡ κότα θέλει καὶ χορτάρι. Πολὺ ὠφελεῖ τὴν κότα νὰ τῆς δίνωμε ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ κομματάκια ἀπὸ ὠμὸ κρέας, κοπανισμένα κόκαλα καὶ σκουλήκια. Τὴν τροφή νὰ τὴν δίνωμε σὲ ὠρισμένες ὥρες καὶ ὄχι τὴν ἴδια πάντα.

Οἱ ὄρνιθες παθαίνουν ἀπὸ πολλὰς κολλητικὰς ἀρρώστιας ὅπως εἶναι ἡ κόρουζα, ἡ χολέρα, ἡ διφθερίτιδα, ἡ πανοῦκλα γιὰ ὅλες αὐτὰς τίς ἀρρώστιας εἶναι φάρμακα πού τὰ ξέρουν καὶ δίνουν ὁδηγίες οἱ κτηνίατροι.

Οἱ κότες ἅμα πάθουν ἀπὸ κολλητικὴ ἀρρώστια πρέπει νὰ ξεχωρίζωνται ἀπὸ τίς γερεὺς ἀμέσως καὶ νὰ ἀσβεστώνεται ἀμέσως

Συγγράμμα ἰστορίας

Ὁ καλύτερος ἐξολοθρευτὴς τοῦ ποντικοῦ εἶναι ἡ γάτα, πού
μπορεῖ σὲ λίγες ἡμέρες νὰ καθαρίσῃ τὸ σπίτι ἀπὸ τοὺς ποντι-
κοὺς. Ἀκόμα καὶ τὰ φίδια, ὁ σκαντζόχοιρος, ἡ κουνκουβάγια, τὸ
γεράκι κι' ὁ ἄνθρωπος μὲ τὶς ποντικοπαγίδες καὶ τὰ δηλητήρια
καταστρέφουν τοὺς ποντικούς, ἀλλιώτικα ἀλίμονο, θὰ γέμιζε ἡ
γῆ ἀπ' αὐτούς.

Η ΜΥΓΑ

Στὰ σπίτια μας, στὶς ἀποθήκες, στοὺς στάβλους καὶ σ' ἄλλα
μέρη στὶς ζεστὲς ἐποχὲς τοῦ χρόνου βλέπομε τὶς μύγες νὰ πετοῦν
ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος στ' ἄλλο· ἐκτὸς ἀπὸ τὶς μύγες τοῦ σπιτιοῦ πού
εἶναι καὶ οἱ πιὸ πολλὲς εἶναι κι' ἄλλες μύγες μεγαλύτερες ἀπ' αὐ-
τές, οἱ **κρεατόμυγες**, ἄλλες μεγάλες μὲ μαύρες γραμμὲς καὶ ἄλλες.

Ἡ μύγα εἶναι μικρὸ ζῷο, πολὺ ἐνοχλητικὸ καὶ βλαβερὸ στὸν
ἄνθρωπο. Ἄν κοιτάξωμε τὸ σῶμα της βλέπομε ὅτι χωρίζεται μὲ
βαθιεῖς ἀυλακὲς σὲ τρία μέρη, τὸ κεφάλι, τὸ θώ-
ρακα καὶ τὴν κοιλιά. Στὸ κεφάλι βλέπομε δυὸ
μεγάλια μάτια καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ τρία ἄλλα μικρό-
τερα μὲ τὰ μάτια αὐτὰ ἡ μύγα βλέπει πολὺ δυ-
νατὰ καὶ ἀπὸ μακριὰ ξεχωρίζει καὶ τὴν πιὸ μι-
κρὴ τροφή της καὶ πετᾷ ἀπάνω της. Ἐχει δὲ καὶ
δυὸ μικρὰ κέρατα, σὰν ψιλὲς τρίχες, μ' αὐτὰ κα-
ταλαβαίνει ὅ,τι ἀγγίζει. Τὸ ρύγχος της τελειώ-
νει σ' ἓνα μικρὸ σωληναράκι, τὴν **προβοσκίδα**, πού μπορεῖ νὰ
τὴ μαζεύῃ καὶ νὰ τὴν ἀπλώνῃ μ' αὐτὴ ρουφᾷ τὶς νερωτέες τρο-
φές της. Σιαγόνια δὲν ἔχει καὶ γι' αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ δαγκώσῃ
καὶ νὰ κόψῃ στερεὰς τροφές. Στὴ ζάχαρη βάζει τὴν προβοσκίδα
καὶ μ' αὐτὴ ρίχνει λίγο σάλιο, τὴ λειώνει καὶ τὴν ρουφᾷ. Στὸ
θώρακα ἔχει δυὸ ψιλὲς φτεροῦνες, μ' αὐτὲς πετᾷ εὐκόλῃ· ἔχει ἀκό-
μα καὶ ἕξι πόδια, πού εἶναι μικρὰ καὶ κονιοῦνται εὐκόλῃ. Ἡ μύ-
γα μπορεῖ νὰ περπατῇ κι' ἀπάνω στὸ γυαλί, γιατί τὰ πόδια της
ἀποκάτω βγάζουν μιὰ οὐσία σὰν κόλλα κι' ἔτσι κολοῦν στὸ
γυαλί.

Πολλὲς μύγες βλέπομε στοὺς στάβλους καὶ σ' ὅλα τὰ ἀκά-
θαρτα μέρη, ὅπου βρίσκεται κοπριά, κρέας, τυρὶ, γλυκὰ καὶ σά-
πιες τροφές. Τοῦτο γίνεται γιατί ἡ μύγα γεννᾷ καὶ βιάζει τ' αὐγά
της μέσα στὴν κοπριά καὶ στὶς ἄλλες ἀκαθαρσίες· γεννᾷ δὲ κάθε

λίγο από 70 ως 100 αυγά· απ' αυτά την άλλη μέρα βγαίνουν μικρά σκουληκία, που τρυπώνουν μέσα στις ούσιες αυτές και τρέφονται απ' αυτές, μεγαλώνουν γρήγορα κι' ύστερα από 8 ή 10 μέρες αλλάζουν μορφή και γίνονται σώστες μύγες.

Ἡ μύγα κάθεται σ' όλες τις ἀκαθαρσίες τοῦ δρόμου, στὰ σκουπίδια, στις κοπριές, στους ἄρρωστους ἀνθρώπους, στις πληγές τῶν ζώων κι' ὕστερα πετᾷ στὰ σπίτια μας, κάθεται ἀπάνω μας, στις τροφές μας, στὰ γλυκίσματα, στὸ γάλα κι' ὅπου βοῆ. Τοῦτο ὄχι μόνο εἶναι συχαιμερό, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ μᾶς φέρη πολλές κολλητικὲς ἀρρώστιες. Εἶναι ὅμως καὶ πολὺ ἐνοχλητικὲς, δὲ μᾶς ἀφήνουν νὰ κοιμηθοῦμε, νὰ δουλέψουμε μὲ ἡσυχία, μᾶς τιμποῦν πολλὲς φορὲς καὶ πονοῦμε, τις διώχνουμε κι' αὐτὲς πάλι ἔρχονται. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τις κυνηγοῦμε καὶ νὰ τις καταστρέφουμε ὅσο μποροῦμε, νὰ σκεπάζουμε τις τροφές, τὸ ψωμί, τὰ γλυκίσματα γιὰ νὰ μὴ κάθωνται ἀπάνω. Ὅσο περισσότερο καθαροὶ εἴμαστε καὶ κρατοῦμε καὶ τὸ σπίτι καθαρό, τόσο πιὸ λίγες μύγες μᾶς ἐνοχλοῦν καὶ πιὸ λίγο φόβο ἔχομε νὰ κολλήσωμε καμιά ἀρρώστια.

Τις μύγες λιγοστεύουν πολὺ τὰ κελαδηστικά πουλιὰ καὶ περισσότερο ἀπ' ὅλα τὰ χελιδόνια. Εἶναι καὶ πολλὰ φάρμακα, πού τὰ λέγουν **ἐντομοκτόνα**, γιὰ τὸ ξεπάστρεμα τῆς μύγας. Ἀκόμα καὶ μὲ χαρτιά πού εἶναι ἀλειμμένα μὲ κάποια κόλλα καὶ μὲ γυάλινες μὲ νερὸ μποροῦμε νὰ λιγοστεύουμε τὰ ἐνοχλητικὰ αὐτὰ **ἔντομα**. Ἀλλὰ ὅπως εἶπαμε, τὸ πιὸ καλὸ εἶναι ἡ καθαριότητα καὶ τὰ πουλιὰ.

ΤΟ ΚΟΥΝΟΥΠΙ

Κουνούπια εἶναι δυὸ λογιῶν: Τὸ κοινὸ κουνούπι καὶ ὁ ἀνωφελής. Τὰ ξεχωρίζουμε μόνο ἀπὸ τὴ στάση τους, γιατί σ' ἄλλα εἶναι ὅμοια. Τὸ κοινὸ κουνούπι ἅμα στέκεται στὸν τοῖχο ἢ σ' ἄλλο μέρος κρατεῖ τὸ σῶμα του ἴσιο, στὴν ἴδια γραμμῇ μὲ τὸ μέρος πού κάθεται. Ὁ ἀνωφελής στηρίζεται μὲ τὰ μπροστινά του πόδια καὶ τὸ ἄλλο σῶμα του τὸ σηκώνει ὄρθιο μαζί μὲ τὰ δυὸ τελευταῖα πόδια του, ὅπως κάνουν μερικὰ παιδιὰ πού στηρίζονται μὲ τὰ δυὸ χέρια τους στὴ γῆ καὶ στὸ κορμί τους μὲ τὰ πόδια ἀπάνω.

Τὸ κουνούπι εἶναι στὸ ἀνέστημα σὰν τὴ μύγα, ἀλλὰ τὸ σῶμα

του είναι ψιλὸ καὶ τὰ πόδια του μακριὰ καὶ ψιλὰ. Ὅπως καὶ στὴ μύγα ἔτσι καὶ στὸ κουνούπι τὸ σῶμα χωρίζεται σὲ κεφάλι, θώρακα καὶ κοιλιά. Ἔχει ἕξι πόδια, δυὸ φτερὰ καὶ προβοσκίδα ὅπως καὶ ἡ μύγα.

Τὰ κουνούπια τὴν ἡμέρα κρύβονται ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ κρεβάτια, στὰ ὑπόγεια, στοὺς στάβλους καὶ σ' ἄλλα τέτοια μέρη καὶ τὴ νύχτα χωρὶς νὰ τὰ βλέπουμε ἔρχονται ἀπάνω μας μὲ σφυρίγματα ἐνοχλητικὰ τὰ κοινὰ κουνούπια καὶ χωρὶς σφυρίγματα τὰ ἄλλα καὶ μᾶς τσιμποῦν. Τὸ θηλυκὸ ὁμως ἀπὸ τὰ ἀνωφελῆ κουνούπια μὲ τὴ μακριὰ του προβοσκίδα ποὺ χώνει μέσα στὸ δέρμα μας ρουφᾷ τὸ αἷμα μας. Τὸ μέρος πρίσκειται καὶ κοκκινίζει, γιατί μέσα στὴν πληγὴ χύνει φαρμακερὸ σάλιο γιὰ νὰ ἐρεθίσῃ τὸ μέρος αὐτὸ καὶ νὰ μαζευτῆ ἐκεῖ πιὸ πολὺ αἷμα, ποὺ τὸ ρουφᾷ. Τὰ ἀρσενικὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ κουνούπια δὲ μᾶς τσιμποῦν, ἀλλὰ ρουφοῦν μόνο τὸ χυμὸ ἀπὸ τὰ λουλούδια καὶ τρέφονται.

Τὰ θηλυκὰ ἀπὸ τὰ ἀνωφελῆ κουνούπια ὄχι μόνο μᾶς ρουφοῦν τὸ αἷμα, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς μᾶς φέρνουν καὶ τοὺς ἐλώδεις πυρετούς, τὶς θερμὲς δηλαδή. Τοῦτο γίνεται ἅμα προτύτερα ἔχουν τσιμπήσει ἄλλους ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν τοὺς πυρετούς αὐτούς. Αὐτοὶ δὲ οἱ πυρετοὶ εἶναι πολὺ κακιὰ ἀρρώστια, γιατί δύσκολα γιαιτροῦνται καὶ ἀδυνατίζουν τὸν ἀνθρώπο καὶ δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ δουλέψῃ πολλὲς φορὲς φέρνουν καὶ θάνατο ἢ ὁ ἀρρώστος ἀπὸ τὴν ἀδυναμία γυρίζει σὲ φθίση.

Τὸ θηλυκὸ κουνούπι γεννᾷ πολλὰ αὐγά 5 ἢ 6 φορὲς τὸ χρόνο ἀπάνω σὲ ἀκούνητα νερά. Ἀπὸ τὰ αὐγά αὐτὰ ὕστερα ἀπὸ 48 ὥρες βγαίνουν μικρὲς κάμπιες, μένουν μέσα στὸ νερὸ λίγες ἡμέρες καὶ ὕστερα ἀποχτοῦν πόδια καὶ φτερὰ καὶ γίνονται σωστὰ κουνούπια. Γι' αὐτὸ πάρα πολλὰ κουνούπια εἶναι ὅπου λιμνάζουν νερά ἢ εἶναι βάλτοι καὶ γοῦβες μὲ νερά. Ὅπως εὐκόλα πληθαίνουν τὰ κουνούπια θὰ γέμιζαν τὴ γῆ, ἂν δὲν τὰ ἔτρωγαν τὰ πουλιὰ καὶ πρὸ πάντων τὰ χελιδόνια, καὶ τὰ ψάρια ποὺ ζοῦν μέσα στὶς στέγνες, στοὺς βάλτους, στὰ ποτάμια καὶ στὶς λίμνες. Ὁ πιὸ φοβερός ἐχθρὸς τοῦ κουνουπιῦ εἶναι ἡ νυχτερίδα, ποὺ τρώγει τὸ λιγώτερο 500 κουνούπια κάθε μέρα, καὶ τὰ βρίσκει γιατί ἐκεῖ ποὺ κρύβεται τὴν ἡμέρα αὐτῆ, κρύβονται καὶ τὰ κουνούπια. Τὰ κουνούπια

λοιπόν είναι όχι μόνο ενοχλητικά έντομα, αλλά και πολύ βλαπτικά στον άνθρωπο γιατί φέρνουν τους ελώδεις πυρετούς· γι' αυτό ο άνθρωπος πρέπει με κάθε τρόπο να τα καταστρέφει.

Το πιο σπουδαίο μέσο είναι να κάμουμε να μη βρούμε στεκούμενα νερά να γεννήση τα αυγά του· αυτό γίνεται άμα ξεραίνουμε τους βάλτους και τις γούβες από τα νερά· άμα ανοίγωμε αυλάκια να τρέχουν όλα τα στεκούμενα νερά. 'Ακόμα πρέπει να σκεπάζωμε καλά όλα τα δοχεία που αποθηκεύωμε νερό. 'Όπου δέ, δέν είναι δυνατό τοῦτο, να ρίχνωμε άπάνω στο νερό πετρέλαιο· δυο κουταλιές για ένα μέτρο επιφάνεια φτάνει. Μέσα στις στέγνες που έχωμε πάντα νερό να έχωμε και ψάρια, που ξεπαστροεύουν τις κάμπιες από τα κουνούπια. Είναι μάλιστα κάτι ψάρια που έφεραν στην πατρίδα μας από την 'Ιταλία και τα έχουν μέσα στις στέγνες επίτηδες για να καταστρέφουν τα κουνούπια. 'Από τα κουνούπια στον ύπνο μας φυλαγόμαστε με τις κουνουπιέρες. 'Ακόμα και το κινίνο είναι απαραίτητο για κείνους που ζούν σε μέρη που είναι κουνούπια.

Μεγάλη προσοχή χρειάζεται στα σπίτια να μη χύνωμε τα νερά όπου δήποτε και κάνουν γούβες και στέκουν· να προσέχωμε τους νεροχύτες και γενικά όπου είναι νερό, γιατί εκτός από τα κουνούπια, στα νερά αφήνουν τα αυγά τους και ένα είδος μύγα σαν κουνούπι μαύρο, που το λέγουν **στεγόμυγα**, αυτό φέρνει το δάγκειο, **πυρετό**, που είναι κι' αυτός πιο χειρότερος από τις θέρμες κι' έκαμε μεγάλη καταστροφή τα τελευταία χρόνια στην πατρίδα μας.

'Η στεγόμυγα ζή μέσα στα σπίτια, στα υπόγεια, στις αποθήκες και κρύβεται την ημέρα σε σκοτεινά μέρη από μέσα από τα ρούχα, από πίσω από τον καθρέφτη και τη ντουλάπα και σ' άλλα τέτοια μέρη. Τα κουνούπια, τις μύγες καθώς και τις στεγόμυγες του σπιτιού μπορούμε να καταστρέφωμε και με τα **έντομοκτόνα** υγρά, άμα ραντίζωμε μ' αυτά τις κάμαρες, τις αποθήκες και τα υπόγεια τρις φορές την εβδομάδα. 'Όπου δέν μπορούμε να κάμωμε τοῦτο, να καίγωμε μέσα σε κάθε κάμαρα, άφου την κλείσωμε καλά, μιá φούχτα θειάφι μέσα σε μαγκάλι δυο φορές την εβδομάδα· αυτό πρέπει να κάνωμε από τον 'Απρίλιο ως το τέλος του 'Οκτωβρίου. 'Αλλά από όλα το πιο καλό είναι να προσέχωμε τα νερά και έτσι να μη έχωμε ούτε κουνούπια ούτε στεγόμυγες.

πρώτους κι' έτσι με υπομονή μεγάλη πολλές μέρες εξακολουθεί και χτίζει κομψή φωλιά, που άμα ξεραθῆ εἶναι πολὺ γερό· στὸ μπροστινὸ μέρος ἀφήνει τρύπα μικρή, που χωρεῖ μόνο αὐτό. Στὸ φτιάσιμο τῆς φωλιάς δουλεύουν και τὸ ἀρσενικό και τὸ θηλυκό, γιατί τὰ χελιδόνια ζοῦν ζευγάρια. Ἄμα ξεραθῆ ἡ φωλιά, τὴν στρώνουν με ψιλὲς τρίχες ἀπὸ πρόβατα ἢ γίδες και με φτερά κι' ἔτσι εἶναι ζεστή και μαλακιά.

Ἐστερα τὸ θηλυκὸ χελιδόνι γεννᾷ μέσα στὴ φωλιά 4 ὡς 6 αὐγὰ ἄσπρα, που τὰ κλωσᾷ 12 ἡμέρες· στὸ διάστημα αὐτὸ τὸ ἀρσενικό φέρνει τροφὲς στὸ θηλυκὸ και κελαδεῖ γιὰ νὰ τὸ διασκεδάξῃ. Ἄμα βγοῦν ἀπὸ τ' αὐγὰ τὰ μικρὰ χελιδονάκια χωρὶς φτερά, βγάζουν στὴν τρύπα τῆς φωλιάς τὰ μικρούτσικα κεφαλάκια τους και περιμένουν τροφή μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Κι' οἱ δυὸ γονεῖς τους ἀκούραστα και πρόθυμα τρέχουν σ' ὅλα τὰ μέρη, πιάνουν μύγες και κουνούπια που τὶς φέρονουν και τὶς βάζουν στ' ἀνοιχτὰ στοματάκια τους. Ἐστερα ἀπὸ δυὸ βδομάδες τὰ χελιδονάκια μποροῦν νὰ πετοῦν και βγαίνουν ἀπὸ τὴ φωλιά τους. Οἱ γονεῖς τους τότε τὰ μαθαίνουν νὰ πετοῦν και νὰ πιάνουν μύγες και κουνούπια. Τὸ χελιδόνι βγάζει πουλιὰ μὰ ἢ δυὸ φορὲς τὸ χρόνο.

Τὸ φθινόπωρο οἱ μύγες και τὰ κουνούπια χάνονται μόλις ἀρχίσῃ τὸ κρύο· τὰ χελιδόνια λοιπόν, ἂν ἔμεναν στὴν πατρίδα μας, δὲ θὰ μποροῦσαν νὰ βροῦν τροφή, τοῦτο τὸ ξέρουν και φεύγουν γιὰ ξένους τόπους, ὅπου δὲν κάνει κρύο και βρίσκουν ἐκεῖ τέτοια ἔντομα.

Τὸ Σεπτέμβριο τὰ χελιδόνια σὲ κάθε τόπο μαζεύνονται ὅλα μαζί κι' ἔστερα ἀρχίζουν τὸ ταξίδι τους που τὸ κάνουν τὴ νύχτα, γιὰ νὰ φυλάγονται ἀπὸ τὰ ἀρπαχτικὰ πουλιὰ. Τὴν ἡμέρα κωνηγοῦν και βρίσκουν τὴν τροφή τους πετώντας πάντα μπροστά. Ὅταν περνοῦν θάλασσες μεγάλες και στὸ δρόμο τους ἀνταμώνουν κανένα πλοῖο νὰ ταξιδεῦῃ γιὰ τὸ ἴδιο μέρος, κάθονται στὰ κατόρτια του κι' ἔτσι ταξιδεύουν χωρὶς νὰ κουράζονται. Ἄμα μπῆ ὁ Μάρτης, στὴν ἀρχὴ δηλαδή τῆς ἀνοιξῆς, ξαναγυρίζουν πάλι στὴν πατρίδα μας και στοὺς ἴδιους τόπους, ὅπου βρίσκουν τὶς παλιὲς τους φωλιές· τὶς καθαρίζουν και τὶς ετοιμάζουν. Ἄν τὶς βροῦν ὅμως χαλασμένες, λυποῦνται και δείχνουν τὴ λύπη τους με τὸ κελάδημά τους, ἔστερα δὲ ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἀποφασίζουν νὰ χτίσουν νέες. Μ' ὅλο τὸ μακρυνὸ ταξίδι τους και

τὸν καιρὸ πού μένουں στὰ ξένα, δὲ λησιμονοῦν τὸν τόπο, ὅπου ἦταν τὸν περασμένο χρόνο οὔτε τὴ φωλιά τους.

Τὰ χελιδόνια μὲ τὸν ἐρχομό τους μᾶς φέρουνοὺν τὴν ὁμορφὴ ἀνοιξή, γιὰ τοῦτο τὰ ὑποδεχόμεστε μὲ χαρὲς καὶ τραγοῦδια.

Τὸ γεράκι κι' ἄλλα τέτοια πουλιά τρώγουνοὺν τὰ χελιδόνια· ἅμα τὸ χελιδόνι ἰδῆ γεράκι ἢ ἄλλο ἀρπαχτικὸ πουλί, πετᾷ γρήγορα στὰ σπίτια μας, ὅπου αὐτὰ φοβοῦνται νὰ πλησιάσουνο, κι' ἔτσι γλιτώνει. Πολλὰ χελιδόνια χάνονται στὰ ταξίδια τους καὶ μάλιστα τὰ ἀδύνατα καὶ τὰ γέροικα, γιὰτὶ κουράζονται καὶ πέφτουνο στὴ θάλασσα, ὅπου πνίγονται.

Ο ΣΚΟΡΟΣ

Ὁ σκόρος, πού τρυπᾷ τὰ μάλλινα ροῦχα, εἶναι κάμπια ἀπὸ μιὰ μικρὴ πεταλούδα. Ἡ πεταλούδα αὐτὴ ἔχει τὸ ἰδίωμα νὰ γεννᾷ τὰ αὐγά της στὰ μάλλινα ροῦχα, πού δὲν ἀερίζονται, στὰ δέρματα τῶν ζώων, στὰ ξύλα. Ἀπὸ τὰ αὐγά της βγαίνουνο κάμπιες, πού τρώγουνο τὰ μάλλινα ροῦχα καὶ τὰ δέρματα γιὰ νὰ ζήσουνο· αὐτὲς ὕστερα μεταμορφώνονται σὲ πεταλοῦδες.

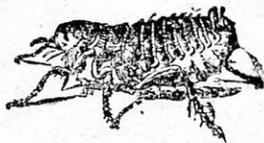
Τὸ ἔντομο λοιπὸν αὐτὸ μπορεῖ νὰ μᾶς κάμη μεγάλες ζημιές, ἅμα δὲν προσέξουμε. Γι' αὐτὸ πρέπει ἀπὸ καιροὸ σὲ καιροὸ νὰ βγάξουμε τὰ μάλλινα ροῦχα στὸν ἀέρα· ἅμα δὲν τὰ μεταχειριζόμεστε νὰ τοὺς βάζουμε ναφθαλίνη, πού κάνει τὶς πεταλοῦδες αὐτὲς νὰ μὴ τὰ πλησιάζουνο.

Ο ΨΥΛΛΟΣ

Ὁ ψύλλος εἶναι ἔντομο πολὺ ἐνοχλητικὸ στὸν ἄνθρωπο καὶ στὰ ζῶα. Τρέφεται δὲ ἀπὸ τὸ αἷμα πού ρουφᾷ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὰ ζῶα· εἶναι πολὺ μικρὸ ἔντομο καὶ χωρὶς φτερά. Τὸ κεφάλι του εἶναι μικρὸ κι' ἔχει δυὸ ψιλὰ καὶ κοντὰ κέρατα καὶ στὸ στόμα του ἓνα μικρὸ σωλήνα σὰ βελόνα· μ' αὐτὸν τρυπᾷ τὸ δέγμα καὶ ρουφᾷ τὸ αἷμα. Ὁ ψύλλος, ἂν καὶ δὲν πετᾷ, δὲν πιάνεται εὐκόλα, γιὰτὶ κάνει πολὺ γρήγορα καὶ μακριὰ πηδήματα.

τοῦτο μπορεῖ καὶ τὸ κάνει, γιατί τὰ πσινά του πόδια εἶναι μακριά καὶ δυνατά.

Ἐ ψύλλος γεννᾷ τὰ αὐγά του στὰ κουφώματα, στὰ ξύλα, στὰ στρώματα, ἀνάμεσα στὶς σανίδες στὸ πάτωμα καὶ γενικὰ σὲ μέρη ποῦ δὲν ἀερίζονται καλά. Ἀπὸ τὰ αὐγά του βγαίνουν μικρὰ σκουλήκια χωρὶς πόδια ὕστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες κλείνονται μέσα σ' ἓνα κονκούλι μόνα τους κι' ἔπειτα βγαίνουν σωστοὶ ψύλλοι μὲ χρώμα βαθὺ κόκκινο. Οἱ ψύλλοι στὸ κρῦο δὲν ἀντέχουν, γιὰ τοῦτο ζοῦν σὲ ζεστά μέρη καὶ τὶς ζεστές ἐποχὲς τοῦ χρόνου.

Τοὺς ψύλλους ὁ ἄνθρωπος τοὺς καταστρέφει μὲ τὴν καθαριότητα καὶ μὲ τὸ ἀέρισμα τὸ ταχτικὸ τοῦ σπιτιοῦ. Ὅπως καὶ γιὰ τὰ ἄλλα ἐνοχλητικὰ ἔντομα, ἔτσι καὶ γιὰ τοὺς ψύλλους μεταχειρίζομαστε τὰ ἐντομοκτόνα φάρμακα, γιὰ νὰ τοὺς ξεκάνουμε. Καὶ πρόπει νὰ κάνουμε τοῦτο, γιατί οἱ ψύλλοι, ἐκτὸς ποῦ εἶναι ἐνοχλητικοί, μπορεῖ νὰ μᾶς φέρουν καὶ διάφορες κολλητικὲς ἀρρώστιες, ὅπως τὴν πανούκλα κι ἄλλες.

Ο ΚΟΡΙΟΣ

Ἐ κοριὸς εἶναι ἔντομο ποῦ τρέφεται μόνο μὲ αἷμα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ποῦ τὸ ρουφᾷ. Γι' αὐτὸ ζῆ ὅπου κι' ὁ ἄνθρωπος, στὰ κρεβάτια, στὶς ραφές, στὰ στρώματα καὶ τὰ προσκέφαλα, στὰ σκασιματα τῶν τοίχων, καὶ στὰ σανίδια, στὶς πόρτες καὶ στὰ παρὰθυρα τῶν δωματίων. Τὴν ἡμέρα μένει κρυμμένος καὶ τὴ νύχτα μόλις πάρη μυρουδιά τὸν ἄνθρωπο νὰ ἡσυχάζη, τοῦ χύνεται ἀπάνω καὶ μὲ τὸ ρύγχος του, ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὸ ἀπάνω χεῖλι του, τρυπᾷ τὸ δέρμα καὶ ρουφᾷ τὸ αἷμα· τὸ μέρος ποῦ τρύπησε κοκκινίζει, γιατί χύνει μέσα στὴν πληγὴ δηλητήριο ποῦ βγάζει ἀπὸ τὸ στόμα του, γιὰ νὰ ἐρεθιστῇ τὸ μέρος αὐτὸ καὶ νὰ μαζευτῇ αἷμα περισσότερο. Ὑστερα ἀπὸ τὸ ρούφημα αὐτό, ὁ κοριὸς φουσκώνει κι' ἡ κοιλιά του γίνεται σὰν τόπι. Ὁ κοριὸς δὲν ἔχει φτερά, ἀλλὰ ἔχει πόδια· μ' αὐτὰ τρέχει πολὺ γρήγορα τὸ χρώμα του εἶναι μισοκόκκινο.

Ἐ κοριὸς πληθαίνει πολὺ, γιατί τὸ θηλυκὸ τὴν ἀνοίξη καὶ τὸ καλοκαίρι γεννᾷ κάθε δυὸ μῆνες κοντὰ 50 αὐγά μέσα σὲ μέρος, ὅπου μένει τὴν ἡμέρα. Ἀπὸ τὰ αὐγά βγαίνουν μικροὶ κοριοί· αὐτοὶ ὕστερα ἀπὸ δέκα μέρες εἶναι σωστοὶ κοριοὶ καὶ μποροῦν νὰ γεννήσουν αὐγά.

Ὁ κοριός ποιεῖ νὰ ζήσῃ πολὺν καιρὸ χωρὶς νὰ φάγῃ τίποτα, καὶ δυὸ χρόνια ἀκόμη· γι' αὐτὸ δὲν ξεκαθαρίζουν εὐκόλῃ μὲ τὴν πεῖνα, ἀλλὰ μόνο τὸ χρώμα τους χάνουν καὶ γίνονται διάφανοι. Μόλις ὅμως ρουφήξουν αἷμα, ζωηρεύουν καὶ γίνονται ὅπως ἦταν πρωτύτερα. Ὁ κοριός βγάζει ἓνα ὑγρὸ πού ἔχει μυρουδιά ἄσχημη· αὐτὸ τὸν φυλάγει ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του.

Γιὰ τὸ βλάψιμο πού κάνει στὸν ἄνθρωπο τὸ ἔντομο αὐτὸ καὶ γιὰ τὴν ἄσχημη μυρουδιά του, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ τὸ καταστρέφῃ ὅπως ποιεῖ.

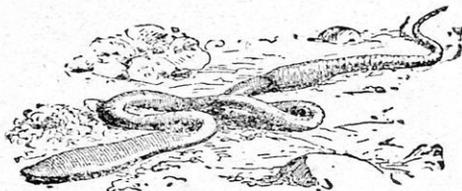
Ἐκεῖνο πού ξεκάνει τοὺς κοριοὺς εἶναι ἡ καθαριότητα καὶ τὸ κυνήγι. Ἀκόμα καταστρέφουν τοὺς κοριοὺς τὰ ἔντομοκτόνα φάρμακα καὶ τὸ ἄλειμμα τοῦ μέρους πού βρίσκονται, μὲ πετρέλαιο ἢ νέφτι. Ἀκόμα καὶ μὲ διάλυση ἀπὸ στύψη καταστρέφονται. Μὲ τὴ διάλυση αὐτὴ σὲ νερὸ πού βράζει πλένομε τὰ κρεβάτια, τὰ ἔπιπλα, τὸ πάτωμα κι' ὅλα τὰ μέρη ὅπου εἶναι κοριοί.

Β'. ΖΩΑ ΤΩΝ ΚΙΠΠΩΝ

ΤΟ ΣΚΟΥΛΗΚΙ ΤΗΣ ΓΗΣ (σκουληκαντέρα)

•Αμα ὁ καιρὸς εἶναι βορσερός, τὸ βοσῶν βλέπομε νὰ βγαίη ἀπὸ τῆ γῆ ἓνα σκουλήκι μακροὺλὸ χωρὶς κεφάλι καὶ πόδια. Αὐτὸ εἶναι τὸ σκουλήκι τῆς γῆς ἢ ἡ σκουληκαντέρα, ὅπως τὸ λέγουν σὲ πολλὰ μέρη.

Τὸ σῶμα τοῦ σκουληκιοῦ αὐτοῦ εἶναι ἴσο στὸ γόντρος σ' ὅλα τὰ μέρη του καὶ δὲν ξεχωρίζει οὔτε κεφάλι οὔτε πόδια. Τὸ σῶμα του μοιάζει μὲ τὸ σῶμα τοῦ φιδιοῦ, δὲν περπατεῖ ὅμως ὅπως τὸ φίδι, ἀλλὰ μαζεύει τὸ σῶμα του, τὸ κάνει χοντροτέρου καὶ ὑστερα τὸ ξαναπλώνει μπροστὰ καὶ πάλι τὸ ἴδιο κάνει κι' ἔτσι περπατεῖ. Μάτια δὲν ἔχει, καὶ ὅμως ἅμα τὴ νύχτα πηγαίνομε κοντὰ του φῶς, βλέπομε νὰ φεύγη καὶ νὰ θέλῃ νὰ κρουπτῆ στὴ γῆ· ἀπ' αὐτὸ καταλαβαίνομε πὼς διακρίνει τὸ φῶς καὶ τὸ σκοτάδι μὲ τὸ σῶμα του.

Τὸ σκουλήκι αὐτὸ ζῆ μέσα στὴ γῆ, ὅπου ἀνοίγει μικρὸς τρύπες ποὺ χωρεῖ αὐτὸ μόνο· ἔτσι φυλάγεται καὶ δὲν τρώγουν οἱ κόττες, ὁ σκαντζόχοιρος, τὰ κοτσύφια κι' ἄλλοι ἐχθροὶ του. Τὸ σκουλήκι αὐτὸ δὲν ἀνασαίνει μὲ πλεμόνια, ὅπως τὰ ἄλλα ζῶα ἢ μὲ σπάρραχνα, ὅπως τὰ ψάρια, ἀλλὰ μὲ τὸ δέρμα του· γιὰ νὰ μπορῆ νὰ κἀνῃ τοῦτο, πρέπει τὸ σῶμα του νὰ εἶναι ὑγρὸ, γι' αὐτὸ στὸν ἥλιο καὶ στὸν ἀέρα, ὅπου ξεραίνεται τὸ σῶμα του, δὲν μπορεῖ νὰ ζήσῃ· ἅμα τὸ σῶμα του σκεπαστῆ μὲ σκόνη καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀνασάνῃ ψοφᾶ ἀπὸ ἀσφυξία. Τὸ σκουλήκι λοιπὸν τῆς γῆς, γιὰ νὰ κρατῆ τὸ σῶμα του ὑγρὸ τὶς στεγνὲς ἡμέρες μένει μέσα στὴ γῆ καὶ μόνο ὑστερα ἀπὸ βορρῆ ἢ δυνατὴ δροσιὰ βγαίνει ἔξω καὶ ψάχνει νὰ βρῆ κανένα φύλλο γιὰ νὰ φάγῃ· σιαγόνια καὶ δόντια δὲν ἔχει, γιὰ τοῦτο τὰ φύλλα τὰ σέρνει στὴν τρύπα του μέσα στὴ γῆ, ὅπου σαπίζουν καὶ τὰ τρώγει· καὶ ἅμα μένει μέσα στὴ γῆ, τρώγει σάπια κοπριά μαζί μὲ τὸ χῶμα ποὺ εἶναι ἀνακατεμένη καὶ τὸ χῶμα ὑστερα τὸ βγάζει· γιὰ τοῦτο κοντὰ

στis τρούπες τους βλέπομε μικρούς βώλους ἀπὸ χῶμα. Τὴν τροφή του καὶ τὴ φωλιά του τὶς βρίσκει μὲ τὴ μυρουδιά· αὐτιά δὲν ἔχει, μ' ὅλα ταῦτα καταλαβαίνει καὶ τὸ παραμικρὸ τάραγμα τοῦ τόπου.

Πολλὲς φορὲς στὴ μέση στοῦ σώμα του βλέπομε ἓνα φούσκωμα σὰ ζωνάρι, αὐτὸ γίνεται ἀπὸ τὰ αὐγά του, ποὺ φέρνει ἐκεῖ μαζί του κάμποσο καιρὸ, τὰ ἀφήνει δὲ κάτω στοῦ χῶμα, ἅμα κοντεύουν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὰ αὐγά τὰ μικρὰ σκουληκία.

Ρίζες ἀπὸ φυτὰ τὸ σκουλήκι αὐτὸ δὲν τρώγει, γι' αὐτὸ δὲ βλάπτει τὰ φυτὰ καθόλου, ἀλλὰ φέρνει μεγάλη ὠφέλεια μὲ τὶς τρούπες ποὺ κάνει μέσα στὴ γῆ· γιὰτὶ ἀπ' αὐτὲς μπαίνει μέσα ὁ ἄερας καὶ κάνει νὰ σαπίζῃ ἡ κοπριὰ καὶ τὰ χόρτα πιὸ εὐκόλα καὶ τὸ νερὸ τῆς βροχῆς μπαίνει ἀπ' αὐτὲς καὶ φτάνει ὡς τὶς ρίζες· ἐπειδὴ δὲ στοὺς βρεμένους κήπους ζοῦν πολλὰ σκουληκία, γι' αὐτὸ καὶ τὸ καλὸ ποὺ κάνουν δὲν εἶναι μικρὸ.

Μόλα ταῦτα πολλοὶ χωρικοὶ δὲν τὸ ξέρουν τοῦτο καὶ νομίζουν πὼς τὸ σκουλήκι αὐτὸ τρώγει τὶς ρίζες ἀπὸ τὰ λαχανικά τους καὶ τοὺς κακοφαίνεται ἅμα βλέπουν πολλὰ σκουληκία ἀντὶ νὰ εὐχαριστοῦνται.

ΤΟ ΣΑΛΙΓΚΑΡΙ

Τὴν ἀνοιξὴ καὶ τὸ καλοκαίρι στοὺς κήπους, στὰ ἀμπέλια, στὰ δάση ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα, ὅπου εἶναι ὑγρασία, βρίσκομε τὸ σαλιγκάρι νὰ φέρνῃ ἀπάνω στοῦ σώμα του τὸ καβούκι του, τὸ σπῆτι του.

Στὴν ὑγρασία τὸ σαλιγκάρι δὲν ἀντέχει, γι' αὐτὸ ζῆ σὲ μέρη ὑγρὰ, ὅπου βγαίνει γιὰ νὰ βοῆ τροφὴ ὕστερα ἀπὸ βροχὴ ἢ τὴ νύχτα. Τρώγει χορτάκια δροσερὰ καὶ πρὸ πάντων μαρούλια καὶ λάχανα. Τὰ φύλλα τὰ κόβει μὲ τὰ πλατιά του χεῖλια καὶ τὴ γλώσσα του, ποὺ εἶναι σκληρὴ κι' ἔχει πολλὰ μικρὰ δοντάκια σὰ

λίμα· μ' αὐτὴ τρίβει τὸ φύλλο μέσα στοῦ στόμα καὶ τὸ καταπίνει. Μπροστὰ στοῦ κεφάλι του ἔχει τέσσερα κέρατα, σὰ δυὸ μικρότερα ἀπ' αὐτὰ ἔχει τὰ μάτια του, σὰ μικρὲς μαῦρες βούλες· τὰ ἄλλα δυὸ τὰ πιὸ μακριὰ τὰ ἔχει γιὰ νὰ καταλαβαίνῃ ὅτι ἀγγίζει μ' αὐτὰ βρίσκει τὴν τροφή του καὶ μὲ τὴ μυρουδιά.

Τὸ σῶμα τοῦ σαλιγκαριοῦ εἶναι μαλακὸ καὶ πάντα ὑγρό, κόκαλα δὲν ἔχει· στὴ ράχη του γίνεται τὸ καβούκι του ἀπὸ ἓνα ὑγρὸ, ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸ σῶμα του. Ὅσο μεγαλώνει τὸ σαλιγκαρί, μεγαλώνει καὶ τὸ καβούκι του καὶ τὰ χεῖλια του. Τὸ καβούκι αὐτό, ποὺ τὸ λέγουν **ὄστρακο**, φυλάγει τὸ σῶμα του ἀπὸ τὴν ξηρασία καὶ τὸ κρούο, γιὰτὶ καὶ στὸ κρούο δὲν ἀντέχει καὶ γι' αὐτὸ τὸ χειμῶνα κλείνεται μέσα καὶ κοιμᾶται, ξυπνᾷ δὲ τὴν ἀνοιξη. Πόδια δὲν ἔχει, ἀλλὰ τὸ κάτω μέρος ὅλο εἶναι σὰ μιὰ πατοῦσα γλυστερὴ καὶ ὅλο σάλιο, ποὺ λέγεται πόδι. Ἐπ' αὐτὸ βγάζει σάλιο κι' ἀπάνω γλιστρᾷ· τὸ σάλιο αὐτὸ ξηραίνεται καὶ κάνει σὰ δρόμο ὅπου περνᾷ.

Τὴν ἀνοιξη καὶ τὸ καλοκαίρι μέσα στὸ χῶμα τὸ σαλιγκαρί ἀνοίγει μικρὴ τρύπα καὶ γεννᾷ 30 ὡς 50 αὐγὰ μικρὰ σὰν μπιζέλια καὶ τὰ σκεπάζει καλὰ μὲ χῶμα. Ἐπ' αὐτὰ βγαίνουν σαλιγκαράκια μὲ τὸ καβούκι τους. Τὸ σαλιγκαρί στοὺς κήπους τρώγει τὰ φύλλα ἀπὸ τὰ λαχανικά, ὅπως οἱ κάμπιες· ἐπειδὴ πληθαίνει πολὺ θὰ ἔφερε πολλὴ καταστροφὴ, ἀν δὲ τὸ ἔτρωγαν πολλὰ ζῶα, ὅπως ἡ χελώνα, ἡ τσίγλα, ὁ σκαντζόχοιρος καὶ ἄλλα.

Τὸ κρέας τοῦ σαλιγκαριοῦ, καὶ μάλιστα τοῦ ἀμπελίσσιου εἶναι νόστιμο καὶ τὸ τρώγουν εὐχάριστα οἱ ἄνθρωποι. Σὲ πολλὰ μέρη μέσα σὲ ξεχωριστοὺς κήπους τρέφουν καὶ παχαίνουν σαλιγκαρία, ποὺ τὰ μαζεύουν καὶ τὰ πουλοῦν.

Σαλιγκαρία εἶναι πολλῶν λογιῶν· καὶ στὴ θάλασσα εἶναι σαλιγκαρία ποὺ τὰ τρώγουν πολλὰ ψάρια.

Σὲ πολλὰ μέρη τῆς πατρίδας μας, ὅπως στὴν Κρήτη, μαζεύουν σαλιγκαρία καὶ τὰ στέλνουν μέσα σὲ κοφίνια σ' ἄλλα μέρη καὶ τὰ πουλοῦν. Μέσα στὰ κοφίνια τὰ σαλιγκαρία μένουν ἀκούνητα καὶ κλεισμένα στὸ καβούκι τους, ὅσο δὲν εἶναι ὑγρασία ἢ δὲ βρέχονται· ἅμα ὅμως βραχοῦν, βγαίνουν ἀπὸ τὸ καβούκι καὶ σκορπίζονται, γι' αὐτὸ τὰ κοφίνια τὰ κλείνουν ἀπὸ πάνω μὲ πλεχτὸ σύρμα ἢ μὲ λινάτσες.

ΓΥΜΝΟΣΙΑΛΙΑΓΚΑΣ

Τὴν ἀνοιξη καὶ τὸ καλοκαίρι στὰ ὑγρά μέρη τοῦ κήπου ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ φύλλα, τὶς πέτρες καὶ ἄλλου βρίσκεται ὁ γυμνοσιάλιαγκας. Στὰ ξερὰ μέρη δὲ ζῆ, ἐπειδὴ τὸ δέσμα του εἶναι μαλακὸ καὶ ὑγρὸ καὶ στὸν ἀέρα στεγνώνει ἀμέσως, δὲν ἔχει 98

καὶ καβούκι γιὰ νὰ κλείνη μέσα τὸ σῶμα του ὅπως τὸ σαλιγκάρι. Κατὰ τὰ ἄλλα τὸ σῶμα του εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τοῦ σαλιγκαριοῦ

καὶ περπατεῖ ὅπως κι' αὐτό. Κι' αὐτὸς τρώγει φύλλα ἀπὸ λάχανα καὶ τρυφερὰ χόρτα καὶ γι' αὐτὸ βλάπτει τοὺς κήπους.

Γεννᾶ περισσότερα αὐγὰ ἀπὸ τὸ σαλιγκάρι κι' ἔτσι, ἂν

καὶ ψοφᾶ εὐκόλα στὴν ξερασία καὶ τὸν τρώγουν οἱ κόττες καὶ ἄλλα πουλιὰ καὶ ζῶα, δὲν ξεπαστρούεται.

Τὸ κρέας του δὲν τὸ τρώγουν οἱ ἄνθρωποι.

ΤΟ ΚΟΥΚΟΥΤΣΙ ΤΟΥ ΚΟΥΚΙΟΥ (ὁ βροῦχος).

Μέσα στὰ ξερὰ κουκιά βλέπομε πολλές φορές ἓνα μικρὸ μαῦρο κουκούτσι, ποὺ τὰ τρώγει, αὐτὸ εἶναι τὸ **κουκούτσι (ὁ βροῦχος) τῶν κουκιῶν**. Τὸ μικρὸ αὐτὸ ἔντομο εἶναι σὰ μικρὴ μύγα κι' ἔχει χρῶμα μαῦρο. Ἔχει τέσσερες πτεροῦγες· οἱ δυὸ ἀπὸ πάνω εἶναι σκληρὲς καὶ σκεπάζουν τίς δυὸ ἀπὸ κάτω, ποὺ εἶναι ψιλὲς καὶ διάφανες. Στὸ κεφάλι του ἔχει δυὸ ψιλὰ κέρατα. Γεννᾶ τὰ αὐγά του στὰ χλωρὰ κουκιά καὶ ψοφᾶ. Ἀπὸ τὰ αὐγά βγαίνουν μικρὲς κάμπιες, ποὺ τρυποῦν τὰ κουκιά καὶ μπαίνουν μέσα σ' αὐτὰ ἔκει τρέφονται, μεγαλώνουν καὶ μεταμορφώνονται σὲ πεταλοῦδες. Ἔτσι ἅμα μαζεύουμε τὰ κουκιά, ἔχουν μέσα τους τὸ ἔντομο αὐτό.

Ἄμα σπείρωμε κουκιά νὰ ἔχουν κουκούτσι μέσα τους, αὐτὸ βγαίνει ἀμέσως καὶ κρύβεται μέσα στὸ χῶμα, ἕως ὅτου γίνουν τὰ κουκιά καὶ τότε γεννοῦν ἀπάνω σ' αὐτὰ τὰ αὐγά τους. Γιὰ νὰ γλιτώσωμε ἀπὸ τὴ ζημιὰ αὐτὴ, εἶναι καλὰ δυὸ χρόνια νὰ μὴ σπείρωμε κουκιά στὸ χωράφι, ποὺ ἔκαμε κουκιά μὲ κουκούτσι, οὔτε ἄλλα ὄσπρια γιὰτι καὶ σ' αὐτὰ πηγαίνει αὐτὸ τὸ κουκούτσι καὶ πρὸ πάντων στὴ φρακὴ καὶ στὰ ρεβίθια.

Τὰ ξερὰ κουκιά καὶ τὰ ἄλλα ὄσπρια, ἅμα ἔχουν κουκούτσι, τὰ ξαπλώνουμε στὸν ἥλιο, ἀφοῦ πρωτίτερα τὰ ραντίσωμε μὲ ξεῖδι· τὸ κουκούτσι τότε φεύγει ἀμέσως. Πολλοὶ βάζουν τὰ κουκιά λίγη ὥρα μέσα σὲ ζεστὸ φούρνο κι' ἔτσι ψοφᾶ τὸ κουκούτσι· τὰ κουκιά ὅμως αὐτὰ δὲν κάνουν γιὰ σπόρο, ἐπειδὴ ξεραίνεται τὸ φυτό τους.

Ο ΑΝΘΟΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΜΗΛΙΑΣ

Πολλές φορές τὰ λουλούδια τῆς μηλιάς ἢ τῆς ἀγλαδιᾶς ξεραίνονται καὶ φαίνονται σὰ νὰ κήκων. Ἄν ἀνοίξουμε ἓνα τέτοιο λουλούδι, στὴ ρίζα του θὰ βροῦμε μιὰ μικρὴ ἄσπρη κάμπια. Αὐτὴ ἡ κάμπια εἶναι ἀπὸ τὸν ἀνθονόμο τῆς μηλιάς.

Ὁ ἀνθονόμος εἶναι μικρὸ ἔντομο, ποὺ μένει τὸ χειμῶνα ναρκωμένο μέσα στὴ γῆ. Ἄμα βγάλῃ λουλούδια ἢ μηλιά, βγαίνει καὶ ἀπὸ τὸν κορμὸ σκορφαλώνει ὡς τὰ λουλούδια τῆς μηλιάς ἢ τῆς ἀγλαδιᾶς καὶ ἄλλων τέτοιων δέντρων. Ἔχει χρώμα μαυριδερὸ καὶ εἶναι πολὺ μικρὸ, γι' αὐτὸ καὶ δὲ φαίνεται εὐκόλα, ἄμα ἀνεβαίνει στὰ δέντρα. Μὲ τὸ μακρὸν ρύγχος του ἀνοίγει μιὰ βαθυὰ τρύπα στὰ κλεισμένα ἀκόμα μπουμπούκια τῶν λουλουδιῶν καὶ ἐκεῖ γεννᾷ τὰ αὐγά του.

Ἄπ' αὐτὰ ὕστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες βγαίνουν μικρὲς ἄσπρες κάμπιες, ποὺ τρῶγουν τὸ ἀπὸ μέσα μέρος τοῦ λουλουδιοῦ καὶ τὸ κáνουν νὰ ξεραίνεται.

Ὁ ἀνθονόμος λοιπὸν φέρνει μεγάλη καταστροφὴ στὴν καρποφορία τῶν μηλιῶν, ὅπου προτιμᾷ νὰ βάζῃ τὰ αὐγά του.

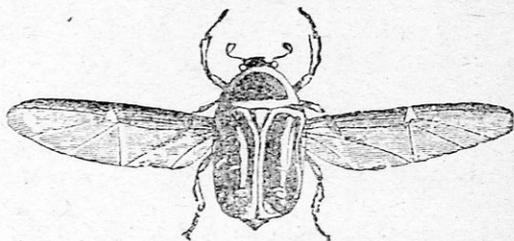
Οἱ κηπουροὶ γιὰ νὰ φυλάξουν τὶς μηλιές τους ἀπὸ τὸ κακὸ αὐτὸ, πρέπει νὰ μὴ ἀφήσουν τὸν ἀνθονόμο νὰ ἀνεβῆ στὸ δέντρο. Αὐτὸ τὸ πετυχαίνουν μ' αὐτοὺς τοὺς τρόπους : 1) τυλίγουν γύρω τὸν κορμὸ τῆς μηλιάς μὲ στεφάνι ἀπὸ μιὰ κόλλα, ὅπου τὰ ἔντομα, ἐκεῖ ποὺ ἀνεβαίνουν, κολλοῦν. 2) Πρὶν ν' ἀνοίξουν τὰ λουλούδια ραντίζουν τὰ δέντρα μὲ διάλυση λιζόλ.

3) Οἱ κηπουροὶ συνηθίζουν κάθε πρωὶ νὰ κουνοῦν τὰ δέντρα τότε τὰ ἔντομα ἐπειδὴ εἶναι ναρκωμένα ἀπὸ τὸ κρύο τῆς νύκτας πέφτουν ἀπάνω σ' ἓνα ἄσπρο σεντόνι, ποὺ πρωύτερα τὸ στρώνουν ἀπὸ κάτω καὶ τὰ σκοτώνουν. Τὰ λουλούδια ποὺ ἔχουν πάθη πρέπει νὰ καοῦν, γιὰ νὰ γλιτώσῃ ἡ νέα ἐσοδεία.

Η ΧΡΥΣΟΜΥΓΑ

Ἡ χρυσομύγα εἶναι ἔντομο ποὺ ζῆ στὰ τριαντάφυλλα, στὰ λουλούδια τῆς μηλιάς, σ' ὅλα τὰ λουλούδια γενικὰ ποὺ ἔχουν

γλυκὸ ζουμί καὶ ρουφοῦν τὸ μέλι ἅμα σωθοῦν τὰ τέτοια λουλου-
δια καὶ γίνουν τὰ σῦκα, τὰ ἀγλάδια, τρυπᾶ τὰ παραγινωμένα
ἀπ' αὐτὰ καὶ ρουφᾶ τὸ
ζουμί τους· ἔτσι ἢ χου-
σόμευγα εἶναι ἓνα ἀπὸ
τὰ πολὺ βλαφτικὰ ἔντο-
μα. Τὸ ἀρσενικὸ εἶναι
πιὸ μικρὸ ἀπὸ τὸ θηλυ-
κὸ, εἶναι σὰ μεγάλη μύ-
γα τὰ φτερά τους λάμ-
πουν σὰ χρυσάφι, γι' αὐ-
τὸ τὸ λέγομε χρυσόμευγα. Γεννᾷ τὰ αὔγά του μέσα στις φω-
λιές τῶν μερμηγκιῶν ἀπ' αὐτὰ βγαίνουν μικρὲς κάμπιες, ποὺ
ὕστερα μεταμορφώνονται σὲ χρυσόμευγες.

Ο ΚΟΛΟΚΥΘΟΚΟΦΤΗΣ

Μέσα στὸ χῶμα στοὺς λαχανόκηπους πολλὲς φορὲς βρίσκομε
νὰ κρύβεται ἓνα ἔντομο σὰ μεγάλη ἀκρίδα. Αὐτὸ εἶναι ὁ κολο-
κυθοκόφτης ἢ κρομμυδοφά-
γος ἢ μαμούνη, ὅπως τὸ λέγουν

στὰ νησιά τῶν Κυκλάδων. Ὁ κολο-
κυθοκόφτης εἶναι μεγάλο ἔν-
τομο. Ἔχει τέσσερες φτεροῦγες
μικρὲς, γι' αὐτὸ δὲν πετᾷ ὅπως
ἡ ἀκρίδα ἢ κοιλιά του στὰ πί-
σω κόβεται σὲ δυὸ καὶ στὴ μέση
φαίνεται μακριὰ οὐρά. Τὰ δυὸ
μπροστινὰ του πόδια πιὸ παχιά
καὶ σκληρὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα μ' αὐτὰ
σκάβει τὸ χῶμα καὶ ἀνοίγει τρύπες
στὴ στιγμή, ὅπου μπαίνει μέσα.
Μέσα στὴ γῆ ζῆ τὸ ἔντομο αὐτό,
γιατὶ ἐκεῖ βρίσκει τὴν τροφή του.
Τρώγει τὶς τρυφερὲς ρίζες ἀπὸ τὰ
λάχανα καὶ πρὸ πάντων τῆς κολο-
κυθιάς, τῆς ντοματιάς, τῆς μελιτζα-
νιας καὶ τοῦ μαρουλιοῦ. Γι' αὐτὸ

πολλὲς φορὲς φέρνει μεγάλη καταστροφὴ στοὺς λαχανόκηπους. Τὰ
αὔγά του στὸ τέλος τοῦ χειμῶνα τὰ γεννᾷ μέσα στὴ γῆ καὶ πρὸ

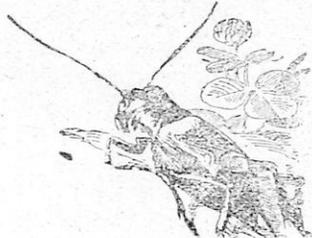
πάντων στην κοπριά: ἀπ' αὐτὰ βγαίνουν μικρὲς κάμπιες, πού σὲ λίγο γίνονται σκουλήκια ἄσπρα καὶ χοντρά· τὰ σκουλήκια αὐτὰ τὴν ἀνοιξὴ γίνονται τέλεια ἔντομα.

Μεγάλῃ δυστυχίᾳ εἶναι στοὺς κηπουροὺς τὸ ἔντομο αὐτό, ἅμα παρουσιαστῆ στοὺς κήπους τους· γι' αὐτὸ μὲ κάθε τρόπο φροντίζουν νὰ τὸ καταστρέψουν· γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ σκάβουν βαθιὰ κι' ἀφήνουν ἀκαλλιέργητο τὸν κῆπο κάμποσο καιρό. Τὸ ἔντομο αὐτὸ καταστρέφεται ἂν ριζώμε κοπριά ἀνακατωμένη μὲ πετρέλαιο 1 ὡς 2 ὀκάδες στὶς ἑκατό. Ἄλλοι πάλι ἀπὸ τὸ φθινόπωρο ἀνοίγουν σὲ διάφορα μέρη τοῦ κήπου λάκκους καὶ τοὺς γεμίζουν κοπριά· τὸ χειμῶνα οἱ κολοκυθοκόφτηδες μαζεύονται ἐκεῖ, γιατί εἶναι ζέστη, καὶ ἐκεῖ γεννοῦν τὰ αὐγά τους πού γίνονται σκουλήκια· στὴν ἀρχὴ τῆς ἀνοιξῆς ἀνοίγουν τοὺς λάκκους αὐτοὺς καὶ χύνουν στὴν κοπριά αὐτὴ ἀσβέστη φρεσκοδιαλυμένο ἢ νερὸ μὲ διάλυση ἀπὸ βιτριόλι δυνατὴ κι' ἔτσι ψοφοῦν τὰ σκουλήκια. Πολλοὶ πάλι, γιὰ νὰ φυλάξουν τὶς γουφερὲς ρίζες τῶν φυτῶν πού φυτεύουν, τυλίγουν τὶς ρίζες μὲ φύλλα λεμονιάς ἢ πορτοκαλιάς, ἢ τὶς περνοῦν σὲ καλαμάκια. Αὐτὸ ὅμως γιὰ μεγάλους λαχανόκηπους εἶναι δύσκολο.

Γ' ΖΩΑ ΤΟΥ ΧΩΡΑΦΙΟΥ

ΤΟ ΤΡΙΖΟΝΙ (ὁ γούλλος).

Τὸ τριζόνι σκάβει τὴ φωλιά του κοντὰ στοὺς δρόμους καὶ σὲ μέση ξερὰ καὶ προσηλιακὰ μέσα στὴ γῆ βαθιά, γιατί ἐκεῖ βρίσκει τὰ μικρὰ ἔντομα ποὺ τρώγει. Ἔχει χροῖμα μαῦρο, τὸ κεφάλι του εἶναι χοντρὸ κι' ἔχει δυὸ μεγάλα κέρατα σὰν τριχες· οἱ φτεροῦγες του εἶναι κοντὲς καὶ χοντρές.

Τὸ τριζόνι γεννᾷ ἀπάνω κάτω 300 αὐγά μέσα στὴ φωλιά του· ἀπὸ τὰ αὐγά βγαίνουν μικρὰ σκουλήκια, ποὺ ἀργότερα μεταμορφώνονται σὲ τέλεια ἔντομα.

Τὸ τριζόνι μόλις ἀρχίσῃ νὰ νυχτώ- νη βγαίνει ἀπὸ τὴ φωλιά του κι' ἀρχί- ζει νὰ βγάξῃ μιὰ φωνὴ δυνατὴ σὰν τριξίμο, γι' αὐτὸ καὶ λέγεται τριζόνι.

Ἡ φωνὴ αὐτὴ δὲ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα του, ἀλλὰ τὰ ἀρσενικὰ τριβουν τὶς μπροστινὲς φτεροῦγες τῆ μιὰ ἀπάνω στὴν ἄλλη καὶ βγάζουν τὸ τριξίμο, ποὺ νομίζομε γιὰ φωνή του.

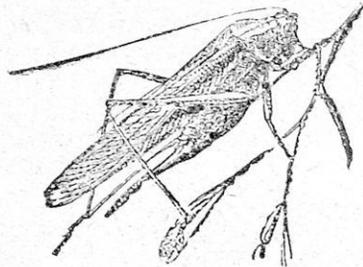
Τὰ τριζόνια τρώγουν μικρὰ σκουλήκια καὶ γι' αὐτὸ δὲ βλάπτουν τὰ φυτὰ.

Οἱ γάτες καὶ τὰ γουρούνια τρώγουν τὰ τριζόνια κι' εἶναι οἱ πιὸ κακοὶ ἐχθροὶ τους.

Η ΑΚΡΙΔΑ

Ἡ ἀκρίδα εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πολὺ βλαφτικὰ ἔντομα στὰ φυτὰ τῆς γῆς. Ἔχει χροῖμα πράσινο ἢ καστανὸ σὰν τὰ χλωρὰ φύλλα τῶν φυτῶν ἢ τὰ λίγο ξερὰ, γι' αὐτὸ δύσκολα τὴ βλέπομε μέσα στὰ χορτάκια ἢ στὰ φύλλα τῶν δέντρων. Κεφάλι ἔχει μικρὸ μὲ δυὸ μεγάλα μάτια καὶ ψιλὰ κέρατα· τὸ κεφάλι τῆς δὲ φαίνεται χωρι-

σμένο από τὸ θώρακα ὅπως στὴ μύγα. Στὸ θώρακα ἔχει ἔξι πόδια· ἀπ' αὐτὰ τὰ δύο πρῶτα εἶναι μακρὰ καὶ δυνατὰ καὶ μπορεῖ νὰ κἀνῃ μ' αὐτὰ μεγάλα πηδήματα καὶ ψηλά. Ἔχει δὲ τέσσαρες φτεροῦγες· μ' αὐτὲς μπορεῖ νὰ πετᾷ. Τὸ χειμῶνα δὲ βλέπομε ἀκρίδες στὴν πατρίδα μας. Τὸ Μάη βλέπομε πολὺ μικρὲς χωρὶς φτερά, ποὺ τρώγουν τὰ τρυφερὰ χορτάρια καὶ τὰ φύλλα ἀπὸ τὰ δέντρα. Τὸν Ἰούλιο μεγαλώνουν καὶ κἀνουν φτεροῦγες, ποὺ λίγο λίγο μεγαλώνουν καὶ τὸν Ἰούλιο γίνονται τέλειες καὶ μποροῦν νὰ πετοῦν καὶ νὰ πηδοῦν. Τὸ Σεπτέμβριο ψοφοῦν, ἀφοῦ πρωτύτερα κατὰ τὸν Αὐγουστο οἱ θηλυκὲς μέσα στὴ γῆ γεννῆσουν τὰ αἰγὰ τους καὶ τὰ βάζουν ἐκεῖ σὲ σωροὺς μικροῦς καὶ κολλημένα ἀναμεταξύ τους. Αὐτὰ μένουν ἐκεῖ τὸ χειμῶνα καὶ τὴν ἀνοιξὴ βγαίνουν ἀπ' αὐτὰ μικρὲς ἀκρίδες χωρὶς φτερά. Αὐτὲς μεγαλώνουν γρήγορα καὶ βγάζουν φτερά.

Οἱ ἀκρίδες ἀπὸ μικρὲς τρώγουν τρυφερὰ φύλλα ἀπὸ χορτάρια καὶ δέντρα, γι' αὐτὸ ζοῦν στὰ χωράφια καὶ στὰ λιβάδια. Τρώγουν ἀκόμα καὶ μικρὲς κἀμπιες, μύγες κ' ἄλλα ζώφια. Οἱ ἀκρίδες πληθαίνουν πολὺ, γιατί κάθε θηλυκὴ γεννᾷ ἀπὸ 150 αἰγὰ καὶ πολλὲς φορὲς τὸ χρόνο· ζοῦν δὲ πολλὲς μαζί καὶ κἀνουν μεγάλες καταστροφὲς στὰ σπαρτά, στὰ ἀμπέλια καὶ στὰ καρποφόρα δέντρα γιατί τρώγουν τὰ φύλλα καὶ τὰ τρυφερὰ βλαστάρια τους.

Γιὰ τὴ μεγάλη καταστροφὴ ποὺ φέρνουν, εἶναι ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος στοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς κηπουροὺς, ποὺ τρέχουν μὲ κάθε μέσον νὰ τὶς καταστρέψουν ἢ νὰ τὶς διώξουν. Δὲν εἶναι ὅμως κ' εὐκόλο τοῦτο. Ἄμα παρουσιαστοῦν κοπάδια ἀπὸ ἀκρίδες πρέπει ὅλοι οἱ χωρικοὶ νὰ τρέξουν μαζί, γὰ νὰ τὶς κυνηγήσουν· παίρνουν ἀκάθαρτο πετρέλαιο καὶ μὲ ψεκαστῆρες ραντίζουν τὶς ἀκρίδες ποὺ δὲν ἔχουν ἀκόμα φτερά ἢ τὶς σκοτώνουν μὲ κλαρὰ ἀπὸ δέντρα. Τὶς σκοτωμένες ἀκρίδες πρέπει νὰ τὶς μαζεύουμε καὶ νὰ τὶς ρίχνουμε μέσα σὲ λάκκους, ὅπου γίνουμε ἀσβέστη, γιατί ἄλλιῶς βρομοῦν καὶ φέρνουν στοὺς ἀνθρώπους κακιὰς ἀρρώστιας. Τὸ κυνήγι τῆς ἀκρίδας πρέπει νὰ ἀρχίξῃ ἐνωρίς, γιατί ἅμα κἀ-

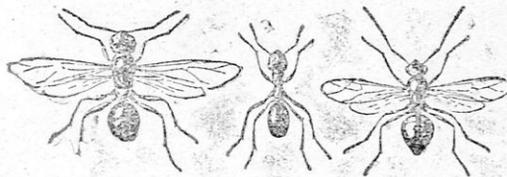
νουν φτερά, δύσκολα μπορούμε να τις καταστρέψουμε. Τις ακρίδες καταστρέφουν και μ' άλλα μέσα, που συμβουλεύουν οι υπάλληλοι, που γι' αυτό το σκοπό στέλνει η κυβέρνηση. Οι γεωργοί πρέπει να είναι πάντοτε έτοιμοι και να έχουν προμηθευτή από πρωτότερα πετρέλαια και τα άλλα μέσα.

ΤΟ ΜΕΡΜΗΓΚΙ

Τὰ μερμήγκια ζούν πολλά μαζί μέσα σέ φωλιές που τις κάνουν μέσα στη γη, στους κορμούς παλιών δέντρων και στους τοίχους των σπιτιών. Από τις φωλιές τους βγαίνουν τις ζεστές ημέρες. Όταν κινή κούο ή βρέχη, τὰ μερμήγκια μένουν μέσα στις φωλιές τους. Γι' αυτό μερμήγκια βλέπομε την άνοιξη, τὸ καλοκαίρι, στις άοχές του φθινόπωρου και καμιά φορά και τὸ χειμῶνα.

Αν άνοιξῶμε φωλιά μερμηγκιῶν, θά τήν ἴδοῦμε χωρισμένη τεχνικά σέ πολλά χωρίσματα.

Τὰ μερμήγκια εἶναι ἔντομα μικρά, ἔχουν σῶμα μικρό και

ψυλό, κεφάλι και κοιλιά χοντροτέρα από τὸ θώρακα. Τὰ μερμήγκια ἔχουν χρώμα μαύρο, καστανό ἢ μισοκίτρινο. Βρίσκονται και μερμήγκια μεγάλα: τέτοια ζούν πρὸ πάντων

των στὰ δάση κι' ἔχουν σῶμα και πόδια πιδ μεγάλα από τὰ ἄλλα.

Τὰ μερμήγκια τρώγουν διάφορες τροφές, εὐχαριστοῦνται ὅμως πολὺ στὸ γλυκὸ χυμὸ τῶν φυτῶν, γι' αὐτὸ βλέπομε πολλές φορὲς νὰ ἀνεβαίνουν μακριὲς σειρὲς ἀπὸ μερμήγκια ἀπάνω στὰ δέντρα πηγαίνουν και βρίσκουν τοὺς τρυφεροὺς κλάδους, δαγκώνουν τὴ φλούδα τους γιὰ νὰ βγάλῃ χυμὸ, που τὸν ρουφοῦν γι' αὐτὸ τὰ μερμήγκια σκάφουν τὰ τρυφερὰ λαχανικά και τὰ νέα δέντρα. Τὰ μερμήγκια τρώγουν ἀκόμα και τὸ κρέας ἀπὸ ψόφια ζῶα, σκουλήκια, ἔντομα. Τὰ μερμήγκια μέσα στὰ σπίτια γίνονται στις τροφές, στὰ γλυκίσματα, στὸ ψωμί, που τὰ βρίσκουν μετὴ μυρουδιά τους. Μέσα στις φωλιές τους σέ ξεχωριστὰ χωρίσματα ἔχουν ἀποθήκες γεμάτες σπόρους κι' ἄλλες τροφές ἔχουν γεμίση τις ἀποθήκες γιὰ νὰ τρώγουν τὰ μικρά τους σκουλήκια και αὐτὰ τις ἡμέρες που δὲν μποροῦν νὰ βροῦν ἔξω γιὰ νὰ βροῦν τροφή. Τὰ μερμήγκια ποτὲ δὲν κάθονται, ὅλο τρέχουν

ἔδω κι' ἐκεῖ, κουβαλοῦν τροφές, κανένα σπειρί ἢ ἄχυρο· εἶναι ζῶα πολὺ ἐργατικά καὶ προβλεφτικά.

Σὲ κάθε κοπάδι ἀπὸ μερμήγκια εἶναι ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ ἐργάτες. Τὰ ἀρσενικά καὶ τὰ θηλυκὰ ἔχουν φτερά καὶ μιὰ φορὰ τὸ χρόνο ἀφήνουν τὶς φωλιές τους καὶ πετοῦν γύρω στὰ δέντρα· ὕστερα κατεβαίνουν χάμω στὴ γῆ, ὅπου τὰ ἀρσενικά φοφοῦν καὶ τὰ θηλυκὰ γυρίζουν πάλι στὴ φωλιά τους, πέφτουν οἱ φτεροῦγες τους καὶ γεννοῦν τὰ αὐγά τους· ἀπὸ τότε δὲ ξαναβγαίνουν πιά ἀπὸ τὴ φωλιά τους. Οἱ ἐργάτες κάνουν ὅλες τὶς δουλειές, κουβαλοῦν ὅ,τι χρειάζεται γιὰ νὰ φτιάσουν τὴ φωλιά, σκάβουν καὶ κάνουν τὰ χωρίσματα· φυλάγουν τὰ μικρὰ αὐγά καὶ τρέφουν τὶς μικρὲς ἄσπρες κάμπιες, ποὺ βγαίνουν ἀπ' αὐτά.

Ἄμα οἱ κάμπιες μεταμορφωθοῦν σὲ χρυσαλίδες, οἱ ἐργάτες τὶς περιποιοῦνται πολὺ, τὶς κουβαλοῦν ἄλλοτε στὰ ἀπάνω πατώματα κι' ἄλλοτε στὰ κάτω τῆς φωλιάς τους, σύμφωνα μὲ τὸν καιρὸ.

Τὰ μερμήγκια μέσα στὴ φωλιά τους τρέφουν καὶ τὶς ἀγλάδες τους· αὐτὲς εἶναι κάτι φυτόψηρες ποὺ τοὺς ρουφοῦν τὸ γλυκὸ χυμὸ τους.

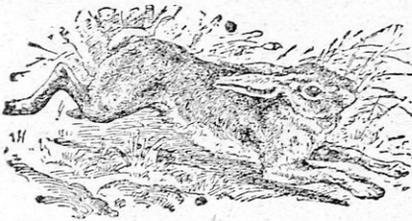
Τὰ μερμήγκια συνεννοοῦνται ἀναμεταξύ τους μὲ τὰ κέρατα, κάνουν πόλεμο μὲ τὰ μερμήγκια ἄλλης φωλιάς· πολεμοῦν πεισματικά μὲ ἐκείνους ποὺ ἔρχονται νὰ τοὺς πατήσουν τὴ φωλιά τους. Ἄν καὶ εἶναι μικρὰ ζῶα, εἶναι πολὺ ἔξυπνα.

Τὰ μερμήγκια τὰ τρώγουν ὁ δροσολάφτης καὶ μερμηγκολέοντας, πουλιὰ ποὺ τρέφονται πρὸ πάντων ἀπὸ μερμήγκια. Τὰ αὐγά τῶν μερμηγκιῶν τὰ δίνομε γιὰ τροφή σὲ πολλὰ κελαδηστικά πουλιά.

Ο ΛΑΓΟΣ

Ὁ λαγὸς εἶναι τὸ πιὸ ἀβλαφετὸ ζῶο στὴν ἐξοχή, γιὰτὶ οὔτε σκοτῶνει οὔτε τρώγει ἄλλα ζῶα· τρώγει χόρτο ποὺ βρῖσκει τὴν ἀνοιξὴ στὰ χωράφια καὶ στὰ δάση, τὸ φθινόπωρο καρπούς γινωμένους ἀπὸ δέντρα, ποὺ πέφτουν χάμω· ἂν καμιά φορὰ μπῆ σὲ κανένα κῆπο, τρώγει τὰ λαχανικά, τοῦ ἀρέσουν πολὺ τὰ μαρούλια καὶ τὸ τριφύλλι. Τὸ χειμῶνα σκάβει τὴ γῆ καὶ τρώγει ὄσες καὶ σπόρους ποὺ ἔμειναν ἐκεῖ· μὲ εὐχαρίστηση τρώγει τὴ φλούδα ἀπὸ

τὰ δέντρα, γι' αὐτὸ τὰ δόντια του εἶναι καμωμένα ἔτσι, πὺν νὰ μπορῆ νὰ ροκανίῃ. Σὲ κάθε σιαγόνι στὸ μπροστινὸ μέρος ἔχει

δυὸ μακροὺς μυτεροὺς καὶ λοξοὺς κορτήρες· τοῦ ἁπάνου σιαγονιοῦ ἔξεχουν λίγο κι' ἔχουν δυὸ μικρότερους ἀπὸ πίσω, γιὰ νὰ ἐμποδίζουν τοὺς ἀποκάτω νὰ βλάπτουν τὸν οὐρανίσκο. Ἀπὸ τὸ ἓνα κι' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος στὰ πλάγια

ἔχει τοὺς τραπεζίτες, στὴ μέση δὲ ἀπ' αὐτοὺς καὶ τοὺς κορτήρες εἶναι ἄδειοι ἐρος, γιὰτὶ σκυλόδοντα δὲν ἔχει, ἀφοῦ δὲν τοῦ χρειάζονται.

Ὁ λαγὸς ἔχει ἐχθροὺς ὅλα τὰ ἄσπαχτικά ζῶα καὶ τὸν ἄνθρωπο, πὺν τὸν κυνηγᾷ πολὺ γιὰ τὸ νόστιμο κρέας του καὶ γιὰ τὸ δέρμα του, πὺν τὸ κάνουν καπέλα καὶ γούνες. Ἐπειδὴ ὁ λαγὸς ἔχει πολλοὺς ἐχθροὺς καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς πολεμήσῃ, ἔχει γίνῃ πολλὴ φοβιτσία. Μ' ὅλα ταῦτα μπορεῖ νὰ γλιτώσῃ, ἅμα κατάλαβῃ προτιύτερα τὸν ἐχθρό του· καὶ μπορεῖ τοῦτο, γιὰτὶ ἔχει μεγάλα καὶ εὐκολοκοῦνητα αὐτιά, πὺν ἀκούει καὶ τὸν πιὸ μικρὸ θόρυβο. Τότε τὸ βάζει στὰ πόδια καὶ γλιτώνει, γιὰτὶ τρέχει μὲ μεγάλη πηδήματα πολὺ γρηγορότερα ἀπὸ κάθε ἄλλο ζῶο. Τὴν ἡμέρα ὁ λαγὸς μένει στὴ φωλιά του, πὺν τὴν κάνει μέσα στὰ χαμόκλαδα ἢ σκάβει λίγο μέσα σὲ θεωρισμένα χωράφια κι' ἐκεῖ μένει κουλουριασμένος ὅπου δὲ φαίνεται εὐκόλα, γιὰτὶ τὸ χροῶμα του μοιάζει μὲ τὸ χροῶμα τῆς γῆς· γι' αὐτὸ τὸ λόγο στὰ βορεινὰ μέρη ὅπου ἡ γῆ σκεπάζεται μὲ χιόνια, τὸ μαλλί του γίνεται ἄσπρο μὲν τὸ χειμῶνα, καστανὸ καὶ σταχτι τὴν ἀνοιξῆ καὶ τὸ καλοκαίρι. Ἀπὸ τῆ φωλιά του βγαίνει τὴ νύχτα, γιὰ νὰ βρῆ τὴν τροφή του.

Ἀλλὰ καὶ στὴ φωλιά του ἅμα μένη καὶ στὸν ὕπνο του ἀκόμα βλέπει τὸν ἐχθρό του· τὰ βλέφαρά του εἶναι τόσο μικρά, πὺν δὲν κλείνουν καλὰ τὰ μάτια, γι' αὐτὸ κοιμᾶται μ' ἀνοιχτὰ μάτια, λαγοκοιμᾶται.

Ἄμα τὸν προφτάσουν τὸ λαγὸ μακριὰ ἀπὸ τὴ φωλιά του, γλιτώνει μὲ τὴ φευγάλα· μπορεῖ δὲ καὶ τρέχει πολὺ, γιὰτὶ τὸ σῶμα του εἶναι καμωμένο γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό· γιὰ νὰ σκίξῃ εὐκόλα τὸν ἀέρα, τὸ κορμί του εἶναι μακροῦλό, τὰ αὐτιά του

πέφτουν πίσω, ἅμα τρέχη. Τὰ πεισινά του πόδια εἶναι μακριά καὶ δυνατά, ἢ ραχοκοκαλιά του λυγίζει εὐκόλα, τὰ νύχια του μεγάλα καὶ μυτερά, γιὰ νὰ μὴ γλιστρᾷ· μ' αὐτὰ ὁ λαγὸς μπορεῖ νὰ κάνη μεγάλα πηδήματα, ἀλλάζει εὐκόλα δρόμο, κρατιέται στὸ πηδημά του καὶ ἀπάνω σὲ μέρος ἄσημο· στὸν κατήφορο ὅμως δὲν τὰ καταφέρνει καλὰ κί' ὁ σκύλος τότε μπορεῖ καὶ τὸν πιάνει.

Μ' ὅλα αὐτὰ ὅμως οἱ ἐχθροὶ του τὸν πιάνουν ἢ τὸν σκοτώνουν γιὰτὶ τὸν κυνηγοῦν μὲ πολλὰς τέχνες. Δὲν καταστρέφονται ὅμως οἱ λαγοί, γιὰτὶ πληθαίνουν πολὺ. Κάθε θηλυκὸς γεννᾷ 2 ὡς 5 μικρὰ τρεῖς φορές τὸ χρόνο· αὐτὰ ὕστερα ἀπὸ 6 ὡς 8 μῆνες εἶναι τέλειοι λαγοὶ καὶ τὰ θηλυκὰ ἀρχίζουν μέσα στὸ χρόνο νὰ γεννοῦν. Γι' αὐτὸ οἱ λαγοὶ θὰ γέμιζαν τὸν τόπο καὶ θὰ ἔβλαφταν τότε τὰ σπαρτὰ καὶ τοὺς κήπους, ἀν δὲν τοὺς λιγόστευαν οἱ τόσοι ἐχθροὶ τους.

Ο ΑΡΟΥΡΑΙΟΣ ΠΟΝΤΙΚΟΣ

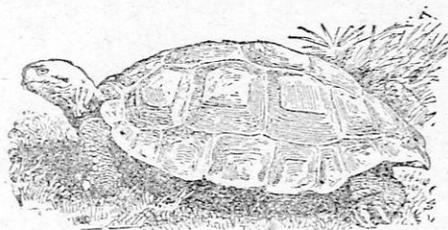
Στὰ σπαρμένα χωράφια πολλὰς φορές βρίσκονται ποντικοὶ μεγάλοι πολλοὶ μαζί, ποὺ καταστρέφουν τὰ σπαρτὰ. Αὐτοὶ λέγονται **ἀρουραῖοι**. Οἱ ἀρουραῖοι ζοῦν μέσα στὴ γῆ, στὶς φωλιές τους· γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ εἶναι τὸ κορμί τους μακρουλὸ καὶ στρογγυλὸ, τὸ κεφάλι τους μισοστρογγυλὸ, τὰ αὐτιά τους μικρὰ καὶ πλατιά, ἢ οἰσὰ τους τριχωτὴ καὶ ἔχει μᾶκρος τὸ μισὸ ἀπὸ τὸ σῶμά τους.

Οἱ ἀρουραῖοι τρώγουν τὰ σπαρτὰ τῶν χωραφιῶν· πολλὰς χρονιὰς κατέστρεψαν τὰ σπαρτὰ στὴ Θεσσαλία, στὴ Φθιώτιδα καὶ στὴ Βοιωτία, ὅπου παρουσιάστηκαν πολλὰ κοπάδια ἀπ' αὐτούς. Οἱ ἀρουραῖοι ποτὲ δὲ γίνονται ὅλος διόλου, μόνο λιγοστεύουν τόσο, ποὺ νομίζομε πὺς χάθηκαν. Οἱ πολλὰς βροχὲς καταστρέφουν τοὺς ἀρουραῖους, γιὰτὶ τότε γεμίζουν οἱ φωλιές τους νερό, καὶ πολλοὶ πνίγονται, ἄλλοι δὲ φεύγουν σ' ἄλλους τόπους. Τὰ ἀσπαχτικὰ ζῶα τοὺς τρώγουν καὶ μάλιστα ἡ νυφίτσα, ἡ ἄλεπού, ἡ κουκουβάγια. Ὅπου ὅμως δὲν πάθουν καταστροφὲς σὰν αὐτὲς ποὺ εἶπαμε, οἱ ἀρουραῖοι, ὅπως καὶ ὅλα τὰ ποντικά, πληθαίνουν πολὺ καὶ τότε οἱ γεωργοὶ πρέπει νὰ λάβουν τὰ μέτρα τους, γιὰτὶ θὰ χάσουν τὰ σπαρτὰ τους. Τότε τοὺς καταστρέφουν μὲ πετρελαιο καὶ μὲ διάφορα φάρμακα.

*Ηλ. 1 οντζέ—Ζωολογία

Η ΧΕΛΩΝΑ

Ἡ χελώνα ζῆ στὰ χωράφια καὶ στὰ λιβάδια τῆς πατρίδας μας, ὅπου γυρίζει καὶ πρὸ πάντων τὴν νύχτα γιὰ νὰ βοῆ τὴν τροφὴ της, τρουφερὰ χόρτα, σκουλήκια, σαλιγκάρια καὶ διάφορα ἔντομα. Ἡ χελώνα σέρνεται μέσα στὰ χορτάρια στὰ χωράφια καὶ στὰ λιβάδια καὶ δύσκολα τὴν διακρίνει κανεὶς, γιατί τὸ σῶμα της εἶναι κλεισμένο μέσα στὸ σκληρὸ καβούκι της, ποὺ ἔχει χρῶ-

μα ἀσπροκίτρινο ἢ πράσινο καὶ μοιάζει με τὴ γῆ καὶ τὴ γλῶσσι τὸ καβούκι της γίνεται ἀπὸ δυὸ πλάκες, ποὺ ἡ ἀποπάνω εἶναι βαθουλωτὴ καὶ ἡ ἀποκάτω ἴση καὶ κολλοῦν ἀναμεταξύ τους στερεά μπροστὰ καὶ πίσω ἀφήνουν ἄνοιγμα γιὰ νὰ βγαίνουν

τὸ κεφάλι, τὰ πόδια καὶ ἡ οὐρά, ποὺ δὲ μένουν πάντα ἔξω ἀπὸ τὸ καβούκι, ἀλλὰ ἅμα θέλει τὰ μαζεύει μέσα. Ὅταν περπατῆ ἢ βγαίνει γιὰ νὰ βοῆ τροφὴ, τότε βγαίνουν ἔξω.

Ἡ χελώνα τὴν τροφὴ της τὴν βρῖσκει ἀπάνω στὴ γῆ, γιὰ τοῦτο τὸ σῶμα της εἶναι καμωμένο νὰ σέρνεται στὴ γῆ· τὰ πόδια της εἶναι κοντὰ καὶ ἔχουν στὰ μπροστινὰ 5 καὶ στὰ πισινὰ 4 δάχτυλα κολλημένα ὡς στὰ νύχια· στὴ μέση στὰ μπροστινὰ βγαίνει τὸ κεφάλι της ποὺ μοιάζει πολὺ με τὸ κεφάλι τοῦ φιδιοῦ. Μετὸ στόμα της κόβει τὰ τρουφερὰ χορτάρια ἢ πιάνει τὰ σκουλήκια καὶ τὰ ἔντομα. Δόντια δὲν ἔχει, ἀλλὰ τὰ σιαγόνια της εἶναι σκεπασμένα ἀπὸ μέσα με σκληρὸ δέγμα σὰν κέρατο καὶ κουνιούνται σὰν ψαλίδι.

Μόλις ἡ χελώνα ἀκούσῃ καὶ τὸν παραμικρὸ βρόντο, μαζεύει τὰ πόδια καὶ τὸ κεφάλι της στὴ μέση στὸ καβούκι καὶ μένει ἀκούνητη, τότε μόνον κουνιέται πάλι ἅμα με τὴν ἀκοή της τὴ δυνατὴ καταλάβῃ πὼς πέρασε ὁ κίνδυνος. Μετὸν τρόπο αὐτὸν φυλάγεται ἡ χελώνα ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς της, ποὺ εἶναι ὅλα τὰ ἀσπαχιτὰ ζῶα καὶ πουλιά, ποὺ τρώγουν πολὺ εὐχάριστα τὸ νόστιμο κρέας της. Καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι τρώγουν τὸ κρέας τῆς χελώνας. Τὸ γεράκι κι' ἡ γάτα μποροῦν καὶ βγάζουν τὸ σῶμα

της από μέσα από το καβούκι· ο ἀητός την πιάνει με τὰ νύχια και από τὰ ψηλά τη ρίχνει ἀπάνω στους βράχους κι' έτσι σπάζει τὸ καβούκι της και τρώγει τὸ κρέας.

Χελώνα με μικρὰ ἀπὸ κοντά της δὲ θὰ ἰδοῦμε ποτέ, γιατί καθόλου δὲ φροντίζει γιὰ νὰ τὰ θρέψη. Ἡ θηλυκιὰ γεννᾷ 10 ὡς 15 αὐγὰ ἄσπρα μικρὰ, σὰ μικρὰ καρύδια, ὕστερα με τὰ πισινὰ της πόδια τὰ σκεπάζει με γῶμα ἢ με ἄμμο και με τὴν οδρὰ της ἰσιάζει ἔτσι τὸ μέρος αὐτό, πού δὲ φαίνεται νὰ σκάφτηκε ποτέ ὁ τόπος ἐκεῖ. Αὐτὴ εἶναι ὅλη ἡ φροντίδα της γιὰ τὰ παιδιὰ της.

Τὰ αὐγὰ ζεσταίνονται ἀπὸ τὸν ἥλιο και σὲ 15 ἡμέρες βγαίνουν ἀπ' αὐτὰ μικρὰ χελωνάκια με τὸ καβούκι τους και μποροῦν νὰ ζήσουν μόνα τους.

Τὸ χειμῶνα οἱ χελῶνες ναρκώνονται και μένουν ἀκούνητες και χωρὶς τροφή· γι' αὐτὸ χελῶνες βρίσκομε τὴν ἀνοιξη και τὸ καλοκαίρι μόνο.

Ἡ χελώνα ζῆ πολλὰ χρόνια· μπορεῖ νὰ φτάση και τὰ 200 χρόνια και εἶναι ὠφέλιμο ζῶο, γιατί τρώγει πολλὰ ἔντομα και σκουλήκια. Ἀπὸ τὸ καβούκι τῆς χελώνας οἱ ἄνθρωποι κάνουν χτένια, ταμπακέρες, κομπιὰ κι' ἄλλα πράματα.

Χελῶνες ζοῦν και στοὺς βάλτους και στὴ θάλασσα. Οἱ χελῶνες τῆς θάλασσας γίνονται πολὺ μεγαλύτερες ἀπὸ τίς ἄλλες, αὐτὲς εἶναι οἱ νεροχελῶνες.

Η ΚΟΥΡΟΥΝΑ

Πολλὲς φορές πίσω ἀπὸ τὸ γεωργὸ στὰ χωράφια, πού δογῶναι, βλέπομε νὰ περπατοῦν στὰ αὐλάκια κάτι πουλιά μαῦρα, σὰ μεγάλα περιστέρια, αὐτὰ εἶναι οἱ κουρούνες. Ὁ γεωργὸς με εὐχαρίστηση βλέπει ἀπὸ πίσω του τίς κουρούνες, γιατί ξέρει πὼς τὰ πουλιά αὐτὰ τρώγουν τὰ βλαφτικὰ ἔντομα και σκουλήκια, πού τὸ ἀλέτρι του βγάζει ἀπάνω ἀπὸ τὴ γῆ.

Ἡ κουρούνα ἔχει γῶμα μαῦρο σὰν τὸν κόρακα, εἶναι λίγο μικρότερη ἀπ' αὐτὸν κι' ἔχει ράμφος πολὺ δυνατό· μ' αὐτὸ σκοτώνει μικρὰ ζῶα κι' ἔντομα και χτυπᾷ τοὺς ἐχθρούς της, πού με τίς τσιμπιὲς και τίς φωνὲς της κάνει νὰ φύγουν. Οἱ κουρούνες, γιὰ νὰ φυλάγονται ἀπὸ τὰ ἀρπακτικὰ πουλιά, ζοῦν πολλὲς μαζί και ὑπερασπίζεαι ἢ μιὰ τὴν ἄλλη.

Πολλές φορές βλέπομε στὴ ράχη στὰ πρόβατα καὶ στὶς γίδες νὰ καθεται ἡ κουρούνα· τὸ κάνει τοῦτο, γιατί μαζεύει μὲ τὸ ράμφος τῆς καὶ τρώγει τὰ τοιμπούρια καὶ τ' ἄλλα τὰ ζωύφια ποὺ βρίσκονται στὸ δέρμα τους. Ἡ κουρούνα ἔχει πόδια μεγάλα καὶ περπατεῖ πατώντας καὶ στὰ τέσσερα δάχτυλά τῆς, γι' αὐτὸ περπατεῖ ἀκούραστα ἀπάνω στοὺς βώλους τοῦ χωραφιοῦ πολλὴ ὥρα. Στὰ λιβάδια ἡ κουρούνα πιάνει μέλισσες, σαλιγκάρια, σκαθάρια, βρίσκει τὶς φωλιές ἀπὸ μικρὰ πουλιὰ καὶ τρώγει τὰ αὐγά καὶ τὰ μικρὰ πουλάκια· ἀκόμα πιάνει τὰ μικρὰ ἀπὸ τὶς πέδιλκες καὶ τὰ λαγουδάκια, γι' αὐτὸ οἱ κυνηγοὶ τὴν κυνηγοῦν πολὺ. Πολλές φορές ἡ κουρούνα μπαίνει στὸν περιστεριῶνα καὶ κλέβει τὰ μικρὰ περιστεριάκια· τὰ κλωσσόπουλα ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ ἀρπάξῃ γιατί τὴν κυνηγᾷ ἡ κλώσσα. Ἡ κουρούνα τρώγει καὶ ποντικούς καὶ ψόφια ζῶα. Εἶναι πολὺ λαίμαργη καὶ πρώτης τάξεως κλέφτρα.

Οἱ κουρούνες τὶς φωλιές τους κάνουν πολλές μαζὶ σὲ μέρη μὲ δάση κοντὰ στὰ χωράφια καὶ στὰ λιβάδια, πολλές φορές καὶ ἀπάνω στὰ ψηλὰ δέντρα στοὺς κήπους.

Ἡ κουρούνα ποὺ λέγεται **καροπολόγος**, τρώγει καὶ σπόρους, ἀλλὰ τὸ καλὸ ποὺ κάνει εἶναι πρὸς μεγάλο ἀπὸ τὴ μικρὴ αὐτὴ ζημιά καὶ γιὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος δὲν τὴν κυνηγᾷ. Τὸ κρέας τῆς δὲν τρώγεται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο.

Η ΤΣΙΓΛΑ

Ἡ τσίγλα ἔρχεται στὰ μέρη μας τὸ φθινόπωρο καὶ φεύγει τὴν ἀνοιξή. Εἶναι λίγο μεγαλύτερη ἀπὸ τὸ σπουργίτη· τὸ χρώμα τῆς ἀποπάνω εἶναι λαδί, στὸ στήθος δὲ καὶ στὸ λαϊμὸ κίτρινο μὲ βοῦλες, ἔχει ράμφος τόσο μακρὸ, ὅσο εἶναι τὸ κεφάλι τῆς καὶ μυτερό· τρώγει σκουλήκια, σαλιγκάρια, καροπὸς ἀπὸ δέντρα, γιὰ τοῦτο τὸ χειμῶνα βρίσκομε πολλές στοὺς βλαυῶνες. Ἡ τσίγλα κελαδεῖ, εἶναι πουλιὲς κελαδηστικὸ.

Τὸ κρέας τῆς τσίγλας εἶναι νόστιμο, γιὰ τοῦτο οἱ κυνηγοὶ καταγίνονται πολὺ στὸ κυνήγι τῆς. Τὴ φωλιά τῆς φτιάχνει ἀπάνω στὰ δέντρα καὶ γεννᾷ 4 ὡς 5 αὐγά μὲ βοῦλες. Τὸ Μῆσθη φεύγουν οἱ τσίγλες καὶ πηγαίνουν στοὺς πρὸ βορείου τόπου. Ἀμα τὰ δάση καὶ τὰ βουνὰ σκεπαστοῦν μὲ χιόνι

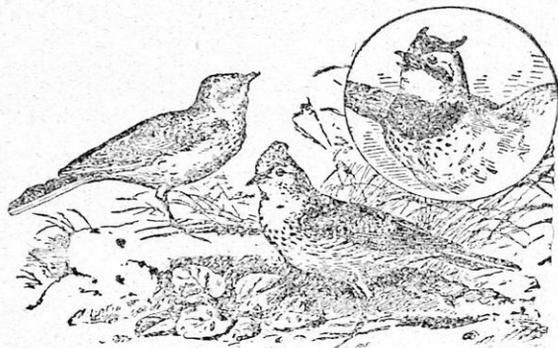

νια, τότε ἡ τσίγλα κατεβαίνει στοὺς κήπους καὶ στὰ καλλιεργημέ-
να μέρη στὰ χωριά καὶ στὶς πόλεις γιὰ νὰ βοῆ τροφή. Εἶναι
πολλῶν λογιῶν τσίγλες ποὺ λίγο διαφέρουν τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Ἡ τσίγλα εἶναι ὠφέλιμο πουλί, γιατί τρώγει τὰ ἔντομα καὶ
τὰ σαλιγκάρια· στὶς ἐλιές δὲν φέρνει καὶ πολὺ βλάβη· τὸ κρέας
της εἶναι νόστιμο καὶ θρεπτικό.

ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ (ὁ κατσουλιέρης)

Ὁ κατσουλιέρης (λοφοφόρος) εἶναι μικρὸ κελαδηστικὸ
πουλί· τὸ γλυκὸ κελάδημά του ἀκούγομε ὅλο τὸ χρόνον στὰ χωρά-
φια καὶ στὰ λιβάδια καὶ τότε, ποὺ τὰ ἄλλα κελαδηστικά πουλιὰ
φεύγουν, αὐτὸς γεμίζει τὸν ἀέρα μὲ τὸ κελάδημά του. Ὁ κορυ-
δαλλὸς αὐτὸς λέγεται κατσουλιέρης ἢ λοφοφόρος γιατί στὸ

κεφάλι του ἔχει ἓνα
λοφίον. Χρῶμα ἔχει
σταχτί, ποὺ μουίζει
μὲ τὰ μισοξερραμένα
χόρτα καὶ τὸ χῶμα
τῶν χωραφιῶν, γιὰ
τοῦτο δύσκολα δια-
κρίνεται ἀμα κάθε-
ται στὴ γῆ. Ἔχει
φτεροῦγες μακριές
καὶ πλατιές, μ' αὐ-
τὲς μπορεῖ νὰ πετᾷ
γρήγορα καὶ ψηλὰ

ὡς τὰ σύννεφα κ' ἀπὸ κεῖ ἀκούγομε τὸ κελάδημά του χωρὶς νὰ
τὸν βλέπομε. Τρώγει σπόρους, ἔντομα, σκουλήκια, ποὺ βοῖσκει
στὴ γῆ, γιὰ τοῦτο ἔχει πόδια δυνατὰ καὶ μπορεῖ νὰ τρέ-
ξη γρήγορα. Τὴ φωλιά του κάνει μέσα στὰ βαθουλώματα
τῶν χωραφιῶν ἀπὸ κάτω ἀπὸ κανένα σβῶλο ἀπὸ χῶμα ἢ στὰ
κλήματα τῶν ἀμπελιῶν ἢ μέσα στὰ χορτάρια· ἐκεῖ γεννᾷ 4 ὡς 5
αὐγά καὶ τὰ κλωσσᾷ 15 ἡμέρες.

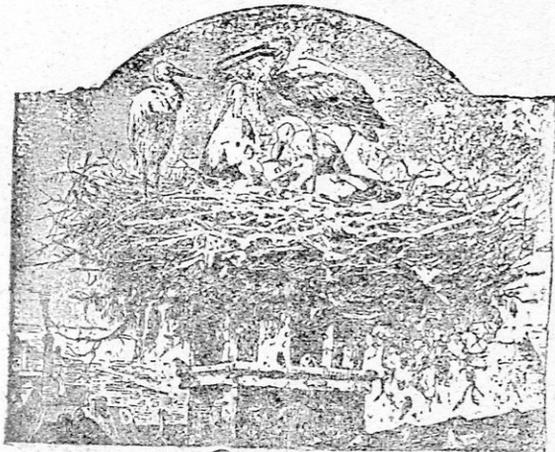
Κορυδαλλὸς εἶναι καὶ ἡ σιταρῆθρα, ποὺ εἶναι ἴδιος μὲ τὸν
κατσουλιέρη, μόνο δὲν ἔχει λοφίον κ' εἶναι λίγο μεγαλύτερος ἀπὸ
τὸν κατσουλιέρη.

Κορυδαλλὸς ἀκόμα εἶναι καὶ ἡ γαλιάντρα. Αὐτὸς κελαδεῖ
πολὺ ἠραιότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ πολλὰ ἄλλα κελαδηστικά
πουλιὰ. Γι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι τὸν τρέφουν στὰ κλουβιά.

Όλοι οι κορυδαλλοί είναι ωφέλιμα πουλιά, γιατί όχι μόνο μά εὐχαριστοῦν μὲ τὸ γλυκό τους κελάδημα, ἀλλὰ τρώγουν κι' ἀμέ-
τηρες κάμπιες κι ἔντομα βλαφτικά στὰ φυτά.

Ο ΠΕΛΑΡΓΟΣ (λελέκι)

Ὁ πελαργὸς ἢ τὸ λελέκι, ὅπως τὸν λέγουν σὲ πολλὰ μέρη τῆς πατρίδας μας, ἔργεται στοὺς κάμπους τοὺς ὑγροὺς, στὴ Θεσσαλία, τὴ Φθιώτιδα, τὴ Βοιωτία καὶ στοὺς κάμπους τῆς Μακεδονίας στὴν ἀρχὴ τὴν ἀνοιξῆ μαζί μὲ τὰ χελιδόνια καὶ φεύγει γιὰ τοὺς ζε-

στοὺς τόπους στὸ τέ-
λος Αὐγούστου. Ὁ
πελαργὸς τρώγει βα-
τράχια, σαῦρες, φρί-
δια μικρά, ποντι-
κοὺς, πού ζοῦν στοὺς
κάμπους καὶ στοὺς
βάλτους. Γι' αὐτὸ ὁ
πελαργὸς μένει στοὺς
τόπους τούτους ὅπου
βρίσκει εὐκόλα τρο-
φή καὶ πολλή.

Τὴ φωλιά του χτί-
ζει στὶς στέγες στὰ
ψηλά σπίτια, στὰ
καμπαναριά, στὰ χα-
λάσματα καὶ στοὺς

κορμούς γέροντων δέντρων. Οἱ ἄνθρωποι μ' εὐχαρίστηση βλέ-
πουν τὸν πελαργὸ νὰ κάνῃ τὴ φωλιά του κοντὰ στὰ σπίτια τους,
γιατὶ πιστεύουν πὼς φέρνει εὐτυχία στὸ σπίτι καὶ γιατί ξέρουν
πὼς εἶναι πολὺ ωφέλιμο πουλί.

Τὰ πόδια τοῦ πελαργοῦ εἶναι μακριὰ καὶ χωρὶς φτερά, ἔτσι
μπορεῖ νὰ περπατῇ σὲ τόπους σκεπασμένους μὲ νερά. Στοὺς
βάλτους δὲ βουλιάζει, γιατί ἀναμεταξὺν στὰ μπροστινά του δάχτυλα
ἔχει ψιλὴ πέτσα. Ὁ λαιμὸς του εἶναι μακρὸς καὶ κουνιέται εὐ-
κόλα τὸ σάμφος του μακροῦ, μυτεροῦ καὶ βαθιὰ σκισμένο καὶ μπο-
ρεῖ εὐκόλα νὰ φτάνῃ χάμω στὴ γῆ καὶ νὰ πιάνῃ μ' αὐτὸ μέσα
στὸ νερὸ τὰ ζῶα. Οἱ φτεροῦγες του εἶναι μεγάλες κι' ἅμα πετᾷ

τις άνοιγει, τεντώνει τὸ μακρὸ του λαιμὸ μπροστὰ καὶ τὰ πόδια του πίσω, πού τὰ μεταχειρίζεται γιά τιμόνι.

Τὴ φωλιά του τὴν κάνει μὲ φρούγανα καὶ τὴν στρώνει μὲ χορτάρια καὶ μαλλιά. Ἐκεῖ γεννᾷ τρία ὡς τέσσερα αὐγά, πού τὰ κλωσσᾷ τὸ θηλυκό, ἐνῶ τὸ ἀρσενικό τοῦ φέρνει τροφή. Στὴ φωλιά του ὁ πελαγογὸς στέκεται μὲ τὸ ἓνα πόδι κι' ἀπὸ κεῖ ὑπερήφανα κοιτάζει τὸν κάμπο γύρω καὶ ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησί του χτυπᾷ τὰ ράμφη του (κροταλίζει). Ἄμα τὰ μικρὰ τους μεγαλώσουν, τὰ φέρνουν στὴν ἀρχὴ ἀπάνω στὴ στέγη καὶ τὰ μαθαίνουν νὰ πετοῦν, ὕστερα τὰ φέρνουν στὸ λιβάδι κι' ἐκεῖ τὰ μαθαίνουν νὰ βρίσκουν τὴν τροφή τους. Στὸν κίνδυνο καὶ στὴν πηγκαγιὰ ἀκόμα ὁ πελαγογὸς δὲν ἀφήνει τὴ φωλιά του ἅμα ἔχει μικρὰ. Ἡ πελαγογίνα ἅμα δὲν μπορεῖ νὰ σηκώσῃ ἀπὸ κεῖ τὰ μικρὰ της, τὰ σκεπάζει μὲ τίς φτεροῦγες της καὶ καίγεται μαζί. Τὰ παιδιὰ τῶν πελαγογῶν περιποιοῦνται κι' αὐτὰ τοὺς γονεῖς τους στὰ γεράματά τους, εἶναι εὐγνώμονα.

Τὸ χειμῶνα ὁ πελαγογὸς δὲ βρίσκει στὰ μέρη μας εὐκόλα τροφή, γιὰ τοῦτο ταξιδεύει στοὺς πιὸ ζεστοὺς τόπους καὶ τὴν ἀνοιξὴ ξανάρχεται στὴν πατρίδα μας. Μ' ὄλο τὸ μακρινὸ ταξίδι του θυμᾶται τὸ χωριὸ καὶ τὸ σπίτι ὅπου ἦταν τὸν περασμένο χρόνον κι' ἔρχεται πάλι στὸ ἴδιο μέρος, ἀν οἱ ἀνθρώποι δὲν τὸν πείραξαν καθόλου, ἀλλιῶτικα πηγαίνει σ' ἄλλο χωριὸ. Τὸ κρέας τοῦ πελαγογοῦ δὲν τρώγεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ πελαγογὸς κάνει μεγάλο καλὸ, γιὰτὶ ξεκαθαρίζει τὸν τόπο ἀπὸ πολλὰ βλαφτικὰ ζῶα, τρώγει ὅμως καὶ τὰ μικρὰ ἀπὸ πολλὰ ὠφέλιμα πουλιὰ καὶ τὰ μικρὰ τῶν λαγῶν.

Ο ΤΣΑΛΑΠΕΤΕΙΝΟΣ

Ὁ τσαλαπετεινὸς ἢ ἀγριοκόκορας, ὅπως τὸν λέγουν σὰ μερικὰ μέρη, εἶναι ὁμορφο πουλί· εἶναι στὸ σῶμα σὰ μικρὸ περιστέρι, τὰ φτερά του ἔχουν χρῶμα μισοκόκκινο μὲ διάφορες γραμμές, στὸ κεφάλι του ἔχει λοφίον ἀπὸ φτερά. Τρώγει ἔντομα καὶ σκουλήκια, γι' αὐτὸ ἔρχεται στὴν πατρίδα μας τὴν ἀνοιξὴ καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ φθινοπώρου φεύγει γιὰ τοὺς ζεστοὺς τόπους.

Τὴ φωλιά του τὴν κάνει μέσα στὶς κουφάλες τῶν δέντρων ἐκεῖ γεννᾷ 4 ὡς 6 αὐγά. Τὸ καλοκαίρι ὁ τσαλαπετεινός, ἐπειδὴ

βρίσκει πολλή τροφή παχαίνει, τότε δὲ κι' οἱ κυνηγοὶ τὸν κυνηγοῦν πολὺ γιὰ τὸ νόστιμο κρέας του.

Ὁ τσαλαπετεινὸς εἶναι ὠφέλιμο πουλί, γιατί τρώγει πάρα πολλά ἔντομα. Μ' ὅλη τὴν δημοφιλίᾳ ποὺ ἔχει ὁ τσαλαπετεινός, δὲν κηλαδεῖ καθόλου.

ΦΡΑΓΚΟΚΟΤΑ

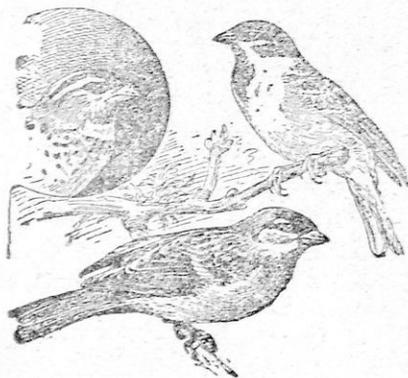
Ἡ φραγκόκοτα εἶναι ἓνα εἶδος κότα, ποὺ τὴν τρέφουν σὲ πολλὰ μέρη τῆς πατρίδας μας γιὰ τὸ κρέας τῆς καὶ τὰ αὐγά της. Εἶναι σὰ μιὰ μεγάλη κότα, ἔχει λαιμὸ μακρὸν καὶ μὲ λίγα φτερά, οὐρὰ μικρὴ καὶ γυρτὴ στὰ κάτω. Φτεροῦγες ἔχει μεγαλύτερες ἀπὸ τὶς ἄλλες κότες καὶ γιὰ τοῦτο μπορεῖ νὰ πετᾷ πιὸ πολλὴ καὶ πιὸ εὐκόλα ἀπ' αὐτή. Τρέφεται ὅπως καὶ ἡ ἄλλη κότα. Τὰ αὐγά της κάθε χρόνο τὰ γεννᾷ στὴ σειρὰ χωρὶς διακοπὴ. Αὐτὰ δὲν εἶναι τόσο νόστιμα σὰν τῆς ἄλλης κότας καὶ τὸ κρέας τῆς σκληρό.

Ἡ φωνὴ τῆς εἶναι δυνατὴ καὶ ἄσχημη.

Στὴν πατρίδα μας τὴν ἔφεραν ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴ καὶ τὴν τρέφουν στὰ σπίτια.

Ο ΣΠΟΥΡΓΙΤΗΣ

Ὅλοι ξέρομε τὸ σπουργιτὴ (τὸ στρουθίο). Τὸν βλέπομε ὅλες τὶς ἐποχὲς στὰ χωράφια, στοὺς δρόμους, στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά, στοὺς κήπους καὶ στὶς στέγες τῶν σπιτιῶν μας.

Τὸ χρῶμα του εἶναι καστανόσταχτο, σὰν τὸ χρῶμα τῆς γῆς, ὅπου προπάντων μένει. Τὸ κεφάλι του εἶναι χοντροὸ κι' ἔχει δυνατὸ ράμφος καὶ δίνει μ' αὐτὸ δυνατὲς τσιμπιές ἅμα τὸν πιάνω μὲ μ' αὐτὸ σπάζει τοὺς σπόρους, ποὺ τρώγει. Τὸ ἀρσενικὸ ξεχωρίζει ἀπὸ τὸ θηλυκὸ μὲ μιὰ κόκκινη γραμμὴ ποὺ ἔχει στὸ λαιμὸ. Φτεροῦγες δὲν ἔχει μεγάλες οὔτε πετᾷ πολὺ εὐκόλα· τὸ

πέταγμα του εἶναι ἀπὸ τὸν κήπο στὴν αὐλή, ἀπὸ τὴ στέγη στὸ δρόμο ἢ στὸ χωράφι καὶ πάλι πίσω.

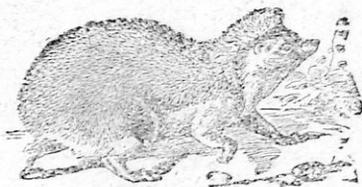
Τρώγει ὁ σπουργίτης ὅ,τι βροεῖ. Ἐκαθαρίζει ἀμέτρητα ἔντομα, μύγες, κουνούπια, κάμπιες· γι' αὐτὸ εἶναι πολὺ ὠφέλιμος στὸν ἄνθρωπο. Τρώγει ὅμως πολὺ εὐχάριστα σταφύλια, κερᾶσια, σπόρους ἀπὸ φυτὰ καὶ τρυφερὰ λαχανικά, γιὰ τοῦτο πολλὰς φορὰς φέρουν καταστροφὴ στοὺς κήπους. Ἄμα γίνονται στὶς ἐξοχὰς τὰ κερᾶσια καὶ τὰ σταφύλια, οἱ σπουργίτες βγαίνουν ἀπὸ τὶς πόλεις καὶ τὰ χωριά ἔξω καὶ περνοῦν στὴν ἐξοχὴ εὐχάριστα ὡς τὸ φθινόπωρο.

Τὴ φωλιά του κάνει χωρὶς μεγάλη τέχνη στὶς στέγες τῶν σπιτιῶν, στὶς τρύπες στοὺς τοίχους ἢ πιάνει τὶς ἔτοιμες φωλιὰς τῶν χελιδονιῶν. Γεννᾶ δυὸ ἢ τρεῖς φορές τὸ χρόνο, γιὰ τοῦτο ἂν καὶ τὸν κυνηγοῦν οἱ ἄνθρωποι, οἱ γάτες κι' ἄλλα ζῶα, πληθαίνει πολὺ εὐκόλα. Εἶναι πολὺ ἔξυπνο πουλί· ξέρεי νὰ φυλάγεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα, ἂν καὶ μὲ θάρρος πηγαίνει κοντὰ στὶς πόρτες καὶ τὰ παράθυρα καὶ μπαίνει μέσα στοὺς στάβλους τῶν ζώων.

Ὁ σπουργίτης, ἐπειδὴ καὶ τὸ χειμῶνα βρίσκει τροφή στὴν πατρίδα μας, δὲ φεύγει ὅπως πολλὰ ἄλλα πουλιά.

Ο ΣΚΑΝΤΖΟΧΟΙΡΟΣ

Ὁ σκαντζόχοιρος εἶναι ἓνα πολὺ παράξενο ζῶο. Τὸ σῶμα του σκεπάζεται ἀπὸ τὸ ἀπάνω μέρος μὲ ἀγκάθια, ἐνῶ ἡ κοιλία του σκεπάζεται μὲ σκληρὰς τρίχες, σὰν τοῦ χοίρου τὶς τρίχες. Τὸ ἀγκαθωτὸ αὐτὸ φόρεμα φυλάγει τὸ σκαντζόχοιρο ἀπὸ τοὺς ἀμέτρητους ἐχθρούς του. Τὸ σκαντζόχοιρο κυνηγᾷ πολὺ ἢ ἀλεποῦν καὶ ὁ σκύλος, ποὺ τοῦ ἔχει ἀνοίξει τὸν πόλεμο. Αὐτὸς ὅμως μόλις καταλάβῃ τοὺς ἐχθρούς του αὐτοὺς νὰ πλησιάζουν μαζεύει τὸ κεφάλι του καὶ τὰ πόδια του καὶ κάνει τὸ σῶμα

σὰν τόπι ἀγκαθωτὸ, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ τὸν δαγκώσουν· ἢ πονηρῇ ὅμως ἀλεποῦν τὸν κυλᾷ μὲ τὰ πόδια καὶ τὸν ῥίχνει σὲ καμιά γούρνα μὲ νερὸ, ὅπου αὐτὸς ἀπὸ τὸ φόβο του νὰ μὴν πνιγῇ βγαίνει τὸ κεφάλι του καὶ τὰ πόδια γιὰ νὰ σωθῇ, τότε τὸν πιάνει καὶ τὸν γδέρνει. Κι' οἱ ἄνθρωποι κυνηγοῦν τὸ σκαντζόχοιρο, γιὰτὶ πολλοὶ τρώγουν τὸ κρέας του καὶ γιὰ τὴ χολή του γιὰ φάρμακο.

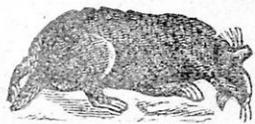
Ὁ σκαντζόχοιρος τρώγει σκουλήκια, σαλιγκάρια, ποντίκια· τὰ ζῶα αὐτὰ βρίσκονται στὰ χωράφια καὶ σὲ μέρη ποὺ εἶναι ἴσκιος καὶ τὰ περισσότερα τῆ νύχτα. Γι' αὐτὸ ὁ σκαντζόχοιρος ζῆ σὲ τέτοια μέρη καὶ βγαίνει τῆ νύχτα· στὸ κυνήγι τὴν ἡμέρα μένει στὴ φωλιά του, ποὺ τὴν κάνει ἀποκάτω ἀπὸ σωρούς πέτρος ἢ ξύλα καὶ τὴ στρώνει μὲ ξερὰ φύλλα γιὰ νὰ εἶναι ζεστή.

Τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ φθινόπωρο βρίσκουμε τὸ σκαντζόχοιρο ἀποκάτω ἀπὸ τὰ φύλλα τοῦ ἀμπελιοῦ· ἀγαπᾷ πολὺ τὰ σταφύλια καὶ τὰ γινωμένα φρούτα ποὺ πέφτουν ἀπὸ τὰ δέντρα. Τὶς ράγες ἀπὸ τὰ σταφύλια φέρνει στὰ μικρὰ του καρφώνοντας στὰ ἀγκάθια του. Τρώγει ἀκόμα καὶ τὴν ὄχιά· ἐκεῖ ποὺ κἀθεται αὐτὴ ξαπλωμένη στὸν ἥλιο πηγαίνει σιγὰ σιγὰ καὶ τὴν πιάνει ἀπὸ τὴν οὐρὰ μὲ τὸ ρύγχος του, ποὺ μοιάζει μὲ τὸ ρύγχος τοῦ χοίρου, καὶ τὴν κρατεῖ σφιχτά· αὐτὴ τότε θυμώνει καὶ γυρίζει καὶ χτυπιέται ἀπάνω του, ὥσπου ἀπὸ τὰ ἀγκάθια του σκοτώνεται καὶ χύνει τὸ δηλητήριό της ὅλο κι' ἔτσι ὕστερα τὴν τρώγει.

Ὁ σκαντζόχοιρος εἶναι πολὺ ὠφέλιμο ζῶο, γιατί καταστρέφει ἀμέτρητα σκουλήκια, σαλιγκάρια, ποντίκια καὶ φίδια ἀκόμα· ἢ ζημία ποὺ κάνει στὰ ἀμπέλια εἶναι τιποτένια.

Ο ΤΥΦΛΟΠΟΝΤΙΚΑΣ

Ὁ τυφλοπόντικας εἶναι ζῶο μικρὸ καὶ ζῆ στοὺς κήπους, στὰ χωράφια καὶ στὰ δάση. Τὸ ζῶο αὐτὸ κάποτε φαίνεται, γιατί ζῆ μέσα στὴ γῆ καὶ γιὰ λίγο μόνο βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὴ γῆ. Τρώγει σκουλήκια, κάμπιες, σκαθάρια, σαλιγκάρια, ποντίκια, φίδια,

βατόχια καὶ μικρὰ πουλιά. Τὶς περισσότερες τροφές ἀπ' αὐτὲς πρέπει νὰ τις βοῦν μέσα στὴ γῆ, ὅπου πρέπει νὰ σκάβη βαθιὰ καὶ εἶναι φτιασμένος ἔτσι ποὺ νὰ μπορῆ νὰ σκάβη. Σκάβει μὲ τὰ μπροστινὰ του πόδια, ποὺ εἶναι πλατιὰ καὶ στριμμένα πρὸς τὰ ἔξω κι' ἔχουν κοντὰ δάχτυλα μὲ δυνατὰ καὶ μυτερὰ νύχια· μ' αὐτὰ σκάβει καὶ ξύνει τὸ χῶμα καὶ τὸ ρίχνει μὲ τέχνη πίσω του. Πολλὲς φορὲς σπρώχνει τὸ χῶμα μὲ τὸ κεφάλι του ἀπάνω καὶ κάνει σωρούς ἀπὸ χῶμα.

Ἡ μύτη τοῦ τυφλοπόντικα εἶναι μακρουλὴ καὶ μπορεῖ νὰ νὸν βοηθῆ στὸ σκάψιμο στὰ μαλακὰ χῶματα. Τὰ μάτια του εἶ-

ναι μικρά σά σπόροι από παπαρούνα και σκεπάζονται με δέρμα δέν του χρειάζονται δὲ και πολύ, γιατί τὸν περισσότερο καιρὸ μένει στὸ σκοτάδι μέσα στὴ γῆ. Τὴν τροφή του τὴ βρίσκει με τὴ μυρουδιά και τὴν ἀκοή του. Τὰ αὐτιά του δὲν ἔχουν ἀπ' ἔξω φτερούγι και μπορεῖ νὰ τὰ κλείνη, ἅμα σκάβη, γιὰ νὰ μὴ μπαίνει μέσα χῶμα. Τὰ πισινά του πόδια εἶναι κοντὰ και μ' αὐτὰ τὴν ὥρα πὸν σκάβει σπρώχνει τὸ κορμί του μπροστά. Τὰ δόντια του εἶναι μυτερά ὅπως σ' ὅλα τὰ ζῶα πὸν τρώγουν ἄλλα ζῶα, τὰ **σαρκοφάγα**, γιατί κι' αὐτὸ τρώγει ζῶα κι' ὄχι φυτά, εἶναι **σαρκοφάγο** ζῶο.

Ὁ τυφλοπόντικας εἶναι ὠφέλιμο ζῶο στὸ γεωργό, ἐπειδὴ τρώγει ζῶα βλαπτικὰ στὰ φυτά. Μόνον στοὺς λαχανόκηπους, ἐπειδὴ μὲ τὸ σκάψιμό του ξεριζώνει πολλὰ φυτά, βλάπτει λίγο. Ἐχθροὶ τοῦ τυφλοπόντικα εἶναι ἡ ἀλεπού, ὁ πελαργός, ἡ κουκουβάγια, οἱ κόρακες και μερικοὶ ἄνθρωποι πὸν τὸν σκοτώνουν γιατί νομίζουν, πὸς τρώγει τὶς ρίζες τῶν φυτῶν, πὸν δὲν εἶναι σωστό.

Ο ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Τὸ καλοκαίρι, ἅμα ἡ ζέστη εἶναι ἀνυπόφορη, ἀκούομε τὸν τζίτζικα νὰ φωνάζη ἀπὸ τὰ δέντρα στοὺς κήπους και στὰ δάση.

Ὁ τζίτζικας εἶναι ἔντομο λίγο πιὸ μεγάλο ἀπὸ τὴ μέλισσα με χῶμα σταχτι ἢ λίγο μαῦρο. Στὸ θώρακα ἔχει τέσσερις φτεροῦγες ψιλὲς και διάφανες. Ὁ τζίτζικας μένει στὰ δέντρα, ὅπου με τὸ ρύγχος του ρουφᾷ τὸ χυμὸ τους και τρέφεται. Ὁ ἀρσενικὸς ἔχει τὴν κοιλιά του τεντωμένη, ψιλὸ δέρμα, πὸν τὸ κουνᾷ και βγάζει μιὰ φωνὴ ὅλο τὴν ἴδια τζί-τζι-τζί, τὸ τζίτζιρισμά του.

Στὸ τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ, ἀφοῦ τὰ θηλυκὰ γεννήσουν τὰ αὐγά τους στὰ κουφώματα στὰ δέντρα, ψοφοῦν' ἀπὸ τὰ αὐγά αὐτὰ στὸ τέλος τῆς ἀνοιξῆς βγαίνουν μικρούτσικα τζίτζικια χωρὶς φτεροῦγες, ὕστερα δὲ ἀπὸ λίγον καιρὸ ἀποχτοῦν φτεροῦγες.

Ὁ τζίτζικας βλάπτει τὰ τρυφερά κλαριά τῶν δέντρων, γιατί ρουφᾷ τὸ χυμὸ τους. Τοὺς τζίτζικάδες τοὺς τρώγουν πολλὰ πουλιά.

Η ΟΧΙΑ

Ἡ ὄχια εἶναι ἓνα μικρὸ φίδιν τὸ μᾶκρος τῶν εἶναι λιγώτερο ἀπὸ ἓνα μέτρο. Τὸ σῶμα της σκεπάζεται ἀπὸ λέπια. Τὸ χρώμα στὶς περισσότερες ὄχιες εἶναι καστανό, σταχτι καὶ μαυριδερό ἀπὸ πάνω καὶ ἀνοιχτὸ ἀπὸ κάτω· στὸ ἀποπάνω μέρος στὸ σῶμα της ἔχει μιὰ τσακιστὴ γραμμὴ ἀπὸ σκοῦρο χρώμα, πού στὸ κεφάλι της προστὰ κάνει ἓνα Χ. Τὰ μάτια της δὲν ἔχουν βλέφαρα.

Ἡ ὄχια τρώγει ποντίκια, πού τὰ πιάνει στὶς φωλιές τους καὶ μὲ μιὰ δαγκωματιὰ τὰ σκοτώνει, γιατί στὸ ἀπάνω σιαγόني της ἔχει δυὸ ψιλὰ καὶ μυτερὰ δόντια, πού στὴ ρίζα τους ἔχουν φαρμακί· αὐτὸ τὸ χύνει μέσα στὴν πληγὴ πού ἀνοίγουν τὰ δόντια καὶ τὰ φαρμακώνει. Ζῆ στοὺς κάμποις, στὰ βουνὰ καὶ στὰ δάση.

Στὴν πατριίδα μας εἶναι τὸ μόνο φαρμακερὸ φίδι. Γιὰ τοῦτο ἡ ὄχια εἶναι ὁ φόβος κι' ὁ τρόμος στοὺς ἔξοχίτες. Στὰ μικρὰ

ζῶα τὸ φαρμάκι τῆς ὄχιας φέρνει ἀμέσως τὸ θάνατο. Ἄμα ὄχια δαγκώσῃ ἄνθρωπο, πρέπει αὐτὸς ἀμέσως, ἂν δὲν μπορῇ νὰ κόψῃ ἢ νὰ κάψῃ τὴν πληγὴ, νὰ δέσῃ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴν πληγὴ τὸ μέρος πού τὸν δάγκωσε σφιχτὰ μὲ γερὸ σκοινί, γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν κυκλοφορίαν στὸ αἷμα καὶ νὰ τρέξῃ στὸ γιατρό, ἀλλιῶς θὰ χάσῃ τὴ ζωὴ του. Γιὰ φάρμακο πρέπει νὰ πιῇ πολὺ κονιάκ ἢ οὔζο. Ἀκόμα ἂν δὲν ἔχῃ καμιὰ πληγὴ στὰ χεῖλια του ἢ στὸ στόμα του, νὰ βυζάξῃ τὸ αἷμα ἀπὸ τὴν πληγὴ ἀμέσως καὶ νὰ τὸ φτύσῃ.

Ἡ ὄχια καταπίνει τὴν τροφὴ της ὀλάκαιρη χωρὶς νὰ τὴν μασησῇ προωύτερα. Τὸ καλοκαίρι γεννᾷ 10 ὡς 15 αὐγά, καὶ σὲ λίγες ὥρες ὕστερα βγαίνουν μικρούτσικες ὄχιες, πού ὡς νὰ μεγαλώσουν τρώγουν σκουλήκια, μικρὰς σαῦρες κι' ἄλλα μικρὰ ζῶα. Τὸ φαρμάκι τους ὅμως τὸ ἔχουν ὅπως κι' οἱ μεγάλες.

Ἄμα πιάσωμε τὸ σῶμα της θὰ ἰδοῦμε πὼς εἶναι κρού· τοῦτο γίνεται, γιατί τὸ αἷμα της ὅπως καὶ σ' ὅλα τὰ φίδια δὲν εἶναι ζεστὸ, ἀλλὰ ψυχρὸ, γι' αὐτὸ λέγομε, πὼς εἶναι ζῶο **ψυχρόαιμο**. Γι' αὐτὸ ἡ ὄχια δὲν ἀντέχει στὸ κρού καὶ τὸ χειμῶνα τρυπώνει ἀποκάτω ἀπὸ σωροὺς χόρτου, στὶς κουφάλες στὰ δέντρα ἢ στοὺς τοίχους κι' ἐκεῖ ναρκώνεται. Τὸ καλοκαίρι ὕστερα ἀπὸ τὶς ὑγρὰς νύχτες βγαίνει στὸν ἥλιο καὶ ἠλιάζεται.

Ο ΣΚΟΡΠΙΟΣ

Ὁ σκορπιὸς μοιάζει στὸ σῶμα μὲ τὴν ἀράχνη, ἀλλ' εἶναι πολὺ μεγαλύτερος. Τὸ στόμα του ἔχει δυὸ δαγκάνες ὅμοιες μὲ τοῦ κάβουρα, στὸ θώρακα ἔχει τέσσερα ζευγάρια πόδια.

Στὸ τελευταῖο μέρος τῆς κοιλίας του ἔχει κεντροὶ μὲ φαρμάκι, ποὺ φέρνει πόνους καὶ πρῆξιμο ὅπου κεντρίσῃ. Ὅσο πρὸς μεγάλος καὶ θυμωμένος εἶναι ὁ σκορπιός, τόσο πρὸς φαρμακερὸ κέντρισμα κάνει παρὰ οἱ μικροὶ καὶ νέοι.

Ὁ σκορπιὸς τὴν ἡμέρα κρύβεται ἀποκάτω ἀπὸ τὶς πέτρες, στὶς τρύπες τῶν σπιτιῶν, ἀποκάτω ἀπὸ τὰ δεμάτια τοῦ χόρτου καὶ σ' ἄλλα τέτοια μέρη. Τὴ νύχτα βγαίνει καὶ κυνηγᾷ ἀράχνες καὶ διάφορα ἔντομα.

Τὸ θηλυκὸ γεννᾷ 20 ὡς 40 μικρὰ, ποὺ γιὰ λίγο καιρὸ τὰ φέρνει στὴ ράχη του.

Ὁ σκορπιὸς ἐπειδὴ καταστρέφει ἔντομα εἶναι ὠφέλιμο ζῷο.

Ἄμα κανεὶς δαγκωθῇ ἀπὸ σκορπιό, πρέπει ἀμέσως νὰ βάλῃ ἀπάνω στὴν πληγὴ πανὶ βρεμένο μὲ ἀμμωνία ἢ νὰ κάψῃ τὴν πληγὴ μὲ κοκκινισμένον στὴ φωτιὰ σίδηρο.

Δ'. ΖΩΑ ΤΟΥ ΛΙΒΑΔΙΟΥ

Η ΜΕΛΙΣΣΑ

Ἡ μέλισσα εἶναι τὸ πῶς χρήσιμο ἔντομο, γιατί μᾶς δίνει τὸ μέλι καὶ τὸ κερί καὶ γι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια τὴν τρέφουν καὶ τὴν περιποιῶνται μέσα σὲ κυψέλες.

Στὸ σῶμα τῆς μέλισσας ξεχωρίζομε καθαρὰ τρία μέρη, τὸ κεφάλι, τὸ θώρακα καὶ τὴν κοιλιά. Στὸ κεφάλι ἐκτὸς ἀπὸ τὸ στόμα βρῖσκονται δυὸ στρογγυλὰ μάτια σύνθετα καὶ δυὸ κέρατα· μ' αὐτὰ καταλαβαίνει τὰ λουλούδια, ὅπου βρῖσκει ἄφθονο τροφή καὶ πετᾷ σ' αὐτά. Στὸ θώρακα ἔχει τέσσερες ψιλὲς φτεροῦγες καὶ ἕξι πόδια μὲ γυριστὰ νύχια στὴν ἄκρη ἔτσι ποὺ κάνουν μιὰ

λακκούλα, ὅπου ἀποθηκεύει τὴ γύρη ἀπὸ τὰ λουλούδια.

Σὲ κάθε κυψέλη ζῆ ἓνα κοπάδι ἀπὸ μέλισσες, τὸ μελίσι, ποὺ ἔχει : 1) μία βασίλισσα, ποὺ εἶναι ἡ μητέρα σ' ὅλες τὶς μέλισσες μὲ λαμπερὰ φτερά, 2) ἀπὸ πολλὲς ἑκατοντάδες, ἀρσενικιές, ποὺ τὶς λέγομε κηφήνες καὶ 3) ἀπὸ δέκα ὡς πενήντα χιλιάδες ἐργάτες. Οἱ ἐργάτες εἶναι πῶς μικροὶ ἀπὸ τοὺς κηφήνες καὶ κάνουν ὅλες τὶς ἐργασίες. Αὐτοὶ ἔχουν στὸ πρῶτον μέρος τῆς κοιλιάς τοὺς κεντῶ μισθῶ, ποὺ ἔχει δηλητήριο. Ἄρα κεντοῦν τίποτα μὲ τὸ κεντῶ τους, χύνουν συνάμα μέσα στὴν πληγὴ καὶ μιὰ σταλαματιὰ δηλητήριο, ποὺ φέρνει πρὸξίμο καὶ πόνους καὶ στὰ μικρὰ ζῶα φέρνει τὸ θάνατο. Οἱ κηφήνες δὲν ἔχουν κεντῶ.

Οἱ ἐργάτες ἀκούραστοι πετοῦν στὰ λιβάδια, στοὺς κήπους καὶ στὰ χωράφια γιὰ νὰ μαζεύουν μέλι καὶ γύρη ἀπὸ τὰ λουλούδια. Ἀπὸ τὸ μέλι αὐτὸ γίνεται μέσα στὸ σῶμα τῆς μέλισσας τὸ κερί, ποὺ βγαίνει σὰν ἴδρωτας ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν κοιλιά της. Μὲ τὸ κερί αὐτὸ οἱ μέλισσες φτιάχνουν τὶς κηρήθρες, ποὺ εἶναι

πλάκες με δυο σειρές θήκες με έξι γωνίες και κρεμοῦνται ἀπὸ τὴν κορυφή τῆς κυψέλης.

Σὲ μερικὲς ἀπὸ τὶς θήκες αὐτὲς γεννᾷ ἡ βασίλισσα ἀπὸ ἓνα αὐγὸ σὲ κάθε μιὰ, πὺ ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες βγαίνει ἀπὸ τὸ αὐγὸ αὐτὸ μιὰ ἄσπρη τυφλὴ κάμπια. Αὐτὲς τὶς τρέφουν οἱ ἔργατες μὲ πολλὴ προσοχή, ὕστερα γίνονται χρυσαλλίδες καὶ σὲ λίγο βγαίνουν ἀπὸ τὴ θήκη μέλισσες σωστές.

Ἄμα στὸ μελίσι γεννηθῆ δευτέρα βασίλισσα, ἡ παλιὰ παίρνει μαζί της μερικὲς χιλιάδες μέλισσες καὶ ἀφήνει τὴν κυψέλη τὸ μελίσι αὐτὸ μὲ βοή πετᾷ καὶ ἅμα βοή καλὴ θέση, καὶ πρὸ πάντων σὲ κλαρὶ δέντρον, κρεμιέται ἐκεῖ καὶ κάνει ἓνα σωρὸ σὰ σταφύλι. Τὸ μελίσι αὐτὸ τότε οἱ μελισσοτρόφοι τὸ καταφέρνουν νὰ μπῆ σὲ νέα κυψέλη καὶ τὴν βάζουν στὸ μελισσῶνα. Στὴ νέα κυψέλη τὸ μελίσι αὐτὸ ἀρχίζει τὴ συνηθισμένη δουλειά του.

Τὸ φθινόπωρο οἱ ἔργατες σκοτώνουν τοὺς κηφήνες γιὰ νὰ μὴ λιγοστεύουν τὴν τροφή πὺ μάζεψαν τὴν ἀνοιξη καὶ τὸ καλοκαίρι. Τὸ χειμῶνα οἱ μέλισσες κλείνονται στὴν κυψέλη καὶ μένουν κλεισμένες ἐκεῖ. Ὅταν ὅμως ὁ χειμῶνας εἶναι δυνατός, πολλὲς μέλισσες ψοφοῦν. Τὶς μέλισσες τρώγουν πολλὰ πουλιά ἢ ἀλεπού καὶ ἢ ἀροκούδα ἀνοίγουν τὶς κυψέλες καὶ τὶς τρώγουν τὸ μέλι. Ὁ δυνατὸς ἀέρας τὶς παρασέρνει μακριὰ ἀπὸ τὴν κυψέλη καὶ τὶς καταστρέφει.

Οἱ μέλισσες ὄχι μόνο μᾶς δίνουν τὸ μέλι καὶ τὸ κερί, ἀλλὰ ὠφελοῦν πολὺ καὶ στὴν καρποφορία τοὺς τὰ δέντρα, γιὰ τὸ φέρνουν γύρη στὰ λουλούδια, πὺ δὲν ἔχουν τέτοια.

Τὸ μέρος πὺ ἔχομε πολλὲς κυψέλες λέγεται μελισσῶνας. Αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι σὲ τὸπο στεγνὸ καὶ προσήλιο, καὶ νὰ μὴ τὸν χτυπᾷ ὁ βοριάς. Οἱ καλύτερες κυψέλες εἶναι ἐκεῖνες ὅπου βάζομε τεχνητὲς κηρήθρες μ' αὐτὲς παίρνομε πέντε φορὲς περισσότερο μέλι παρὰ ἀπὸ τὶς ἄλλες, ἐπειδὴ οἱ μέλισσες τὸν καιρὸ, πὺ θὰ ἐξόδευαν γιὰ νὰ κάνουν κηρήθρες, μάζεψουν μέλι.

Ο ΧΡΥΣΟΣΚΑΘΑΡΟΣ

Στὰ χωράφια ἀναμεταξὺ στὰ σβώλια ἀπὸ τὸ γῶμα βλέπομε νὰ τρέχη ὁ χρυσοσκιάθαρρος. Τὸ ἀποπάνω μέρος στὸ σῶμα του ἀπὸ σκληρὲς φτεροῦγες χρυσοπράσινες τὸ ἀποκάτω εἶναι μαῦρο,

τὰ δὲ κέρατά του καὶ τὰ πόδια του κίτρινα καὶ κόκκινα. Αὐτὸς δὲν
μπορεῖ νὰ πετᾷ, γιατί οἱ φτεροῦγες του εἶναι ἀδύνατες, τρέχει
ὀμως γρήγορα, ἐπειδὴ ἔχει πόδια
μακριὰ καὶ δυνατὰ. Τρώγει ἄλλα
μικρότερα σκαθάρια, σαλιγκάρια,
σκουλήκια κί ἄλλα μικρὰ ζῶα,
ποὺ τὰ πιάνει μὲ τὸ στόμα του
καὶ τὰ σκοτώνει. Γι' αὐτὸ εἶναι
πολὺ ὠφέλιμος στὸν ἄνθρωπο.

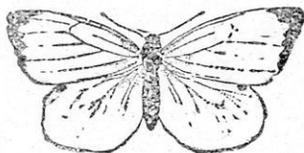

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω εἰρησίων βγαίνουν
στὴν ἀρχὴ κάμπιες μαῦρες ποὺ
τρέφονται ἀπὸ διάφορα ἔντομα.

Ἄμα πηγαίνει κοντὰ του κανένα πουλι ἢ ἑρπετὸ γιὰ νὰ τὸν
φάγη, τοῦ οἶχνει ἓνα ὑγρὸ μὲ πολὺ ἄσχημη μυρουδιά κί ἔτσι φυ-
λάγεται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς του αὐτοῦς.

ΟΙ ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ

Τὴν ἀνοιξὴ καὶ τὸ καλοκαίρι βλέπομε νὰ πετοῦν ἀπὸ λου-
λούδι σὲ λουλούδι στὰ λιβάδια καὶ τοὺς κήπους ὀμορφες πεταλοῦ-
δες. Τὸ κάνουν τοῦτο γιατί μὲ τὸ
μικρὸ τους ρύγχος ρουφοῦν ἀπὸ
τὰ λουλούδια τὸ γλυκὸ ζουμί τους,
ποὺ εἶναι ἡ τροφὴ τους. Τὰ ἔν-
τομα αὐτὰ ἔχουν τέσσερεις φτε-
ροῦγες ψιλὲς καὶ μαλακὲς μὲ
διάφορα χρώματα. Ἄμα ἀγγίξω-
με τίς φτεροῦγες τους, βλέπομε
νὰ μένη στὰ χέρια μας ψιλὴ
σκόνη· αὐτὴ σκεπάζει τίς φτεροῦ-
γες τους. Στὸ ἀπάνω μέρος στὸ

κεφάλι τους ἔχουν δυὸ κέρατα ψιλὰ. Τὸ σῶμα τους εἶναι μικρὸ
κί ἄλαφρό, οἱ δὲ φτεροῦγες μεγάλες, γι' αὐτὸ πετοῦν γρήγορα
κί ἄλαφροῦ. Οἱ πεταλοῦδες γεννοῦν αὐγά· ἀπ' αὐτὰ τὴν ἀνοιξὴ
βγαίνουν μικρὲς κάμπιες, ποὺ τρώγουν τὰ τρυφερὰ φύλλα ἀπὸ
τὰ λαχανικά καὶ φέρνουν σ' αὐτὰ μεγάλῃ ζημίᾳ.

Οἱ κάμπιες αὐτὲς ἄμα θρεφτοῦν καλὰ καὶ μεγαλώσουν, γί-

γονται χρουσαλλίδες, πού κρεμιούνται ἀκούνητες στὰ φύλλα, ὅσπου
νά μεταμορφωθοῦν σὲ πεταλοῦδες. Αὐτὲς τὸ χειμῶνα, ἅμα γεν-
νήσουν τ' αὐγά τους ψοφοῦν. Μερικὲς πεταλοῦδες πετοῦν τὴ νύ-
χτα γύρω στὰ φῶτα. Οἱ πεταλοῦδες δὲ βλάπτουν σὲ τίποτα, οἱ
κάμπιες τους ὅμως εἶναι πολὺ βλαφτικὲς στὰ λαχανικὰ καὶ στὰ
δέντρα.

ΕΣΤΕΡΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ

Ε. ΖΩΑ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΑΛΤΟΥ

ΤΟ ΒΑΤΡΑΧΙ

Τὴν ἀνοιξὴ καὶ τὸ καλοκαίρι, ἂν πᾶμε κοντὰ σὲ λίμνη ἢ σὲ βάλτο ἀκούομε τὴν ἰδιότροπὴ φωνὴ ἀπὸ τὰ βατράγια, ποὺ ζοῦν κοντὰ ἢ μέσα, ὅπου βοσκοῦν τὴν τροφὴ τους. Τὰ βατράγια τρώγουν μύγες, κουνούπια, σκουλήκια, σαλιγκάρια, μικρὰ ψάρια. Τὸ σῶμα τους εἶναι πλακωτὸ κι' ἀνάμεσα στὰ δάχτυλα τῶν ποδιῶν

τους ἔχουν ψιλὴ πέτσα γιὰ νὰ μποροῦν νὰ κολυμποῦν καὶ μὲ τὰ τέσσερα πόδια τὸν εὐκόλῃ μέσα στὸ νερό. Ἄμα δὲ βοσκοῦν ἀρκετὴ τροφὴ μέσα στὸ νερὸ βγαίνουν καὶ στὴ στεριά, ὅπου περπατοῦν πηδηχτά, γιὰ τὸ

πισινὰ τους πόδια εἶναι πιὸ μακριὰ ἀπὸ τὰ μπροστινά. Τὸ κεφάλι τους εἶναι μεγαλὸ καὶ κολλᾷ στὸ κορμὶ χωρὶς λαιμὸ, ἔχει στόμα μεγαλὸ γιὰ νὰ πιάνῃ εὐκόλῃ τὴν τροφὴ του, τὴν ὥρα ποὺ κολυμπᾷ.

Τὸ βατράχι ἄμα ζῇ μέσα στὸ νερό, ἀνεβαίνει πολλὰς φορὰς στὴν ἐπιφάνεια γιὰ νὰ ἀναπνέῃ, γιὰ τὴν ἀναπνέει μέσα στὸ νερὸ δὲν μπορεῖ νὰ ἀναπνέῃ, ὅπως μποροῦν τὰ ψάρια. Τὸ δέρμα τοῦ βατραχοῦ ἀπ' ἔξω εἶναι ἀλειμμένο μὲ μιὰ οὐσία γλιστερὴ καὶ εἶναι κρύο, γιὰ τὴν ἔχει αἷμα κρύο, ὅπως τὰ φίδια.

Τὴν ἀνοιξὴ γεννᾷ μέσα στὸ νερὸ πολλὰ αὐγά, ποὺ εἶναι κολημένα τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο καὶ μένουν μέσα στὸ νερό. Ὑστερὰ ἀπὸ 5 ὡς 7 ἡμέρες βγαίνουν ἀπ' αὐτὰ μικρὰ βατραχάκια χωρὶς πόδια, ἀλλὰ μὲ μικρὴ οὐρά. Ὑστερὰ ἀπὸ λίγες βδομάδες βγαίνουν

τὰ μπροστινά τους πόδια, ἔπειτα τὰ πισινὰ κι' ἡ οὐρά τους χάνεται. Ἔτσι γίνονται σωστὰ βατράχια.

Ἄμα ἔρχεται ὁ χειμῶνας, χώνονται μέσα στὴ λάσπη, γιὰ νὰ περάσουν ἐκεῖ τίς ἡμέρες τοῦ χειμῶνα.

Τὸ βατράχι καταστρέφει διάφορα βλαφτικά ἔντομα, γι' αὐτὸ εἶναι ὠφέλιμο ζῶο.

Τὰ βατράχια ἔχουν ἐχθρούς τοὺς πελαργούς, τίς πάπιες, τὰ χοράκια καὶ διάφορα ἄλλα ζῶα. Φυλάγονται δὲ μὲ τὸ χροῖμα τους, πὺν μοιάζει μὲ τὸ πράσινο χροῖμα πὺν ἔχουν τὰ χορτάρια πὺν γίνονται στὰ νερά ἀπὸ πάνω στὴ ράχη του ἔχει γραμμὲς μαῦρες καὶ στὴν κοιλία του ἄσπρες. Τὰ βατράχια πὺν ζοῦν ἔξω ἀπὸ τὰ νερά ἔχουν χροῖμα καστανό.

Η ΠΑΠΙΑ

Στὰ σπίτια τρέφομε ὄχι μόνο κότες, ἀλλὰ καὶ πάπιες γιὰ τὰ αἰγά τους καὶ τὸ κρέας. Στὴ γῆ βλέπομε τὴν πάπια νὰ περπατῆ δύσκολα, γιὰτὶ τὰ δύο της πόδια εἶναι κοντὰ καὶ πολὺ πίσω οὔτε καὶ νὰ πετᾷ μπορεῖ ἢ ἡμερὴ πάπια, γιὰτὶ οἱ φτεροῦγγες της ἀνάλογα μὲ τὸ σῶμα της εἶναι μικρές. Τὸ σῶμα της εἶναι καμωμένο ἔτσι, πὺν νὰ μπορῆ καλύτερα νὰ μένη στὰ νερά, παρὰ στὴ στεριά. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ πάπια εἰσαρισιέται πὺν πολὺ στὸ νερὸ παρὰ ἔξω. Τὸ σῶμα της εἶναι σὰ βάρκα κι' εἶναι τόσο ἀλαφρὸ πὺν δὲ βουλιάζει, ἀλλὰ στέκεται ἀπὸ πάνω στὸ νερό· εἶναι **κολυμβητικὸ** πουλί. Τὸ νερὸ δὲν τὴν μουσκέει, γιὰτὶ τὰ φτερά της ἀπὸ τὸ μέσα μέρος βρέχονται μὲ λίπος πὺν βγαίνει ἀπὸ τὴ ρίζα τῆς οὐρᾶς της· γι' αὐτὸ βλέπομε τὴν πάπια νὰ διορθώνη τὰ φτερά της, προτοῦ νὰ μπῆ στὸ νερό. Στὸ κολύμπι ἢ πάπια γιὰ κοιλία ἔχει τὰ πόδια της, πὺν ἀνάμεσα στὰ τρία μπροστινὰ δάχτυλα ἔχουν μιὰ τεντωμένη πέτσα. Τὰ πόδια της στὸ κρύο νερὸ δὲν παγώνουν, γιὰτὶ εἶναι σκεπασμένα μὲ δυνατὸ δέγμα κι' ἔχουν πολὺ αἷμα.

Πολλὲς φορὲς ἡ πάπια βουτᾷ τὸ κεφάλι της μέσα στὸ νερό· τότε σκάβει μὲ τὸ μαζοῦ καὶ πλατὺ ράμφος της στὴ λάσπη καὶ

γυρεύει νά βοῆ καί γιά νά φάγη καί βρίσκει ἔντομα, σκουλήκια, σαλιγκάρια, καί κομμάτια ἀπὸ φυτό.

Ἡ θηλυκιά πάπια γεννᾷ, ὅπως κι' ἡ κότα αὐγά, πού τὰ κλωσσᾷ καί βγαίνουν ἀπ' αὐτὰ τὰ παπάκια· αὐτὰ τρέχουν ἀμέσως στὸ νερό κι' ὕστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες κολυμποῦν ὅπως κι' οἱ γονεῖς τους.

Ἡ πάπια εἶναι πολὺ ὠφέλιμο πουλί, γιατί μᾶς δίνει τὰ αὐγά της καὶ τὸ νόστιμο κρέας της, τρώγει πολλὰ σκουλήκια καὶ βλαφτικά ἔντομα. Τὸ κρέας τους καὶ πρὸ πάντων τῶν μικρῶν εἶναι νόστιμο καὶ τρυφερό. Τὰ νέα παπάκια παχαίνουν τὸ καλοκαίρι, πού βρίσκουν πολλὰ σκουλήκια κι' ἔντομα, γι' αὐτὸ λέγουν : **κότα πῆτα τὸ Γενάρη καὶ παπὶ τὸν ἄλωνάρι.**

Βρίσκονται κι' ἄγριες πάπιες, οἱ **ἀγριόπαπιες**, πού ζοῦν στοὺς βάλτους καὶ τὶς λίμνες· αὐτὲς πετοῦν ἀλαφοῖα καὶ σὲ μεγάλες ἀποστάσεις· ἔχουν πολὺ νόστιμο κρέας καὶ γι' αὐτὸ οἱ κυνηγοὶ τὶς κυνηγοῦν μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι.

Η ΧΗΝΑ

Ἡ χίνα εἶναι πιδ μεγάλη ἀπὸ τὴν πάπια· τὸ σῶμα της ὅπως καὶ τῆς πάπιας εἶναι φτιασμένο, γιά νά ζῆ στὰ νερό. Αὐτὴ μπορεῖ νά περπατῆ καὶ στὴ γῆ καλύτερα ἀπὸ τὴν πάπια· στὴ γῆ οἱ χῆνες περπατοῦν στὴ γραμμῆ, ἢ μιὰ πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη· οἱ χῆνες μποροῦν νά πετοῦν σὲ μεγάλες ἀποστάσεις.

Ἡ χίνα τρώγει διάφορα μικρὰ ζῶα, πού ζοῦν μέσα στὰ νερά καὶ ἀκόμα τρώγει γλόη, φύλλα ἀπὸ φυτὰ, κοκκινογούλια, ψωμί, σπόρους κι' ἄλλα.

Τὰ αὐγά τῆς χίνας εἶναι πιδ μεγάλα ἀπὸ τὰ αὐγά τῆς πάπιας καὶ τῆς κότας, δὲν εἶναι ὅμως τόσο νόστιμα καὶ θρεφτικά, ὅπως τῆς κότας. Οἱ χῆνες πρὸ πάντων εἶναι ἄσπρες. Τὰ μικρὰ χηνάρια μόλις βγοῦν ἀπὸ τὸ αὐγὸ πηγαίνουν κοντὰ στὴ μάνα τους στὴ βοσκῆ. Αὐτὰ ὅσο εἶναι μικρὰ ἔχουν χοῶμα κίτρινο ἀνοιχτό, γιατί σκεπάζεται τὸ σῶμα τους μὲ κίτρινο χνούδι.

Ἄμα κανέναν πηγαίνη κοντὰ στὰ μικρὰ, οἱ γονεῖς τους

ἀπλώνουν τὸ μακρὸν τους λαιμὸν καὶ σφυρίζουν, συνάμα δὲ χτυποῦν μὲ τὶς φτεροῦγες τους τὶς δυνατὰς καὶ φωνάζουν δυνατὰ. Ἔτσι οἱ χῆνες τὴν νύχτα φυλάγουν μὲ τὶς φωνές τους τὸ σπίτι ἀπὸ τοὺς κλέφτες καὶ τὰ ἄγρια ζῶα.

Οἱ χῆνες ὅπως καὶ οἱ πάπιες εἶναι χρήσιμα ζῶα. Τὸ κρέας τρώγουν οἱ ἄνθρωποι, μὲ τὸ λίπος τους μαγειρεύουν καὶ μὲ τὰ φτερά τους γεμίζουν προσκέφαλα καὶ στρώματα.

Στὰ λιβάδια καὶ στοὺς βάλτους ζοῦν καὶ ἄγριες χῆνες, οἱ ἀγριόχηνες.

Ο ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ

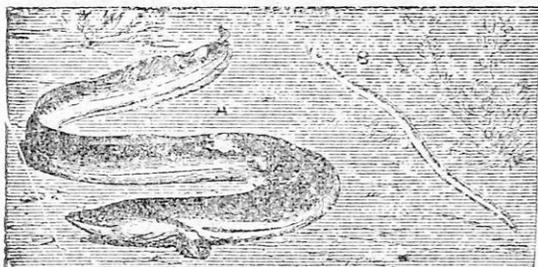
Ὁ πελεκάνος ζῆ κοντὰ στὰ ποτάμια, στὶς λίμνες, στὶς θάλασσες καὶ μπορεῖ νὰ κολυμπᾷ μέσα στὸ νερό. Τὸ σῶμα του εἶναι καμωμένο, ὅπως τῆς πάπιος, γιὰ νὰ κολυμπᾷ, εἶναι ὅμως πρὸ μικρός. Ὁ πελεκάνος ἔχει μεγάλο ράμφος ὅπως ὁ πελαργός, ἔχει ὅμως ἀποκάτω μιὰ πέτσινη σακούλα, ὅπου ἀποθηκεύει τὰ ψάρια καὶ ἄλλες τροφές ποὺ βρίσκει μέσα στὸ νερό. Τὰ ψάρια καὶ τ' ἄλλα ζῶα ποὺ εἶναι μέσα στὸ νερό τὰ διακρίνει ἀπὸ ψηλά, γιατί βλέπει πολὺ δυνατὰ, ρίχνεται μὲ ὀρμὴ καὶ τὰ πιάνει μὲ τὸ μακρὸν ράμφος του καὶ τὰ βάζει στὴ σακούλα του. Τὴ φωλιά του τὴν κάνει μέσα στοὺς βράχους ὅπου γεννᾷ τὰ αἰγιά του.

ΤΟ ΧΕΛΙ

Μέσα στὶς λίμνες, στὴ θάλασσα καὶ στοὺς βάλτους ζῆ ἕνα ψάρι σὰ φίδι, αὐτὸ εἶναι τὸ χέλι. Τὸ γέλι τρώγει μικρὰ ζῶα τοῦ νεροῦ, ἔντομα, κάμπιες, αἰγὰ ἀπὸ ψάρια, μικρὰ καβούρια, σαλιγκάκια· ὅλα αὐτὰ ζοῦν στὴ λάσπη, ποὺ βρίσκονται στὸν πάτο τοῦ νεροῦ, γιὰ τοῦτο τὸ σῶμα του εἶναι καμωμένο ἔτσι ποὺ νὰ

μπορῆ νὰ σκάβῃ καὶ νὰ χώνεται στὴ λάσπη. Τὸ σῶμα του εἶναι μακρουλό καὶ δὲν ἔχει φτερούγια ἀνοιχτά, ὅπως ἔχουν τὰ ἄλλα ψάρια, ἀλλὰ εἶναι κολλημένα σ' ἓνα φτερούγι' ἔχει ἀκόμα καὶ δυὸ μικρὰ ἀποκάτω ἀπὸ τὸ στήθος του. Τὸ σῶμα τοῦ γελιοῦ εἶναι σκελασμένο μὲ μιὰ οὐσία γλιστερὴ σὰ μύξα, γι' αὐτὸ ἅμα τὸ πιάνομε μὲ τὰ χέρια μας γλιστρᾷ ἀπὸ μέσα καὶ φεύγει. Τὸ μᾶκρος

του φτάνει ὡς ἓνα μέτρο. Τὰ χέλια ἀπὸ τις λίμνες καὶ τὰ ποτάμια, ἅμα μεγαλώσουν, πηγαίνουν στὴ θάλασσα γιὰ νὰ γεννήσουν τ' αἰγὰ τους ἀπ' αὐτὰ βγαίνουν μικρὰ καὶ διάφορα ψασάκια κι' ἅμα μεγαλώσουν λίγο πη-

γαίνουν στὰ ποτάμια καὶ τις λίμνες γιατί πιδὸν ποτὸν ἀπὸ τὰ ἄλλα ψάρια καὶ γιατί βροῖσκουν ἐκεῖ πιδὸν πολλὴ τροφή.

Τὸ χέλι τρώγει πολὺ, γι' αὐτὸ παχαίνει εὐκόλα. Ἐμα βροῖσκειται στὸν πάτο δύσκολα τὸ διακοίνουν οἱ ἐχθροὶ του, γιατί τὸ χροῶμα του ποδὸν εἶναι καστανὸ ἢ μαῦρο ἢ λίγο πράσινο κι' ἀνοιχτότερο στὴν κοιλιά, μοιάζει μὲ τὴ λάσπη.

Τὸ χέλι μπορεῖ νὰ ζήσῃ λίγον καιρὸ καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ νερό· γι' αὐτὸ τὰ πιάνουν ζωντανά, τὰ βάζουν μέσα σὲ ὑγρὰ χόρτα καὶ τὰ μεταφέρουν σὲ μακρουνὸς τόπους γιὰ πούλημα. Τὸ κρεῖας τους εἶναι νόστιμο καὶ παχί, γι' αὐτὸ μ' εὐχαρίστηση τὰ τρώγουν οἱ ἄνθρωποι· ἐπειδὴ ὅμως εἶναι παχιά, εἶναι δυσκολοχώνευτα ἀπὸ κείνους ποὺ ἔχουν ἀδύνατο στομάχι. Τὰ χέλια τὰ κάνουν καὶ παστὰ καὶ καπνιστά.

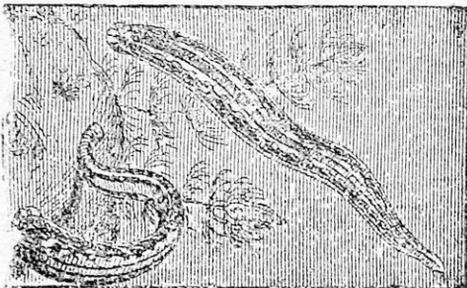
Τὰ χέλια στὶς λίμνες καὶ τοὺς βάλτους, ἐπειδὴ τρώγουν πολλὰς κάμπιες ἀπὸ τὰ κουνούπια κι' ἄλλα βλαφτικὰ ἔντομα, εἶναι ὠφέλιμα καὶ στὴν ὑγεία τῶν ἀνθρώπων.

Η ΒΔΕΛΛΑ

Ἡ βδέλλα εἶναι σκουλήκι ποὺ ζῆ στὰ γλυκὰ νερά, στὶς λίμνες, στοὺς βάλτους καὶ στὶς πηγές. Ἐχει χροῶμα πράσινο ἢ καστανό. Πό-

δια δὲν ἔχει, στὶς ἄκρες τοῦ σώματος τῆς ἔχει δυὸ χοντροὺς πέτσες, ποὺ μὲ αὐτὲς κολλᾷ στερεά σὲ διάφορα πράγματα. Μέσα στοῦ νεροῦ κολυμπᾷ κουνιώντας τὸ σῶμα τῆς σὰν κῆμα.

Ἡ βδέλλα τρέφεται ἀπὸ τὸ σῶμα τῶν ζώων. Γι' αὐτὸ κολλᾷ στοῦ σώματος τοὺς μὲ τὶς χοντροὺς πέτσες τῆς, ἀνοίγει τὸ στόμα, ποὺ ἔχει δυὸ σιαγόνια μὲ μυτερὰ δόντια σὰν πριόνι· κι' ἀνοίγει στοῦ δέρμα μικρὴ πλῆγῃ. Ὑστερα ρουφᾷ τὸ αἷμα καὶ γεμίζει τὸ στομάχι τῆς τόσο, ποὺ τὸ σῶμα τῆς γίνεται τρεῖς καὶ τέσσερις φορές πρὸς χοντρό. Ἔτσι κάνει ἀποθήκη ἀπὸ τροφὴ γιὰ πολὺν καιρὸ, γιὰτὶ δὲν τῆς εἶναι εὐκόλο νὰ βροῖσκη ὀλοένα ζῶα νὰ κολλᾷ ἀπάνω τους.

Ἡ βδέλλα γεννᾷ αὐγά· ἀπ' αὐτὰ βγαίνουν μικρὰ σκουλήκια ὕστερα ἀπὸ ἓνα μῆνα.

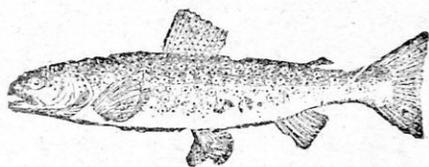
Ἡ βδέλλα ἐπειδὴ κολλᾷ στοῦ σώματος τῶν ζώων καὶ ρουφᾷ τὸ αἷμα, εἶναι βλαπτικιά σ' αὐτά. Πολλὲς φορές κολλᾷ μέσα στοῦ στόμα καὶ στὴ μύτη σ' ἄλογα, στὰ μουλάρια, στοὺς γαῖδαρους, στὰ βόδια, στὰ πρόβατα καὶ στὰ γίδια, ποὺ πίνουν ἀπὸ βδελιασμένον νερὸ καὶ τὰ ἐνοχλοῦν πολὺ, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ προσέχωμε νὰ τὶς βγάξωμε, γιὰτὶ μπορεῖ νὰ κάμουν μεγάλον κακό.

Τὶς βδέλλες τὶς χρειαζόμαστε γιὰ νὰ βγάξωμε αἷμα ἀπὸ τοὺς ἄρρωστους ἀνθρώπους καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ χτυπημένο μέρος. Γι' αὐτὸ τὶς διατηροῦν στὰ φαρμακεῖα καὶ στὰ κουρεῖα μέσα σὲ νερὸ καὶ τὶς πουλοῦν.

ΣΥ. ΨΑΡΙΑ ΤΟΥ ΓΑΓΚΟΥ ΝΕΡΟΥ

Η ΠΕΣΤΡΟΦΑ

Ἡ πέστροφα εἶναι τὸ πιὸ νόστιμο ψάρι ἀπὸ ὅσα ζοῦν στὰ ποτάμια καὶ στὶς λίμνες, γι' αὐτὸ καὶ τὴν κυνηγοῦν πιὸ πολὺ ἀπὸ τὰ ἄλλα. Ἐχει σῶμα κομψό, ψιλὸ καὶ πολὺ καλὸ γιὰ κολύμπι. Γι' αὐτὸ κολυμπᾷ πολὺ γρήγορα καὶ ἀκούραστα, ἀντίθετα ἀπὸ τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ. Ἀκόμα κάνει καὶ πηδήματα ψηλὰ ὡς ὀχτῶ μέτρα, γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἀνεβαίνει ὡς τὶς πηγῆς τῶν

ποταμιῶν ἀπάνω στὰ βουβά. Τρῶγει μικρὰ ψάρια, σκουλήγια καὶ ἔντομα μὲ μεγάλη λαίμαργία, γι' αὐτὸ τὰ κυνηγᾷ μὲ μανία τὸ βράδυ καὶ τὸ πρωῖ τὴν ἡμέρα κούβεται ἀπὸ κάτω

ἀπὸ τὶς πέτρες, ὅπου δὲν τὴν διακρίνουν εὐκόλα, γιατί τὸ χροῶμα της μοιάζει μὲ τὸ χροῶμα τῆς πέτρας. Στὴ ράχη της ἔχει χροῶμα πράσινο ἢ ἀνοιχτὸ κόκκινο καὶ στὸ κεφάλι ἔχει γραμμὲς μαῦρες. Ἡ οὐοὰ της εἶναι καστανή. Τὸ μᾶκρος της εἶναι ὡς δέκα πόντους. Τὸ χροῶμα της εἶναι μισοκόκκινο καὶ νόστιμο.

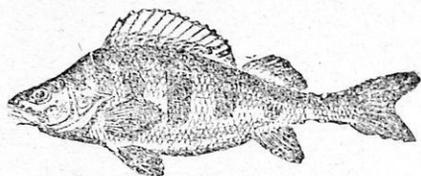
Οἱ πέστροφες ἄμα εἶναι καιρὸς νὰ γεννήσουν τ' αὐγά τους, πολλὲς μαζὶ πηγαίνουν σὲ κρύα μέρη καὶ σὲ νερὰ καθαρὰ καὶ ἄβαρα καὶ ἐκεῖ γεννοῦν. Σὲ πολλὰ ποτάμια καὶ λίμνες τῆς πατρίδας μας ζοῦν πέστροφες. Τὸ ψάρεμά τους φέρνει κέρδος, γιατί πουλοῦνται μὲ καλὲς τιμές. Ξακουστὲς εἶναι οἱ πέστροφες τοῦ Ἀσπροποτάμου (Ἀχελώου).

Η ΠΕΡΚΑ

Ἡ πέρκα ζῇ στὶς λίμνες καὶ στὰ μικρὰ ποτάμια καὶ τὴ λέγουν λαβράκι ἢ κέπα, ὅπως στὴν Αἰτωλία, ὅπου στὶς λίμνες

της βρίσκονται πολλές. Ἡ πέσκα είναι πιδ μεγάλη ἀπὸ τὴν πέστροφα καὶ μένει στὰ καθαρά καὶ δροσερά νερά. Τὸ σῶμα της είναι σκεπασμένο με μικρὰ λέπια καὶ τὸ κεφάλι της γυμνό.

Τρώγει μικρὰ ψάρια, ἔντομα, σκουλήγια καὶ αὐγά ἀπὸ ἄλλα ψάρια, εἶναι πολὺ λαίμαργη. Κολυμπᾷ πολὺ εὐκόλα καὶ γρήγορα. Ὅσο εἶναι μικρές, ζοῦν πολλὲς μαζί, ἅμα ὅμως μεγαλώσουν ζοῦν χωριστὰ μία μία. Τὸ Μάρτιο καὶ τὸν Ἀπρίλιο πηγαίνουν σὲ ἤσυχα καὶ καθαρά νερά καὶ ἐκεῖ γεννοῦν τὰ αὐγά τους.

Τὸ κρέας της εἶναι νόστιμο, γι' αὐτὸ τὴν ψαρεύουν με πολλὴ ἐπιμονή.

Ο ΚΥΠΡΙΝΟΣ

Ὁ κυπρίνος εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγάλα ψάρια ποὺ ζοῦν στὰ γλυκὰ νερά. ἔχει μᾶκρος ἓνα κί' ἀκόμα μέτρο. Τὸ μᾶκρος του εἶναι τρεῖς ὡς τέσσερες φορές περισσότερό ἀπὸ τὸ πᾶχος του καὶ ἔχει λέπια μεγάλα. Τὸ χροῖμα του εἶναι καστανό με ἀσπριδερὲς γραμμὲς στὴ ράχη. Τὸ συνηθισμένο βῆρος του φτάνει τις 7 ὀκάδες, καμιά φορά ὅμως πικνόνται στὶς μεγάλες λίμνες καὶ κυπρίνοι ποὺ ζυγίζουν 20 καὶ 30 ὀκάδες.

Γεννᾷ πολλὰ αὐγά, γι' αὐτὸ πληθαίνει πάρα πολὺ ἓνας θηλυκὸς γεννᾷ τὸ Μάη ἢ Ἰούνιο 500 ὡς 600 χιλιάδες αὐγά καὶ ἄλλα τόσα τὸν Αὐγουστο. Τρώγει χοιτάκια ποὺ γίνονται στὶς λίμνες καὶ στὰ ποτάμια.

Τέτοια ψάρια βρίσκονται πολλὰ στὴ λίμνη Τριχωνία κοντὰ στὸ Ἀργότιο καὶ τὰ λέγουν ἐκεῖ τσερούλλα ἢ δρομίτσα, ἄλλοῦ πάλι τὰ λέγουν σαζάνι ἢ γριβάδι.

Τοὺς κυπρίνους τοὺς βάζουν μέσα σὲ λάσπη καὶ τοὺς τρέφουν με γάλα καὶ ψίχουλα ψωμοῦ κί' ἔτσι μποροῦν νὰ τοὺς κρατήσουν ζωντανούς ὡς ἓνα μῆνα μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τοὺς φέρονον σὲ μακρινούς τόπους καὶ τοὺς πουλοῦν.

Ἐνα εἶδος κυπρίνου εἶναι καὶ τὰ χρυσόψαρα ποὺ τρέφομε στὶς γυάλες γιὰ στολίδι.

Ζ'. ΤΑ ΖΩΑ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ

Η ΑΛΕΠΟΥ

Ἡ ἀλεπού ζῆ στὰ δάση καὶ σὲ τόπους σκεπασμένους μὲ χαμόκλαδα, ὅπου μπορεῖ εὐκόλα νὰ κρύβεται.

Μοιάζει μὲ τσοπανόσκυλο, εἶναι ὅμως πιὸ μικρή. Τὸ ρύγχος της εἶναι μακρὸν καὶ ψιλό· τὰ αὐτιά της στέκονται ὄρθια. Τὰ πόδια της εἶναι κοντά, τὸ δὲ σῶμα της λυγίξει εὐκόλα, γι' αὐτὸ

μπορεῖ νὰ περνᾷ εὐκόλα ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα καὶ τὰ ψιλὰ χορτάρια. Ἡ οὐρά της εἶναι μακριὰ μὲ μεγάλες τρίχες καὶ τὴ χρειάζεται γιὰ τιμόνι στὰ μεγάλα πηδήματα, πὺν μπορεῖ νὰ κάνη. Ἐχει μαλλὶ μακρὸν καὶ πυκνὸ γι' αὐτὸ τὸ σῶμα της φαίνεται παχύ, ἐνῶ εἶναι ἀδύ-

νατο. Τὸ χροῖμα της εἶναι καστανοκόκκινο καὶ μοιάζει πολὺ μὲ τὸ χροῖμα πὺν ἔχουν τὰ ξερὰ φύλλα καὶ τὰ κορμιὰ τῶν δέντρων, γι' αὐτὸ αἶμα κρύβεται ἐκεῖ μέσα δὲ διακρίνεται εὐκόλα.

Ἡ ἀλεπού τρώγει σαλιγκάρια, σκουλήκια, βατράχια, σαῦρες, αὐγά ἀπὸ πουλιά· ἀκόμα κυνηγᾷ ἀρουραῖους ποντικούς, πέρδιες, μικροὺς λαγούς, κλέβει τὰ ψάρια ἀπὸ τὰ δίχτια τοῦ ψαροῦ, ἀρπάζει τίς κότες ἀπὸ τὴν αἰλή τοῦ χωρικοῦ καὶ τρώγει εὐχάριστα σταφύλια καὶ ἄλλους καρπούς.

Γιὰ νὰ βοίσκη τὴν τροφή της κάνει ὅλες τίς πονηρίες της· σέρονται μὲ τὴν κοιλιὰ στὴ γῆ καὶ παραμονεύει πολλὴ ὥρα ἤσυχη καὶ ἀκούνητη. Οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ κυνηγοὶ τὴν κυνηγοῦν πολὺ, γιατί τρώγει τίς κότες καὶ τὰ ἄλλα πουλιά τοῦ σπιτιοῦ,

καὶ τὰ κυνήγια· δύσκολα ὁμως καταφέρνουν νὰ τὴν σκοτώσουν, γιατί εἶναι πολὺ ἔξυπνο καὶ πονηρὸ ζῶο. Στὴ φωλιά της, ποὺ τὴν κάνει μέσα στὴ γῆ, δύσκολα πιάνεται, γιατί τὴν κάνει σὲ κουφὰ μέρη κι' ἀφήνει δυὸ τρύπες γιὰ νὰ μπαίνει καὶ νὰ βγαίνει. Ἀγαπᾷ τὴ ζέστη, ὅπως κι' ὁ σκύλος τοῦ σπιτιοῦ, γι' αὐτὸ ἔχει μακρὸ καὶ πυκνὸ μαλλὶ καὶ κάνει τὴ φωλιά της μέσα στὴ γῆ σὰν ὑπόγειο.

Ἡ θηλυκιὰ γεννᾷ τὸ Μᾶη 6 ὡς 7 μικρὰ μὲ κλειστὰ μάτια, ὅπως ἡ γάτα. Ὑστερα ἀπὸ δυὸ μῆνες μποροῦν νὰ πηγαίνουν κοντὰ στὴ μητέρα τους στὸ κυνήγι καὶ τὸ φθινόπωρο μποροῦν νὰ ζήσουν μόνα τους.

Τὸ χειμῶνα οἱ τρίχες της μεγαλώνουν καὶ τότε τὸ δέρμα της ἔχει μεγάλη ἀξία, γιατί τὸ κάνουν γουναρικά, καὶ τότε οἱ κυνηγοὶ τὴν κυνηγοῦν πολὺ, ἐνῶ τὸ καλοκαίρι τὸ μαλλὶ της πέφτει καὶ τότε τὸ δέρμα της δὲν κάνει γιὰ γουναρικά.

Ἐχθρὸς τῆς ἀλεπούς, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν κυνηγὸ, εἶναι ὁ ἀητός, ὁ λύκος καὶ ἄλλα ἀρπακτικὰ ζῶα.

ΤΟ ΕΛΑΦΙ

Τὸ ἐλάφι εἶναι τὸ πιὸ ὄμορφο ζῶο τοῦ δάσους, γι' αὐτὸ τὸ λέγουν βασιλιὰ τοῦ δάσους. Εἶναι ψηλὸ ἕνα καὶ μισὸ μέτρο.

Τρώγει χόρτα, βαλανίδια, φλοῦδες ἀπὸ δέντρα, λάχανα. Τὴν τροφή του ξαναμασσᾷ, ὅπως τὸ πρόβατο κι' ἡ γίδα, εἶναι ζῶο **μηρουκαστικό**. Στὰ χωράφια φέρνει ζημιές, γι' αὐτὸ τὸ ἔχουν κυνηγήσει πολὺ οἱ γεωργοὶ κι' ἔχει ιραβηχτὴ στὰ πυκνὰ δάση στὰ βουνά. Καὶ οἱ κυνηγοὶ καταγίνονται πολὺ στὸ κυνήγι του, γιατί τὸ κρέας του εἶναι νόστιμο καὶ εὐχάριστο καὶ τὸ δέρμα του πολύτιμο. Τὸ ἀρσενικὸ στὸ κεφάλι του ἔχει δυὸ κέρατα μεγάλα καὶ κλαδωτά, ποὺ κάθε χρόνον πέφτουν καὶ τὴν ἀνοίξῃ φουτρώνουν νέα. Ἀπὸ τὰ κέρατα τοῦ ἐλαφιοῦ κάνουν χέρια γιὰ μαχαίρια, πηροῖνια καὶ μπαστούνια.

Τὸ ἐλάφι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ἐχθροὺς ἔχει τὸ λύκο, τὸ λιοντάρι, τὴν τίγρη κι' ἄλλα ἀγρίμια. Μὲ τοὺς ἐχθροὺς του δὲν μπορεῖ νὰ παλέψῃ καὶ τὸ μόνο ποὺ ἔχει γιὰ νὰ σωθῇ εἶναι τὸ γογγύσο τρέξιμό του. Γι' αὐτὸ ἔχει πόδια ψηλὰ καὶ δυνατά, μπορεῖ δὲ νὰ κάνει εἴκοσα μεγάλα πηδήματα. Γιὰ νὰ φυλάγεται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς του κρύβεται ὅλη τὴν ἡμέρα μέσα σὲ δάση μὲ

ψηλά και άραιά δέντρα ή στά βουνά και τή νύχτα βγαίνει για νά βοσκήση. Τό χειμώνα που σκεπάζονται τά βουνά από χιόνια κατεβαίνει στους κάμπους.

Έπειδή δέν έχει τίποτα για νά παλέβη, έχει γίνει πολύ φοβιτσιάρικο ζώο και πολύ προσεχτικό. Τό κεφάλι της είναι μακρουλό και ή μύτη της ύγρη και μπορεί με τή μυρουδιά νά καταλαβαίνει τους έχθρους της από μακριά και με τήν άκοή της άκόμα καταλαβαίνει και τόν πιό μικρό βρόντο, γι' αυτό τά αυτιά της είναι μακριά και κουνιούνται πολύ εύκολα. Μόλις καταλάβη κίνδυνο τό βάζει στά πόδια· μπορεί νά περνά από μέσα από τά κλαριά των δέντρων χωρίς νά μπερδεύεται, γιατί οι τρίχες της είναι γλιστερές· μέσα στά δέντρα του δάσους δύσκολα διακρίνεται, γιατί τό χρώμα της μοιάζει με τά φύλλα των δέντρων. Γεννά και βυζαίνει τά μικρά της όπως και ή γίδα.

ΤΟ ΖΑΡΚΑΔΙ

Τό ζαρκάδι είναι όμοιο με τό έλάφι, είναι όμως χαμηλότερο και τά κέρατα του άρσενικοϋ πιό μικρά.

Τό ζαρκάδι έχει κρέας πιό νόστιμο από τό έλάφι, ζή σέ πιό χαμηλά μέρη και ήμερεύει εύκολα.

Ζαρκάδια βρίσκονται σέ πολλά μέρη τής πατρίδας μας, ένώ τό έλάφι σέ λίγα μόνο βουνά με δάση.

ΤΟ ΚΟΥΝΑΒΙ

Τό κουνάβι είναι ζώο μικρό και πολύ όμορφο. Τό σώμα του μαζί με τή μακριά και φουντωτή ουρά έχει μάκρος μισό μέτρο. Έχει χρώμα καστανό και σιαχτί κι' ό λαιμός του είναι κίτρινος.

Τρώγει μικρά ζώα και πρό πάντων πουλιά, που πιάνει μέσα στις φωλιές τους τή νύχτα. Τοϋτο τό πετυχαίνει, γιατί μπορεί και σκαρφαλώνει στά δέντρα πολύ γρήγορα, γιατί τά κοντά του πόδια έχουν νύχια μυτερά και καμπυλωτά, και πηδά από κλαρί σέ κλαρί

κι' ἀπὸ κορυφῆ σὲ κορυφῆ ἔχοντας γιὰ τιμὸν τὴ μακροῖα καὶ φωνωτῆ οὐρά του. Τὰ πουλιὰ μένουν στὶς φωλιές τους πρὸ πάντων τὴ νύχτα, γι' αὐτὸ καὶ τὸ κουνάβι τὴ νύχτα βγαίνει στὸ κυνήγι· τὰ μάτια του εἶναι ὅπως καὶ τῆς γάτας καὶ μπορεῖ στὸ βαθὺ σκοτάδι νὰ διακρίνῃ τὰ πουλιὰ· σ' αὐτὸ τὸ βοηθεῖ καὶ ἡ δυνατὴ του μυρουδιά καὶ τὰ μουστάκια του, ὅπως καὶ τῆ γάτα. Τὸ χειμῶνα ἅμα δὲ βροίση εὐκόλα τροφῆ στὰ δάση, τρέχει στὰ κοτέτσια στὰ χωριά, ὅπου μπαίνει κι' ἀπὸ τίς πιὸ μικρὲς τρύπες, ἀρκεῖ μόνον τὸ κεφάλι του νὰ χωρῆ, καὶ φέρνει μεγάλη καταστροφῆ, γιατί δὲ φεύγει ἂν δὲν πνίξῃ καὶ τὴν τελευταία κότα ἢ τὸ περιστέρι.

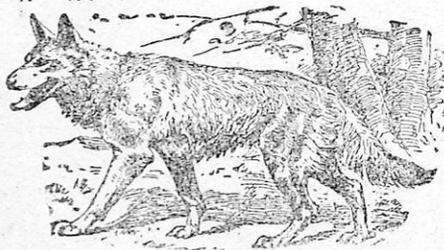

Τὸ κουνάβι φροντίζει πάρα πολὺ γιὰ τὰ μικρά του, γιὰ τοῦτο δὲν καταστρέφεται εὐκόλα, μ' ὅλο τὸ κυνήγι ποὺ τοῦ κάνουν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὸ κυνηγοῦν πολὺ γιὰ τὸ δέριμα του, ποὺ εἶναι πολὺτιμο γουναρικὸ καὶ πουλιέται ἀκριβὰ.

Τὸ κουνάβι τρώγει πολλοὺς ποντικοὺς ἀρουραίους, γι' αὐτὸ εἶναι ὠφέλιμο ζῶο στὸ γεωργό.

Ο ΛΥΚΟΣ

Ὁ λύκος εἶναι ζῶο ἄγριο καὶ μοιάζει μὲ τὸ μαντρόσκυλο. Ἔχει χρῶμα μαῦρο καὶ σταχτι ἀπὸ πάνω καὶ στὴ κοιλιά ἀνοιχτό. Τὸ οὐγγος του εἶναι μυτερὸ καὶ τὰ αὐτιά του ὄρθια, γιὰ τοῦτο μυρίζει καὶ ἀκούει πολὺ καλά, ὅπως καὶ ὁ σκύλος. Τὰ πόδια του εἶναι μακριὰ καὶ δυνατά, μπορεῖ δὲ νὰ τρέχῃ πολὺ γρήγορα καὶ πολλὴ ὥρα. Ἄμα τὸν κυνηγοῦν σίττει τὸν ἀέρα

πάρα πολὺ εὐκόλα· σ' αὐτὸ τὸν βοηθεῖ πολὺ τὸ μακροῦλό του σῶμα καὶ τὸ μυτερὸ οὐγγος του. Μπορεῖ ἀκόμα νὰ κἀνῃ μεγάλα πηδήματα, γιατί τὰ πιασινὰ του πόδια εἶναι πιὸ μακριὰ καὶ πολὺ δυνατά. Στὸ τρέξιμο πιάνει σὲ λίγο τὸ λαγὸ καὶ τὸ ζαρκάδι

ἀκόμα. Ἡ οἰοῦσά του εἶναι φουντωτὴ καὶ τοῦ χροιάζεται γιὰ τιμὸν στὰ πηδήματα.

Τρώγει ζῶα μικρὰ καὶ μεγάλα, λαγούς, ζαρκαδία, κατσίκια, πρόβατα, ἀκόμα καὶ σαῦρες, ἀρουραίους ποτικούς καὶ ἄλλα τέτοια. Τὰ σιαγόνια του ἔχουν τόση δύναμη, πὺν μπορεῖ νὰ σπάξῃ τὰ κόκαλα καὶ ἀπὸ τὰ πιδὸ μεγάλα ζῶα. Τὰ δόντια εἶναι μακριὰ καὶ μυτερά, μόνο οἱ κοφτῆρες εἶναι μικροί, πὺν τοὺς μεταχειρίζεται γιὰ φοβερὸ ὄπλο ἅμα παλεύει μὲ κανένα ἐχθρὸ του.

Ἐπειδὴ ὁ λύκος καταστρέφει τὰ ζῶα κι' αὐτὰ ἀκόμα τὰ σπιτικά, οἱ ἄνθρωποι τὸν κυνηγοῦν πολὺ. Γι' αὐτὸ ὁ λύκος μένει στὰ δάση, ὅπου τὸ καλοκαίρι πρὸ πάντων βρίσκει πολλὴ τροφή. Ἐκεῖ μέσα στὰ πυκνὰ χαμόκλαδα κάνει τὴ φωλιά του, ὅπου ἡ λύκαινα γεννᾷ καὶ τρέφει τὰ μικρὰ της· γιὰ νὰ μὴ δίνη ὑποψία, ὁ ἀρσενικὸς λύκος τρέχει μακριὰ ἀπὸ τὴ φωλιά του καὶ κυνηγεῖ, ὅπου βόσκουν ξένοιαστα διάφορα ζῶα. Τὸ χειμῶνα ὅμως πὺν τὰ δάση σκεπάζονται μὲ χιόνια καὶ δὲ βρίσκουν ἐκεῖ τροφή, οἱ λύκοι ἀνταμώνουν πολλοὶ μαζί, κατεβαίνουν στοὺς κάμπους καὶ ρίχνονται στὰ κοπάδια καὶ στὰ ἄλογα καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους. Τὴν ἐποχὴ αὕτη εἶναι πολὺν ἐπικίνδυνοι οἱ λύκοι σ' ἐκείνους πὺν μένουν στὶς ἐξοχάς, γιὰτὶ ὁ λύκος ἅμα εἶναι μόνος του εἶναι φοβιτισίωσης, μ' ἄλλους ὅμως μαζί εἶναι πολὺν τολμηρὸς καὶ δύσκολα φεύγει.

Ἐχθρὸς τοῦ λύκου εἶναι ὁ σκύλος καὶ πρὸ πάντων τὸ τσοπανόσκυλο.

ΤΟ ΤΣΑΚΑΛΙ

Τὸ τσακάλι εἶναι ζῶο ἄγριο κι' ἀπάνω κάτω ἴδιο μὲ τὸ λύκο.

Ζῆ στοὺς κάμπους καὶ στοὺς βαλτώδεις τόπους. Τὸ χρώμα του εἶναι μισοκίτρινο σκοῦρο. Τὴν ἡμέρα μένει κρυμμένο μέσα στὰ δέντρα καὶ τὰ χαμόκλαδα καὶ τὴ νύχτα βγαίνει γιὰ νὰ βρῆ τροφή. Τοῦ ἀρέσει νὰ βγαίνη γιὰ νὰ κυνήγι μὲ συντροφιά, γι' αὐτὸ οὐλοιάζεται δυνατά, γιὰ νὰ τὸ ἀκούσουν κι' ἄλλα νὰ συντροφεύουν. Τρώγουν μικρὰ ψόφια ζῶα τοῦ δάσους, πὺν τὰ βρίσκουν μὲ τὴ μυρουδιά. Ἄμα δὲ βρίσκουν τροφή στὴν ἐξοχή, μπαίνουν

στά χωριά και πηγαίνουν στα κοτέτσια, όπου σκοτώνουν όλες τις κότες· καμιά φορά πιάνουν κατσίκια και αρνιά, γι' αυτό οι άνθρωποι τὰ κυνηγοῦν ὅπως και τοὺς λύκους.

Ο ΑΣΒΟΣ

Ὁ ἄσβος μένει μέσα στὴ γῆ σὲ βαθουλώματα. Τὸ σῶμα του εἶναι χοντρό, παχὺ και πλατὺ στὰ πίσω τὰ πόδια του κοντὰ κι' ἔχουν δυνατὰ και γυριστὰ νύχια, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ σκάβῃ τὴ γῆ. Τὸ κεφάλι του τελειώνει σὲ ρυγχος μακρουλό, τὸ χρώμα του εἶναι ἀπὸ πάνω σταχί, και στὴν κοιλιά του μαυριδερό· στὸ κεφάλι του ἔχει γραμμὲς ἄσπρες και μαῦρες· τὸ μᾶκρος του εἶναι περισσότερο ἀπὸ μισὸ μέτρο. Τὴ φωλιά του τὴν κάνει μέσα στὴ γῆ βαθιὰ περισσότερο ἀπὸ μέτρο και μέσα σ' αὐτὴ κούβεται τὴν ἡμέρα και βγαίνει τὴ νύχτα μόνο, γιὰτὶ εἶναι φοβιτσιάρικο ζῶο και δὲν μπορεῖ οὔτε νὰ τρέξῃ γιὰ νὰ σωθῆ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους και τοὺς σκύλους.

Τρώγει καρπούς, ρίζες ἀπὸ μερικὰ λαχανικά, ἔντομα, σκουλήκια, βατράχια, τὰ αἰγὰ και τὰ μικρὰ ἀπὸ τὴν φωλιὰς τῶν πουλιῶν. Τὸ φθινόπωρο παχαίνει πολὺ, τὸ χειμῶνα ὅμως μαξεύεται μέσα στὴ φωλιά του, ὅπου μένει κοιμισμένος, διατηρεῖται δὲ μὲ τὸ λίπος του.

Ὁ ἄσβος εἶναι πολὺ χρήσιμο ζῶο, γιὰτὶ καταστρέφει πολλὰ βλαβερὰ ἔντομα και γι' αὐτὸ ἔπρεπε ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ τὸν σκοτώνῃ. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ δέρμα του εἶναι ὠραῖο κι' ἀδιάβροχο και κάνουν ἀπ' αὐτὸ σακκίδια γιὰ τοὺς κυνηγοὺς. σκεπάζουν κιβώτια κι' ἄλλα, γιὰ τοῦτο οἱ κυνηγοὶ τὸν κυνηγοῦν πολὺ μὲ τοὺς σκύλους τους, πού μὲ τὴ μυρουδιά βρίσκουν τὴ φωλιά του. Ἀπὸ τὴς σκληρὲς τρίχες του κάνουν πινέλα και βούρτσες, τὸ λίπος του λειώνεται και καίεται στοὺς λύχνους. Ἐτσι ὁ ἄσβος και ζωντανὸς ὠφελεῖ τὸν ἄνθρωπο και σκοτωμένος δίνει πάλι τόσο χρήσιμα πράγματα.

Η ΒΕΡΒΕΡΙΤΣΑ (σκίουρος)

Ἡ βερβερίτσα (σκίουρος) εἶναι μικρὸ ζῶο τοῦ δάσους, πιὸ μικρὸ ἀπὸ τὴ γάτα και μοιάζει πολὺ μὲ τὸ κουνάβι. Τὸ σῶμα του σκεπάζεται μὲ πολὺ ψιλὲς τρίχες, πού στὴ ράχη εἶναι κόκκι-

νες και καστανές και καμιά φορά μαύρες και στην κοιλιά άσπρες. Η ουρά του έχει πολύ μακριές τρίχες και τὰ μάτια του σκεπάζουν τρίχες σὰ φούντα.

Τρώγει καρύδια, βελανίδια, σπόρους από κουκουάρια του πύκου και του έλατου, τρυφερὰ βλαστάρια, φρούτα, αυγά και μικρά πουλιά. Τις τροφές του αυτές τις βρίσκει άπάνω στα δέντρα του δάσους, γι' αυτό άπάνω στα δέντρα είναι ή ζωή του, όπου σκαρφαλώνει με πολλή μεγάλη εύκολία. Γι' αυτό τὰ δάχτυλα των ποδιών του, που έχει πέντε στα μπροστινά και τέσσερα στα πισινά, έχουν νύχια μυτερά. Τὰ πισινά του πόδια είναι μακριά και δυνατά και έτσι μπορεί να πηδά από κλαρι σε κλαρι σὰ να έχει φτερά. Η μακριά και φουντωτή του ουρά του χειρίζεται για τιμόνι. Σε κάθε σιαγόνη έχει από δυο κοφτήρες πολύ δυνατούς, για να μπορεί να τρώγη όχι μόνο τὸ σκληρὸ από τους καρπούς, αλλά και να τους σπάξη.

Η βεοβερίτσα κίνει τή φωλιά της με φούγανα στα σταυρώματα των δέντρων κι' όχι μέσα στις κουφάλες, για να μπορεί να φεύγη από τὸ άλλο μέρος, άμα πλησιάζη εκεί ὁ φοβερός της εχθρός τὸ κουνάβι, πὸν τὴν κυνηγᾷ άπάνω στα δέντρα με μεγάλη μανία. Γλιτώνει όμως ή βεοβερίτσα, γιατί μπορεί και πηδᾷ κάτω στη γῆ από τὰ ψηλά δέντρα, χωρίς να παθαίνει τίποτα, επειδή οι μακρὲς της τρίχες και ή φουντωτή ουρά της κάνουν τὸ σῶμα της πολὺ ἀλαφρύ, ἔνω τὸ κουνάβι δὲν μπορεί.

Οἱ κυνηγοὶ κυνηγοῦν τή βεοβερίτσα για τὸ δέρμα της, πὸν γίνεται καλὸ γουναρικὸ κι' έχει κι' αὐτὸ καλὴ τιμὴ, λιγώτερη όμως από τὸ γουναρικὸ τοῦ κουναβιοῦ.

Η ΠΕΡΔΙΚΑ

Η πέρδικα ζῆ στους βράχους στους σκεπασμένους με πυκνὰ χαϊόκλαδα και στα χωράφια: είναι σὰν περισσότερη, αλλά πιὸ βαριά και πιὸ χοντρή. Τὸ κεφάλι της είναι μικρό, οἱ φτερούγες της κοντὲς και στρογγυλές και τὰ πόδια της δυνατά, γι' αὐτὸ δὲν μπορεί να πετᾷ καλά: τρέχει θανάσια μέσα στα σπαρτά και στα χαμόκλαδα. Τὸ σῶμα της είναι καμωμένο ἔτσι, πὸν τὴν κάνει να

βοσκία τὴν τροφή της εὐκόλα χάμω στὴ γῆ κι' ὄχι στὸν ἀέρα. Τρώγει σπόρους, ἔντομα, σκουλήκια καὶ βλαστάκια ἀπὸ τρυφερά φυτά. Τὸ χρώμα της εἶναι καστανὸ καὶ σταχτι μὲ ὁμορφες γραμμές καὶ μοιάζει μὲ τὸ χρώμα τοῦ τόπου, ὅπου ζῆ, γι' αὐτὸ δύσκολα τὴν διακρίνουν οἱ κυνηγοί, ἢ ἀλεπού, τὸ κουνάβι καὶ τὸ γεράκι, ὁ ἀητὸς κι' ἄλλα τέτοια πουλιά, ποὺ εἶναι οἱ πιὸ χειρότεροι ἐχθροὶ της.

Στὰ δέντρα ἀπάνω ποτὲ δὲ βλέπομε πέροδικα τὴ φωλιά της κάνει σὲ κανένα λάκο στὴ γῆ καὶ τὴ στρώνει μὲ χορτάκια. Ἐκεῖ γεννᾷ 10 ὡς 12 αὐγά, κἀθετα ἀπάνω καὶ τὰ κλωσσᾷ. Ἄμα φεύγει ἀπὸ τὴ φωλιά γὰρ νὰ βοσκῆσει, σπρώχνει μερικὰ ἄχυρα καὶ λίγο χῶμα ἀπάνω στ' αὐγά καὶ ἔτσι ἡσυχη φεύγει, γιατί τὰ αὐγά της ἔχουν χῶμα σὰν τὸ χῶμα καὶ δὲν μπορεῖ κανένας νὰ τὰ δια-

κοίνη, ὅσο κοντὰ κι' ἂν περάσει. Ἄμα κλωσσησὴ τὰ αὐγά τρεῖς ἑβδομαίδες βγαίνουν τὰ μικρὰ περδικόπουλα, μὲ φτερά καὶ μποροῦν ἀμέσως νὰ περπατοῦν καὶ σὲ δυὸ τρεῖς ἡμέρες καὶ νὰ τρέχουν· ὕστερα δὲ ἀπὸ ὀχτὼ ἡμέρες μποροῦν καὶ νὰ πετοῦν. Ἡ πέροδικα φεύγει ἀμέσως ἀπὸ τὴ φωλιά της μαζί μὲ τὰ περδικόπουλα καὶ τὰ μαθαίνει νὰ βοσκουν τὴν τροφή τους καὶ νὰ φυλάγωνται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Ἄμα ἰδῆ κανένα ἄγριο πουλί ἢ ἀνθρωπο βγάζει μιὰ δυνατὴ φωνὴ κι' ἀμέσως τὰ περδικόπουλα κούβονται ἀποκιάτω στὰ φρύγανα ἢ ἀποπίσω ἀπὸ κανένα σβάλι ἀπὸ χῶμα καὶ μένουν ἀκούνητα καὶ σωμαίνοντας. Νὰ τὰ ἰδῆ τότε κανένας εἶναι πολὺ δύσκολο· ὁ σκύλος κι' ἡ ἀλεπού τότε ἀρχίζουν νὰ ψάχνουν μὲ τὴ μυρουδιά καὶ σίγουρα θὰ τὰ βοῦν· ἢ πέροδικα διως γὰρ νὰ τὰ γλιτώσει ἀρχίζει τὴ φωνές, καὶ τοὺς κάνει νὰ γυρίσουν νὰ πιάσουν αὐτή, ποὺ κάνει τάχα πὼς δὲν μπορεῖ νὰ πετιέξ· ἔτσι σιγὰ σιγὰ τοὺς τραβά μακριὰ ἀπὸ τὰ μικρά της καὶ τότε πιὰ πετᾷ ψηλά καὶ γυρίζει στὰ μικρά της, τὰ φωνάζει καὶ τὰ μαζεύει. Ἡ ἀλεπού τότε πίνει νὰ σιάσει ποὺ τὴν ἔπαθε καὶ φεύγει χωρὶς περδικόπουλα ντροπισμένη.

Οἱ πέροδικες ζοῦν 10 ὡς 12 μαζί καὶ στὴ βοσκὴ πηγαίνει ἡ

Ἡλίας Γουτζέ---Ζωολογία

εἶναι ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη. Τὴν ἀνοιξὴ ἀκούγομε ἀπὸ τὶς πλαγίαις τῶν βουνῶν τὸ λάλημα τῆς πέρδικας, τὸ **κακκάβισμα**.

Τὸ κρέας τῆς πέρδικας εἶναι νόστιμο καὶ θρεφτικό, γι' αὐτὸ οἱ κυνηγοὶ στὸ κυνήγι τῆς πέρδικας πολὺ καταγίνονται μὲ τὰ λαγωνικά τους, ποὺ τοὺς χρειάζονται πολὺ σ' αὐτό, γιὰ νὰ τὴν βρίσκουν μὲ τὴ μυρουδιά τους καὶ νὰ τὴν σηκώνουν· ἅμα ὁ σκύλος σηκώσῃ τὶς πέρδικες τότε ὁ κυνηγὸς τὶς τουφεκίζει. Οἱ καλοὶ κυνηγοὶ ποτὲ δὲν κυνηγοῦν τὶς πέρδικες τὴν ἀνοιξὴ καὶ τὶς ἀοχῆς τοῦ καλοκαιριοῦ, γιὰτὶ τότε κλωσσοῦν καὶ βγάζουν τὰ περδικόπουλα. Ἄν ἔκαναν τοῦτο, σιγὰ σιγὰ οἱ πέρδικες θὰ χάνονταν ἀπὸ τὸν τόπο μας κι' ἔτσι θὰ ἔχαναν ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα κυνήγια. Ἀκόμα καταγγέλλουν ἐκείνους, ποὺ χαλοῦν τὰ αὐγά τῆς πέρδικας.

ΤΟ ΤΡΙΓΟΝΙ

Τὸ τριγόνι μοιάζει πολὺ μὲ τὸ περιστέρι, γιὰτὶ εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδια γεννιά. Τὸ χοῦμα του εἶναι σταχτὶ στὴ ράχη καὶ ἄσπρο στὴν κοιλιά. Ζῆ στὰ πυκνὰ δάση τῆς πατρίδας μας τὴν ἀνοιξὴ καὶ τὸ καλοκαίρι, ὅπου τρώγει μικροὺς σπόρους ἀπὸ φυτά. Ζοῦν ζευγαρωτά, ὅπως καὶ τὰ περιστέρια καὶ κάνουν τὴ φωλιά τους ἀπάνω στὰ δέντρα.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ φθινόπωρου μαζεύονται πολλὰ μαζί καὶ ταξιδεύουν γιὰ τοὺς πιὸ ζεστοὺς τόπους μαζί μὲ τὰ δορυκία. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ οἱ κυνηγοὶ κυνηγοῦν πολλὰ τριγόνια στὰ ἀκρωτήρια τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς Μεσογείου θάλασσας, ὅπου μαζεύονται γιὰ νὰ ξεκουραστοῦν καὶ νὰ ἐτοιμαστοῦν νὰ περάσουν τὸ πέρασος καὶ νὰ ὑπάγουν στὴν Ἀφρική. Μερικὰ τριγόνια μένουν κι' ὅλο τὸ χρόνον στὴν πατρίδα μας.

Τὴν ἀνοιξὴ ἀπαγορεύεται τὸ κυνήγι τῶν τριγωνιῶν, γιὰτὶ τότε κλωσσοῦν.

Τὸ κρέας τοῦ τριγωνιοῦ εἶναι πολὺ νόστιμο καὶ μάλιστα τότε ποὺ φεύγουν, γιὰτὶ τότε εἶναι παχιά. Τὰ τριγόνια τὰ κυνηγοῦν καὶ στὸ γιορτισμὸ τους στὴν ἀοχὴ τῆς ἀνοιξῆς· τότε ὅμως εἶναι ἀδύνατα καὶ τὸ κρέας τους σκληρό.

ΤΟ ΓΕΡΑΚΙ

Τὸ γεράκι εἶναι ἄγριο πουλί, μεγάλο σὰν τὴ κότα. Οἱ φτεροῦγγες του εἶναι μεγάλες καὶ τεντωμένες κι' οἱ δυὸ φτάνουν ὡς ἓνα μέτρο στὸ πλάτος, γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ πετᾷ πολὺ γρήγορα καὶ ψηλά. Τὸ χροῶμα του εἶναι ἀποπάνω καστανὸ καὶ σταχτεὶ καὶ στὴν κοιλιά του ἄσπρο μὲ σκοῦρες γραμμές. Τὰ μάτια του εἶναι στὰ πλευρὰ τοῦ κεφαλιοῦ του κι' ἔχουν χροῶμα κίτρινο.

Τὸ γεράκι τρώγει μικρὰ ζῶα, πού τὰ κυνηγᾷ ἀπὸ τὸ πρῶν ὡς τὸ βράδυ. Ἄμα πιάσῃ κανένα ζῶο, τὸ σκίζει μὲ τὸ καμπυλωτὸ ράμφος του καὶ μὲ τὰ γυριστὰ καὶ κοφτερὰ νύχια του. Δάχτυλα ἔχει τέσσερα, τρία μπροστὰ κι' ἓνα πίσω.

Εἶναι φοβερὸς κυνηγὸς σ' ὅλα τὰ μικρὰ ζῶα. πού τὰ κυνηγᾷ πολλὲς φορὲς ὡς στὶς στέγες τῶν σπιτιῶν. Μὲ τὸ δυνατὸ του μάτι βλέπει αὐτὰ ἀπὸ τὰ ψηλά καὶ σὰ σφαῖρα πέφτει ἀπάνω τους, τὰ πιάνει καὶ τὰ σκοτώνει ἀμέσως μὲ τὰ νύχια του.

Τὴ φωλιά του κάνει στὰ πολὺ ψηλὰ δέντρα καὶ γεννᾷ μέσα σ' αὐτὴ 2 ὡς 3 αὔγα. Ἀπ' αὐτὰ βγαίνουν τὰ μικρὰ γεράκια καὶ μένουν κάμποσο καιρὸ ἐκεῖ, ὥσπου νὰ μεγαλώσουν καὶ νὰ μποροῦν νὰ πετοῦν καὶ νὰ κυνηγοῦν μόνα τους.

Τὰ γεράκια, ἐπειδὴ καταστρέφουν τὰ μικρὰ πουλιά, τὰ μικρὰ λαγουδάκια κι' ἄλλα τέτοια ζῶα, εἶναι βλαφτικὰ πουλιά καὶ γι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι τὰ σκοτώνουν. Τὸ κρέας τους δὲν τρώγεται.

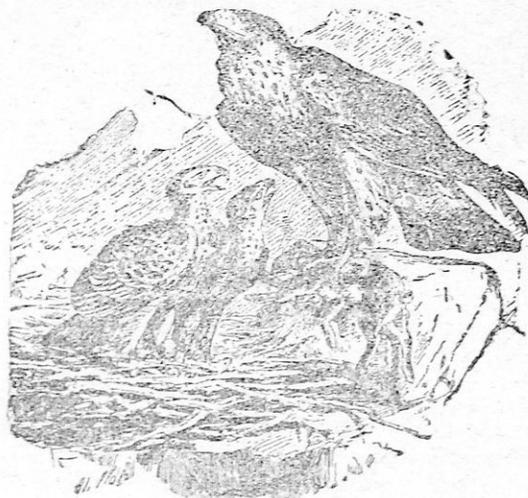
Ο ΑΗΤΟΣ

Ὁ αἰτὸς εἶναι τὸ πιὸ μεγάλο καὶ τὸ πιὸ δυνατὸ ἀπὸ τὰ ἄγρια πουλιά στὴν παρίδα μας, γι' αὐτὸ λέγεται ὁ βασιλιάς τῶν πουλιῶν.

Ἀπὸ τὸ κεφάλι του ὡς τὴν οὐρὰ του ἔχει μᾶκρος ἀπάνω κάτω ἓνα μέτρο καὶ τὸ ἀνοιγμα τῶν φτερῶν του περισσότερὸ ἀπὸ δυὸ μέτρα.

Ἀρπάζει καὶ τρώγει λαγούς, ζαρκάδια, ἀρνιά, κότες, χῆνες, ἀλεπουδες, χελῶνες κι' ἄλλα. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀρπάζει μὲ τὰ δυνατά του νύχια, πετᾷ ψηλὰ μὲ τὶς μεγάλες καὶ δυνατὲς φτεροῦγγες του καὶ τὰ φέρνει στὴ φωλιά του, πού τὴν κάνει στοὺς ψηλοὺς κι' ἄγριους βράχους ἀπάνω στὰ ψηλὰ βουνά. Ἐκεῖ σκίζει αὐτὰ

μέ τὸ μεγάλο καὶ καμπυλωτὸ ράμφος του καὶ τρώγει τὰ μικρὰ του.

Τὰ ζῶα ξέρονται τὸ κακὸ πού τὰ περιμένει καὶ μόλις ὁ ἀητὸς προβάλλῃ στὸν ὀρίζοντα κούβονται τρομαγμένα, ἀλλὰ λίγες φορές τὸν διακρίνουν, γιατί αὐτὸς πετᾷ πολὺ ψηλὰ καὶ ἀπὸ κεῖ τὰ βλέπει κάτω στὴ γῆ μὲ τὸ πολὺ δυνατὸ του μάτι καὶ χύνεται ἀπάνω τους προτοῦ νὰ μπορέσουν νὰ κρυφτοῦν.

Ὁ ἀητὸς εἶναι βλαφτικὸ πουλί, γιατί τρώγει τὰ μικρὰ καὶ χήσιμα ζῶα, γι' αὐτὸ οἱ

ἄνθρωποι τὸν κυνηγοῦν καὶ τὸν σκοτώνουν. Τὸ κρέας του δὲν τρώγεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ ἀητὸς αὐτὸς ὁ μεγάλος εἶναι ὁ χρυσαητὸς· στὴν πατρίδα μας ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸν ζῆ καὶ ὁ ἀητὸς ὁ μικρὸς πού τὸν λέγομε σταυραητό, αὐτὸς τρώγει μόνο ψάρια.

Ο ΓΥΪΑΣ

Ὁ γύπας εἶναι μεγάλο πουλί ὅπως καὶ ὁ ἀητὸς· τὸ κεφάλι του καὶ ὁ λαιμὸς του εἶναι χωρὶς φτερά. Τὸ ράμφος του καὶ τὰ νύχια του δὲν εἶναι μακριὰ καὶ δυνατὰ ὅπως τοῦ ἀητοῦ, γιὰ τοῦτο δὲν μπορεῖ νὰ σκοτώσῃ μεγάλα ζῶα. Τρώγει μικρὰ ζῶα, ἐπειδὴ δὲ τόσο μεγάλο πουλί δὲν μπορεῖ νὰ χροτάσῃ μ' αὐτά, τρώγει καὶ ψάρια ζῶα, γι' αὐτὸ εἶναι ἀφέλιμο πουλί.

Τὸ γεράκι, ὁ ἀητὸς, ὁ γύπας, ἐπειδὴ ἀρπάζουν καὶ τρώ-

γουν άλλα ζώα, τὰ λέγομε ἀρπαχτικά πουλιά. Όλα τὰ ἀρπαχτικά πουλιά εἶναι ἄγρια.

Ο ΚΟΡΑΚΑΣ

Ὁ κόρακας εἶναι ἀρπαχτικό πουλί ὄχι καὶ πολὺ μεγάλο, εἶναι σὰ μιὰ μεγάλη κότα. Ὁ κόρακας ἔχει χρώμα πολὺ μαῦρο, τὸ ράμφος του εἶναι δυνατὸ καὶ τὰ νύχια του γυριστά.

Ὅπου βρίσκεται κανένα ψόφιο ζῶο, βλέπομε γύρω του νὰ μαζεύωνται ἐκεῖ πολλοὶ κόρακες· μετὴ δυνατὴ τους μυρουδιά τὸ καταλαβαίνουν καὶ πετοῦν ἐκεῖ· σὲ λίγο δὲ βλέπομε πιά τὸ ψόφιο ζῶο, παρὰ μόνο κόκαλα ξεκαθαρισμένα. Μετὴ τὸ ράμφος καὶ τὰ νύχια τους σκίζουν τὰ κρέατα, τὰ κόβουν καὶ τὰ τρώγουν. Οἱ κόρακες λοιπὸν τρέφονται ἀπὸ τὰ ψοφίμια καὶ ἀπὸ τὰ ἔντερα ἀπὸ τὰ ζῶα ποὺ πετοῦν στὰ σφαγεῖα.

Οἱ κόρακες εἶναι πολὺ ὠφέλιμα πουλιά, γιὰτι καθαρίζουν τὸν τόπο ἀπὸ τὰ ψοφίμια, γι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι δὲν τοὺς κνηγοῦν. Οἱ κόρακες τὸ ξέρουν αὐτὸ καὶ δὲ φοβοῦνται τοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ κόρακας κάνει τὴ φωλιά του στὰ ψηλὰ δέντρα καὶ στοὺς βράχους τὴν ἀνοιξή, ὅπου τὸ θηλυκὸ γεννᾷ 5 ὡς 6 αὐγά μ' ἀνοιχτὸ πράσινο χρώμα μετὴ βοῦλες κίτρινες. Τὰ μικρὰ ἄμα βγοῦν ἀπὸ τὸ αὐγὸ, ἔχουν μαλακὰ φτερά ἄσπρα, ποὺ λίγο λίγο πέφτουν αὐτὰ καὶ γίνονται ἄλλα μαῦρα, γι' αὐτὸ λέγουν καὶ τὴν παροιμία «πῶς πᾶν τὰ παιδιὰ σου, κόρακα; Ὅσο πᾶν καὶ μαυρίζουν». Τὸ Μάη τὰ μικρὰ μποροῦν νὰ πετάξουν καὶ νὰ ἀφήσουν τὴ φωλιά. Οἱ κόρακες ζοῦν περισσότερα ἀπὸ 100 χρόνια καὶ ζοῦν ζευγάρια, ζευγάρια.

ΤΟ ΑΗΔΟΝΙ

Τὸ ἀηδόνη ζῆ μέσα στὰ πυκνὰ καὶ δροσερὰ δάση καὶ μέσα σὲ μεγάλους δεντροκόκηπους, ὅπου μετὰ τὰ γλυκὰ κηλαδίματα τὶς δροσερὲς ὥρες καὶ τὴ νύχτα ἀκόμη γεμίζει τὸν ἀέρα· τὸ ἀηδόνη κηλαδεῖ πρὸς γλυκὰ ἀπὸ κάθε ἄλλο πουλί καὶ μᾶς εὐχαριστεῖ πολὺ. Τὸ ἀηδόνη εἶναι μικρὸ πουλί, σὰν τὸ σπουργίτη, ἔχει ὅμως πόδια πρὸς ψηλὰ καὶ ράμφος πρὸς μακρὸ. Ἐχει χρώμα σκοτεινὸ κασταγῶ στὴ ράχη του καὶ σταχτὴ στὴν κοιλιά του.

Τὸ ἀηδόνι τρώγει σκουλήκια, κάμπιες, χουσλλίδες, μερμήγνια κι' ἄλλα τέτοια ἔντομα, πού ζοῦν σὲ τόπο ὑγρὸ καὶ σκεπασμένο μὲ σάπια φύλλα· τέτοιος τόπος εἶναι ἀποκάτω ἀπὸ τὰ πυκνά χαμόκλαδα καὶ δέντρα, γιὰ τοῦτο καὶ τὸ ἀηδόνι σὲ τέτοιους τόπους μένει. Τὰ σκουλήκια καὶ τὰ μερμήγνια ἀποκάτω ἀπὸ τὰ φύλλα τὰ βροῖσκει μὲ τὸ μακρὸ του καὶ ψιλὸ ράμφος. Ἀπὸ τοὺς

ἔχθρους του φυλάγεται μὲ τὸ χρῶμα του, πού μοιάζει μὲ τὰ σαπισμένα φύλλα, κι' ἔχει ἔχθρους τῆ γάτα, τὸ κουνάβι κι' ἄλλα ἄρπαχτικά ζῶα. Τῆ φωλιά του τὴν κάνει στὰ χαμηλὰ δέντρα γιὰ νὰ βροῖσκη κοντά του τὴν τροφή στῆ γῆ. Τῆ φωλιά τοῦ ἀηδονιοῦ δύσκολα τὴν διακρίνει κανένας ἀπὸ μακριά, γιὰτὶ τὴν κρύβει μὲ

σφοδρὸ ἀπὸ μαραμμένα φύλλα. Καὶ τὰ αὐγά του μέσα στῆ φωλιά μὲ τὸ πράσινο χρῶμα τους δὲν διακρίνονται εὐκόλα. Τὸ ἀηδόνι ἅμα κελადῆ, κάθεται στὴν ἄκρη στοῦ κλαοῦ, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ βλέπη τὰ ἄρπαχτικά ζῶα, πού ἀκούουν τὸ κελάδημά του καὶ τρέχουν νὰ τὸ πιάσουν.

Τὸ χειμῶνα τὸ ἀηδόνι δὲ βροῖσκει στὴν πατρίδα μας σκουλήκια καὶ ἔντομα γιὰ νὰ φάγη, γι' αὐτὸ φεύγει νωρὶς ἀπὸ τὸν Αὐγούστο καὶ πηγαίνει σὲ πιὸ ζεστοὺς τόπους, γυρῶζει δὲ τὸν Ἀποίλη.

Τὰ ἀηδόνια εἶναι πολὺ ὠφέλιμα πουλιά, γιὰτὶ τρώγουν βλαφτικά ἔντομα καὶ μᾶς εὐχαριστοῦν μὲ τὸ γλυκὸ κελάδημά τους, γι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι τὰ ἀγαποῦν καὶ τὰ περιποιοῦνται. Τὸ ἀηδόνι δύσκολα ζῆ στὸ κλουβί, τοῦ ἀρέσει πολὺ ἡ ἐλευθερία. Μόνο ἀπὸ μικρὸ μπορεῖ νὰ συνηθίσῃ στὸ κλουβί καὶ νὰ κελადῆ.

ΤΟ ΚΟΤΣΥΦΙ

Τὸ κοτσίφι ὅπως καὶ τὸ ἀηδόνι ζῆ στὰ δάση καὶ στις ρεματιές μὲ χαμόκλαδα πυκνά· εἶναι πιὸ μεγάλο ἀπὸ τ' ἀηδόνι,

Έχει χρώμα μαύρο ή σκούρο καστανό, πόδια ψηλά και ράμφος μακρόν και κίτρινο. Τρώγει έντομα και σαλιγκάρια. Το κοτσύφι κελαιδί κι' αυτό γλυκό τὸ κελάδημά του μοιάζει με σφύριγμα και είναι πολύ δυνατό. Τη φωλιά του την κάνει μέσα σε πυκνά χαιμόκλαδα. Το κρέας του είναι νόστιμο και τρώγεται.

Τὸ κοτσύφι είναι ὠφέλιμο πουλί, γιατί καταστρέφει πολλά βλαφτικά έντομα. Στο κλουβί συνηθίζει πιὸ εύκολα ἀπὸ τὸ ἀηδόνη, γι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι τὸ τρέφουν στο κλουβί, γιὰ τὸ γλυκό κελάδημά του.

Η ΚΙΣΣΑ (ή βαλανιδοφάγος)

Ἡ κίσσα είναι πουλί μεγάλο σὰν περιστέρω. Τὸ χρώμα τῶν πτερῶν της είναι σταχτί και κόκκινο, οἱ πτεροῦγγες της ἔχουν ὄραϊο μαύρο χρώμα και στο κεφάλι της ἔχει λοφίον ἀπὸ φτερά. Τὸ ράμφος της είναι κοντὸ και πολύ δυνατό, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ σπάσῃ εύκολα τὰ βαλανίδια και τὰ καρύδια, πού είναι ἡ καλύτερη τροφή της· γι' αὐτὸ μένει στά δάση ὅπου βρίσκει ἀπ' αὐτά.

Ἡ κίσσα βρίσκεται σὲ πολλά μέρη τῆς πατρίδας μας και πρὸ πάντων στήν Εὐβοία.

Η ΚΑΡΑΚΑΞΑ

Ἡ καρακάξα είναι κι' αὐτὴ κίσσα και είναι κομψὸ πουλί·

ἔχωριζει ἀπὸ τίς ἄλλες κίσσες ἀπὸ τὴ μακριὰ οὐρὰ της και τὰ ἄσπρα φτερά πού ἔχει στοὺς ὤμους της και στήν κοιλιά τὸ ἄλλο σῶμα της είναι μαύρο γυαλιστερό.

Ἡ καρακάξα τρώγει τὰ μικρὰ και τὰ ἀυγά τῶν μικρῶν πουλιῶν. Τη φωλιά της κάνει με φρύγανα ἀπάνω στά δέντρα και

τὴν σκεπάζει, ἀφήνει δὲ μιὰ μικρὴ τούπα μόνο, γιὰ νὰ φυλάγῃ τὰ μικρὰ τῆς ἀπὸ τὰ ἀσπαχικὰ πουλιά. Ἡ καρκαῖσα ὅπως κι' ἔλεγε οἱ κίσσες τῆς ἀρέσει νὰ κλέβῃ καὶ νὰ φέρῃν στὴ φωλιά τῆς πράματα ποὺ γυαλίζουν.

Ἡ ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ

Ἡ κουκουβάγια εἶναι πουλι λίγο μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ περιστέρι, τὸ κεφάλι τῆς εἶναι χοντροτέρο καὶ πλατύτερο ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος τοῦ σώματός τῆς. Γύρω σὲ κάθε μάτι ἔχει στεφάνι ἀπὸ ἀσπριδερά φτερά, ποὺ γέρονται κατὰ τὸ ἔξω μέρος.

Ἡ κουκουβάγια τρώγει κάμπιες, σκουλήκια, ποντικούς τῶν χωραφῶν καὶ τοὺς ἀρουραίους. Ὅλα αὐτὰ τὰ ζῶα τὰ βροῖσκει πιὸ εὔκολα τῆ νύχτα παρὰ τὴν ἡμέρα, ποὺ μένουν κουμμένα στις φωλιές τους· γι' αὐτὸ ἡ κουκουβάγια βγαίνει τῆ νύχτα ἀπὸ τὴ φωλιά τῆς, ἐνῶ τὴν ἡμέρα κοιμᾶται μέσα στὴ σκοτεινὴ φωλιά τῆς. Τὴν τροφή τῆς τῆ βροῖσκει εὔκολα τῆ νύχτα, γιατί βλέπει κι' ἀκούει πολύ. Τὰ μάτια τῆς εἶναι μεγάλα κι' ἅμα πετᾶ γυρίζουν πρὸς τὰ κάτω. Τὰ αὐτιά τῆς ἔχουν μεγάλες τρύπες. Ἐχει χροῖμα σκοτεινὸ καὶ φτερὰ μαυριδερά, πετᾶ χωρὶς νὰ κἀνῃ θόρουβο καὶ γι' αὐτὸ τῆ νύχτα δὲ φαίνεται εὔκολα καὶ τὰ ζῶα δὲν τὴν καταλαβαίνουν. Ἐχει νύχια γυριστὰ καὶ κοφτερὰ καὶ ράμφος καμπυλωτὸ· μ' αὐτὰ πιάνει καὶ σκίζει τὰ ποντίκια.

Στὴ φωλιά τῆς, ποὺ τὴν κἀνει σὲ κορφὰ μέρος μέσα σὲ τρύπες στοὺς βράχους, σὲ παλιὰ σπίτια, ἀποθήκες, καμπαναριὰ, γεννᾷ τὰ ἄσπρα αὐγά τῆς· ἀπ' αὐτὰ βγαίνουν τὸ Μᾶη ἢ τὸν Ἰούνιο μικρὰ πουλιάκια χωρὶς φτερὰ, ποὺ μποροῦν νὰ βροῦν τὴν τροφή τους. Ἡ κουκουβάγια τότε τρέχει ἀκούραστη καὶ τοὺς κουβαλᾷ τροφὴ ὥσπου νὰ βγῆ ὁ ἥλιος.

Ἡ κουκουβάγια ἐπειδὴ σπάνια βλέπει τὸ φῶς, τὸ ἀγαπᾷ πολὺ κι' ἅμα ἰδῆ τῆ νύχτα κανένα σπῆτι μὲ φῶς, πετᾷ γύρω μὲ φωνὲς ἀπὸ τὴ χαρὰ τῆς· αὐτὸ ὅμως τῆς βγαίνει σὲ καλὸ, γιατί γύρω στὸ φῶς τῆ νύχτα πετοῦν πολλὰ ἔντομα, ποὺ τὰ πιάνει καὶ τὰ τρώγει.

Μερικοὶ ἀνόητοι ἅμα τῆ νύχτα ἀκούουν τὶς φωνὲς τῆς κουκουβάγιας σὲ κανένα σπῆτι, νομίζουν ὅτι εἶναι κακὸ σημάδι καὶ ὅτι κάποιος θὰ πεθάνῃ στὸ σπῆτι αὐτό· αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό, ἢ

κουκουβάγια φωνάζει από χαρά για τὸ φῶς κι' ὄχι για νὰ κλάψῃ τὸν ἄρρωστο.

Ἡ κουκουβάγια ἐπειδὴ τρώγει πολλὰ ἔντομα καὶ ποντίκια κι' ἄλλα βλαφτικά ζῶα, εἶναι πολὺ ὠφέλιμο ζῶο στὸν ἄνθρωπο καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὴν περιποιούμεθα. Πολλοὶ χωρικοὶ ἔξερουν πῶς, ἅμα στὴν ἀχρσιώνα τους εἶναι φωλιὰ κουκουβάγιας, δὲ θὰ μείνῃ ποντικὸς καὶ γι' αὐτὸ στὴν κορνίζα τῆς ἀχρσιώνας ἀφήνουν τρύπα γιὰ τὶς κουκουβάγιες.

Ο ΚΟΥΚΟΣ

Τὴν ἀνοιξὴ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ δάση ἀκούομε μιὰ φωνὴ κοῦ—κού κοῦ—κού· εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ κούκου. Ὁ κοῦκος εἶναι πουλιὸ λίγο μικρότερο ἀπὸ τὸ τριγόνι, ἔχει χοῶμα σταχτὶ μὲ γραμμὲς φειδωτὲς ἄσπρες καὶ σκοτεινὲς στὸ στήθος καὶ τὴν κοιλιά του. Ἡ οὐρά του εἶναι σὰ βεντάγια μὲ βούλες ἄσπρες καὶ στὴν ἄκρη πάντα ἄσπρη. Οἱ φτεροῦγες του μεγάλες καὶ στὴν ἄκρη μυτερές, μ' αὐτὲς μπορεῖ νὰ πετᾷ εὐκόλα καὶ πολὺ.

Ὁ κοῦκος τρώγει πρὸ πάντων τὶς τριχωτὲς κάμπιες, ποὺ δὲν μποροῦν τὰ περισσότερα πουλιὰ νὰ φάγουν. Οἱ κάμπιες αὐτὲς βρίσκονται στὰ δέντρα τοῦ δάσους καὶ πρὸ πάντων στὰ πεύκα, γιὰ τοῦτο καὶ ὁ κοῦκος ζῆ στὰ δάση αὐτὰ, ὅπου βρίσκει πολλὴ τροφή. ἀκόμα τρώγει καὶ σαθάρια καὶ πεταλοῦδες, ποὺ πετοῦν τὴν νύχτα, γι' αὐτὸ ὁ κοῦκος κυνηγεῖ καὶ τὴ νύχτα. Τὸ ρόμφος του γιὰ νὰ μπορῇ νὰ χωρέσῃ καὶ τὶς πιὸ χοντρὲς κάμπιες εἶναι μὲν μικρὸ κι' ἀδύνατο, ἀλλ' εἶναι βαθιὰ σκισμένο.

Τὸ χειμῶνα στὴν πατριίδα μας δὲ βρίσκει κάμπιες καὶ ἔντομα ὁ κοῦκος, γιὰ τοῦτο τὸν Αὐγούστο ἢ τὸ Σεπτέμβριο φεύγει γιὰ ξεστοὺς τόπους. Τὸν Ἀπρίλη ἔρχεται πάλι λίγες μέρες μπροστὰ ἔρχονται τὰ ἀρσενικά καὶ μένουν στὰ ψηλὰ δέντρα, ὅπου ὅλη τὴν ἡμέρα δὲν παύουν νὰ φωνάζουν τὰ θηλυκὰ μὲ τὴ φωνὴ τους **κουκού—κουκού**. Ὑστερα ἀπὸ λίγες μέρες ἔρχονται τὰ θηλυκὰ καὶ ἀποκρίνονται **κούικ—κούικ** ἢ **κουέκ—κουέκ** κι' ἔτσι ἀνταμῶνουν.

Ὁ κοῦκος φωλιὰ δική του δὲν κάνει, γιὰτὶ δὲν τοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ κλωσσάσῃ αὐγά· τοῦτο γίνεται γιὰτὶ ὁ κοῦκος δὲ γεννᾷ τὰ αὐγά του σὲ λίγες μέρες, ἀλλὰ γεννᾷ ἕνα κι' ὕστερα ἀπὸ πολλὰς μέρες ἄλλο· ἔν περιμένε νὰ γεννήσῃ ὅλα τὰ αὐγά του γιὰ νὰ

κλωσσάση, τὰ πρῶτα θὰ κλούβιαιναν. Γιὰ τοῦτο ὁ κοῦκος μόλις γεννήσῃ ἓνα αὔγῳ, τὸ παίρνει μὲ τὸ ράμφος του καὶ ψάχνει νὰ βρῆ καμιὰ φωλιά ἄλλου πουλιοῦ, πού τὰ αὔγά του νὰ μοιάζον μὲ τὸ δικό του κι' ἐκεῖ τὸ ἀφήνει· τὰ πουλιά ἐκεῖνα κλωσσοῦν μαζί μὲ τὰ δικά τους καὶ τὸ αὔγῳ τοῦ κοῦκου· ὁ νέος κοῦκος ἅμα βγῆ ἀπὸ τὸ αὔγῳ τρέφεται ἀπὸ τοὺς θιετοὺς γονεῖς του, μεγαλώνει πολὺ γρήγορα κι' ἐπειδὴ ἡ φωλιά εἶναι μικρὴ, σπρώχνει καὶ ρίχνει τὰ ἄλλα μικρὰ πουλάκια κάτω κι' ἔτσι σιγὰ σιγὰ καταφέρνει νὰ μείνῃ μόνος του στὴ φωλιά. Ἄμα μεγαλώσῃ φεύγει καὶ τρέχει μόνος του στὸ δάσος γιὰ νὰ βρῆ τροφή.

Οἱ κοῦκοι ζοῦν ἕνας ἕνας, γιατί δὲν ὑποφέρουν ἄλλο κοῦκο στὸ μέρος ὅπου μένουν. Καμιὰ φορὰ μπαίνουν καὶ στοὺς κήπους γιὰ νὰ φάγουν φροῦτα, τότε ὅμως δὲ φωνάζουν.

Εἶναι οἱ κοῦκοι πουλιὰ πολὺ ὠφέλιμα, γιατί καταστρέφουν τίς τοιχωτὲς κάμπιες, πού δὲν μπορεῖ ἄλλο πουλιὸ νὰ τίς φάγῃ. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει οἱ κνηγοὶ νὰ σκοτώνουν τὸν κοῦκο.

Ο ΜΠΟΥΦΟΣ (νυχτοκόρακας)

Ὁ μπουῶφος εἶναι πουλιὸ ἀρπαχτικό, μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν κουκουβάγια, ἀγαπᾷ νὰ μένῃ στὰ μεγάλα δάση, ὅπου βρίσκονται χαράδρες ἀπὸ βροάχους καὶ χαλάσματα ἀπὸ χτίρια. Ὅλη τὴν ἡμέρα μένει κρυμμένος στοὺς βροάχους καὶ στὰ χαλάσματα· μόλις νυχτώσῃ, βγαίνει κι' ἀρχίζει τὸ κνήγι· κνηγεῖ ὅλα τὰ μικρὰ πουλιά, μικροὺς λαγούς, ποντικούς, σαῦρες, βατράχια καὶ σκαθάρια ἀκόμα.

Τὸ σῶμα του εἶναι καμωμένο ἀνάλογα μὲ τὴ ζωὴ του. Γιὰ νὰ βλέπῃ τὴ νύχτα, ἔχει ὅπως κι' ἡ κουκουβάγια, μάτια πολὺ μεγάλα· ἐπειδὴ ὅμως τὴ νύχτα δὲν μπορεῖ νὰ βλέπῃ καὶ μακριά, πετᾷ πολὺ χαμηλά. Πετᾷ χωρὶς θόρυβο κι' ἔτσι τὰ ζῶα δὲν τὸν καταλαβαίνουν. Γιὰ τὸ σκοποῦν αὐτὸν ἔχει φτερὰ πολὺ μαλακὰ σὰ μεταξωτὰ, ὅπως κι' ἡ κουκουβάγια· τὰ φτερά του ἔχουν σκοτεινὲς γραμμὲς γιὰ νὰ μὴ διακρίνεται στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας. Ἐτσι τὰ ζῶα ἅμα βροῦν μέσα στὰ καμπυλωτὰ καὶ δυνατὰ νύγια του, τότε τὸν καταλαβαίνουν.

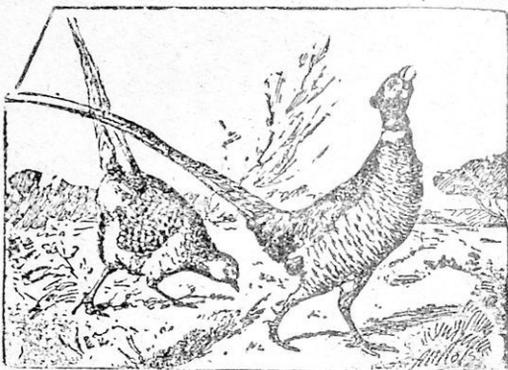
Τὰ πόδια τοῦ μπούφου ἔχουν πυκνά φτερά ὡς τὰ δάγτυλα. Τὸ ράμφος του εἶναι καμπυλωτὸ καὶ μυτερὸ στὴν ἄκρην· στὸ κεφάλι του ἔχει δυὸ φτερωτὰ λοφία ποὺ φαίνονται σὰν αὐτιά ὄρθια. Ὁ μπούφος τὴν ἡμέρα δὲ φαίνεται πουθενά, ἀν ὅμως φανῆ καμιά φορὰ, ὅλα τὰ πουλιά τὸν κυνηγοῦν μὲ μεγάλες φωνές.

Ὁ μπούφος καταστρέφει πολλὰ πουτῖνια τῶν χωραφιάων, γι' αὐτὸ εἶναι ὠφέλιμο πουλί· καταστρέφει ὅμως καὶ πολλὰ πουλιά χρήσιμα στὸν ἄνθρωπο.

Ο ΦΑΣΙΑΝΟΣ

Ὁ φασιανὸς εἶναι πουλί σὰ μεγάλο περιστέρι καὶ βρίσκεται σὲ πολλὰ δάση τῆς πατριδας μας καὶ πρὸ πάντων στὴ δυτικὴ Μακε-

δονία. Ἔχει ὠραῖα φτερά ποὺ γυαλίζουν σὰ χρυσὰ καὶ ἀσημένια μὲ διαφόρους ὠραίους χρωματισμούς. Ἡ οὐδᾶ του εἶναι μακριὰ καὶ ράμφος δυνατὸ· τρώγει καρπούς ἀπὸ τα δέντρα τοῦ δάσους. Γιὰ τὸν ὠραῖο του χρωματισμό, πιάνεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τρέφεται στὰ κοτέτσια. Τὸ κρέας του εἶναι νόστιμο, γι' αὐτὸ τὸν κυνηγοῦν πολὺ οἱ κυνηγοί. Ἀπὸ τὴν Ἀσία τὸν ἔφεραν στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν ἄλλη Εὐρώπῃ οἱ Ῥωμαῖοι.

ΤΟ ΟΡΤΥΚΙ

Τὸ ὀρτύκι εἶναι πουλί πιὸ μεγάλο ἀπὸ τὸ σπουργίτη καὶ λίγο μικρότερο ἀπὸ τὸ τριγόνη. Στὴν πατριδα μας βρίσκεται τὴν ἀνοιξὴ καὶ τὸ καλοκαίρι καὶ τὸν Σεπτέμβριο φεύγει μαζὶ μὲ τὰ τριγόνια γιὰ τοὺς ζεστοὺς τόπους καὶ ξαναγυρίζει τὴν ἀνοιξὴ.

Τὸ ὀρτύκι τρώγει σπόρους, ἔντομα καὶ τουφερὰ βλαστάκια γι' αὐτὸ μένει κοντὰ σὲ χωράφια σπαρμένα. Ἐπειδὴ τὴν τροφή του βρίσκει κάτω στὴ γῆ, γι' αὐτὸ οἱ φτεροῦγγες του εἶναι μικρὲς ἀνάλογα μὲ τὸ σῶμα του καὶ πετᾷ ἀλαφριά τὰ πόδια του εἶναι

ἀρκετά ψηλά και τὰ δάχτυλά του ἔχουν νύχια σὰν τῆς κότας για νὰ μπορῆ νὰ σκαλίξῃ στὴ γῆ και νὰ βροῖσκῃ σπόρους κι' ἔντομα. Τρέχει πολὺ γρήγορα κι' εὐκόλα γλιστροῦ μέσα στὰ σπαρτά· ἡ

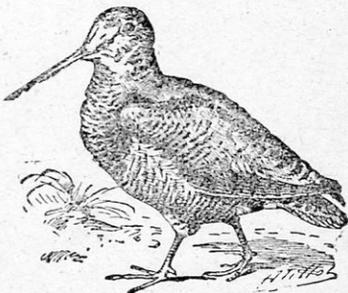
οὐρά του εἶναι μικρὴ και μόλις φαίνεται. Ἀπάνω στὴ γῆ δύσκολα διακρίνεται, γιατί τὸ χρῶμα του τὸ σταχτι μὲ τις κίτρινες βοῦλες μοιάζει μὲ τὸ χρῶμα τῆς γῆς. Τὴν ἡμέρα μένει κουμμένο, τὸ πρωὶ και τὸ βράδυ εἶναι πολὺ ζωηρὸ και πολὺ συχνὰ τις ὥρες αὐτὲς ἀκούεται τὸ κελάδημά του ποὺ εἶναι ἀρκετά εὐχάριστο.

Τὸ δοτύκι ἔχει κρέας πολὺ νόστιμο, γι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι καταγίνονται πολὺ στὸ κυνήγι του. Στὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου και στὶς ἀρχὲς τοῦ Σεπτεμβρίου πολλὰ κοπάδια ἀπὸ δοτύκια μαζεύονται στὸ νότια ἀκρωτήριο και στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου τῆς πατρίδας μας, για νὰ περάσουν στὴν Ἀφρική· τότε οἱ κυνηγοὶ πηγαίνουν στὰ μέρη αὐτὰ και τὰ πιάνουν μὲ τὰ δίχτια ἢ τὰ κυνηγοῦν. Οἱ κάτοικοι τῆς Μάνης, τῆς Ζακύνθου κι' ἄλλων τέτοιων τόπων πιάνουν τὴν ἐποχὴ αὐτὴ πολλὰ δοτύκια ζωντανὰ και τὰ ἐμπορεύονται στέλνοντας σ' ἄλλους τόπους μέσα σὲ μεγάλα κλουβιά.

Η ΜΠΕΚΑΤΣΑ

Ἡ μπεκάτσα εἶναι πουλὶ ποὺ ζῆ στοὺς μαλακοὺς τόπους τοῦ δάσους· εἶναι μεγάλη σὰν περιστέρι κι' ἔχει κρέας πολὺ νόστιμο γι' αὐτὸ και τὴν κυνηγοῦν πολὺ.

Ἡ μπεκάτσα τρώγει ἔντομα, σκουλήκια, κάμπιες, σαλιγκάρια, ποὺ ζοῦν μέσα στὴ μαλακὴ γῆ· γι' αὐτὸ ἔχει μακρὸν και μυτερὸ ράμφος και μπορεῖ νὰ τρυπᾷ τὴ γῆ για νὰ βροῖσκῃ τὴν τροφὴ της. Τις περισσότερες τροφές της βροῖσκῃ τὴ νύχτα, γι' αὐτὸ εἶναι πουλὶ τῆς νύχτας. Τὴν ἡμέρα μένει κουμμένη· μόλις βραδιάσῃ βγαίνει στὸ κυνήγι της.

Ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς της ποὺ εἶναι οἱ ἄνθρωποι και πολλὰ ἀρπαχτικά πουλιά και ζῶα, φυλάγεται μὲ τὸ χρῶμα της, ποὺ μοιάζει πο-

λύ με τὸ χρωμα τῆς γῆς τοῦ δάσους. Κι' οἱ πῶ καλοὶ κυνηγοὶ δύσκολα διακρίνουν τὴν μπεκάτσα καὶ μόνο μετὰ τὰ λαγωνικά τῆ βροῖσκου.

Ἡ μπεκάτσα τὸ καλοκαίρι πηγαίνει καὶ μένει στὰ δάση τῶν ψηλῶν βουνῶν· τὸ χειμῶνα ὅμως, ποὺ αὐτὰ σκεπάζονται μετὰ χιόνια κατεβαίνει στὰ χειμαδιά. Τότε δὲ καὶ οἱ κυνηγοὶ βγαίνουν στὸ κινήγι τῆς.

Τῆ φωλιά τῆς ἡ μπεκάτσα κάνει χάμω στὴ γῆ· ἐκεῖ γεννᾷ 4 ὡς 5 αὐγά, ποὺ ἔχουν τὸ χρωμα τῆς γῆς μετὰ μισοκόκκινες καὶ καστανὲς βοῦλες καὶ δύσκολα διακρίνονται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα. Τὰ μικρὰ μόλις βγοῦν ἀπὸ τὸ αὐγὸ τρέχουν νὰ βροῦν μόνα τους τροφὴ ὅπως τὰ θρονιάκια.

Τὸ χειμῶνα, ἅμα κἀνὴ παγωνιά, πιάνουν πολλὲς μπεκάτσες ζωντανὲς μετὰ τὸ ράμφος κολλημένο μέσα στὴ γῆ. Τοῦτο γίνεται ἐπειδὴ, τὴν ὥρα ποὺ ἔχει τὸ ράμφος τῆς ἡ μπεκάτσα μέσα στὴ γῆ γιὰ νὰ βροῖ κανένα σκουλήκι, ἡ γῆ παγώνει καὶ σφίγγει τόσο, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ βγάλῃ, ἀν δὲν ξεπαγώσῃ ἡ γῆ.

Ἡ μπεκάτσα εἶναι πολὺ ὠφέλιμη στὸν ἀνθρώπο, γιὰτὶ τρώγει σκουλήκια καὶ ἔντομα βλαφτικά καὶ γιὰ τὸ πολὺ νόστιμο κρέας τῆς.

Ο ΚΙΡΚΟΣ (τὸ κιοκινέζι)

Τὸ κιοκινέζι εἶναι πουλὶ λίγο μικρότερο ἀπὸ τὸ γεράκι. Τὸ χρωμα τοῦ εἶναι καστανὸ καὶ σταχτι μετὰ σκουρὲς γραμμὲς ἀποπᾶνω ἀπὸ τὴν οὐρά τοῦ.

Τὸ κιοκινέζι τρώγει μικρὰ πουλιά, ποὺ τὰ κυνηγεῖ μετὰ πολλὴ τέχνη· γι' αὐτὸ μένει στὰ δάση ὅπου συχνάζουν τέτοια πουλιά. Στὸ κινήγι εὐκολύνεται πολὺ, γιὰτὶ πετᾷ γρηγορότερα ἀπὸ κἀνὴ ἄλλο πουλὶ, μόνο τὸ χελιδόνι μπορεῖ νὰ τὸ φτάσῃ.

Τὸ κιοκινέζι λοιπὸν εἶναι τρομερὸς ἐχθρὸς στὰ μικρὰ πουλιά· τὶς περισσότερες ὥρες κούβεται μέσα στὸ δάσος ἐνῶ τὰ πουλιά βόσκουν στὰ χωράφια καὶ στοὺς κήπους, ἔξαφνα παρουσιάζεται προτοῦ νὰ προφτάσουν νὰ τὰ ἰδοῦν· ἀν ὅμως τὸ ἀντιληφτοῦν φωνάζοντας κούβονται στοὺς κρυψῶνες τοῦς. Τὸ κιοκινέζι φεύγει ἀλλὰ μόλις τὰ πουλιά πάρουν θάρρος καὶ ξαναβγοῦν, παρουσιάζεται πάλι κι' ἔτσι καταφέρνει καὶ πιάνει ἕνα ἀπ' αὐτά· τότε πηγαίνει σὲ κρυφὸ μέρος καὶ μετὰ τὰ καμπυλωτὰ νύχια τοῦ καὶ τὸ ράμφος τοῦ τὰ ξεσκίζει.

Τὸ κιοκινέζι ὅλον τὸ χρόνον μένει στὸ ἴδιο μέρος, γιατί πάντα καταφέρνει νὰ βροῖσκη τροφή, δὲ βροῖσκεται ποτὲ στὴν ἀνάγκη νὰ ταξιδέψῃ σ' ἄλλους τόπους. Πολλὲς φορὲς ἅμα δὲ βροῖσκη τροφή στὸ δάσος ἔρχεται καὶ στὰ σπύτια γιὰ τὰ σπουργίτια καὶ τὰ περιστερία.

Ο ΜΕΡΜΗΓΚΟΦΑΓΟΣ

Ὁ μερμηγκοφάγος εἶναι πιδὸ μικρὸ πουλὶ ἀπὸ τὸ περιστέρι. Ἔχει χροῖμα πράσινο καὶ στὴν κοιλιά σταχτί. Στὸ κεφάλι του ἔχει σκέπασμα κόκκινο. Τρώγει μερμηγκία, ἔντομα καὶ κάμπιες, πού ζοῦν στὴ φλούδα τῶν δέντρων, γιὰ τοῦτο ζῆ στὸ δάσος καὶ σκορφαλώνει εὐκόλα στὸν κορμὸ τῶν δέντρων. Ἔχει πόδια κοντά· ἀπὸ τὰ τέσσαρα δάχτυλά του τὰ δυὸ πηγαίνουν μπροστά καὶ τὰ δυὸ πίσω κι' ἔχουν νύχια γυριστά καὶ μυτερά· μ' αὐτὰ μπορεῖ νὰ κρατιέται γερὰ στὴ φλούδα τῶν δέντρων. Τὰ φτερά στὴν οὐρά του εἶναι κοντὰ καὶ πολὺ γερά καὶ βοηθοῦν τὸ πουλὶ στὸ σκορφάλωμα.

Γιὰ νὰ βοῆ τὴν τροφή του χώνει βαθιὰ στὴν φλούδα τὸ μακρὺ του ράμφος, πὸ εἶναι ἴσιο, μυτερὸ σὰ σφήνα καὶ πολὺ δυνατὸ. Τὸ κεφάλι του εἶναι γερὸ καὶ μπορεῖ νὰ κάνῃ μ' αὐτὸ πολλὰ χτυπήματα στὴ φλούδα στὰ δέντρα καὶ νὰ ξεκολλᾷ ἀπ' αὐτὸ κομματία φλούδα.

Τὰ ἔντομα πὸ βροῖσκονται μέσα στὶς μικρὲς τρύπες τῆς φλούδας πηγαίνουν βαθύτερα, ἅμα ἀκούουν τὰ χτυπήματα, καὶ τότε δὲν μπορεῖ μὲ τὸ ράμφος του νὰ τὰ πιάσῃ. Τότε ὅμως τὸν βοηθεῖ τὴ γλώσσα του, πὸ εἶναι σὰ σκουλήκι καὶ μπορεῖ νὰ τὴν τεντώνῃ καὶ ἔχει στὴν ἄκρη μιὰ οὐσία σὰν κόλλα. Ἀπάνω σ' αὐτὴ τὰ μὲν πολὺ μικρὰ ἔντομα κολλοῦν, τὰ δὲ μεγαλύτερα τρουπιοῦνται ἀπὸ κάτι ἀγκιστρούμα πὸ ἔχει ἡ γλώσσα του καὶ τὰ φέρει στὸ στόμα του.

Τὶς φωλιές τῶν μερμηγκιῶν ἀνοίγει μὲ τὸ ράμφος του καὶ τὶς ἀδειάζει μὲ τὴ γλώσσα του.

Ὁ μερμηγκοφάγος ἀνοίγει τὶς φλοῦδες ἀπὸ τὰ δέντρα τὰ βλαμμένα πὸ εἶναι μέσα γεμάτες ἔντομα, κι' ἔτσι τὰ καθαρίζει καὶ τὰ ὠφελεῖ πολὺ. Γι' αὐτὸ τὸ πουλὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ ὠφέλιμο στὰ δάση.

Ὁ μερμηγκοφάγος τὴ φωλιά του κάνει μέσα στὶς κορφάλες στὰ δέντρα κι' ἐκεῖ γεννᾷ τὰ αὐγά του, πὸ κλωσσᾷ ἄλλοτε τὸ θηλικὸ κι' ἄλλοτε τὸ ἀρσενικὸ κι' ἅμα βγοῦν τὰ μικρὰ τὰ τρέφουν κι' οἱ δυὸ γονεῖς τους.

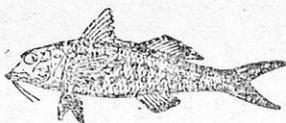
Η΄ ΑΠΟ ΤΑ ΖΩΑ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

ΤΟ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΙ

Τὸ μπαρμπούνι εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ νόστιμα ψάρια στὴν πατρίδα μας καὶ τὰ πιὸ ἀκριβά.

Τὰ μπαρμπούνια δὲν εἶναι κί' ἀπὸ τὰ μεγάλα ψάρια, ἄλλα εἶναι μικρά, ἄλλα μέτρια, τὰ πιὸ μεγάλα καὶ μποροῦν νὰ φτάσουν μισὴ ὄκα.

Τὸ μπαρμπούνι ἔχει χροῶμα χρουσοκίτρινο ἀποπάνω καὶ στὴν κοιλιά ἄσπρο. Στὸ ἀποκάτω σαγόνι ἔχει δυὸ χοντροὺς κλωστῆς σὰ μουστάκια.

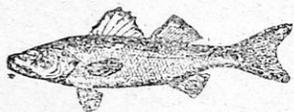
Τὸ μπαρμπούνι τρώγει μικρὰ ζῶα ποὺ ζοῦν στὸν πάτο τῆς θάλασσας ποὺ εἶναι λάσπη, γι' αὐτὸ πολλὰ μπαρμπούνια ψαρεύουν στὴ θάλασσα μὲ τέτοιον πάτο.

Τὸ μπαρμπούνι ψαρεύεται μὲ δίχτια καὶ μὲ τὴν τράια.

ΤΟ ΛΑΒΡΑΚΙ

Τὸ λαβράκι εἶναι ψάρι πιὸ μεγάλο ἀπὸ τὸ μπαρμπούνι καὶ ζῆ στὶς θάλασσες τῆς πατρίδας μας, στὰ ποτάμια καὶ στὶς λίμνες.

Τὸ λαβράκι τρώγει μικρὰ ψάρια, γαρίδες, καβούρια κί' ἄλλα μικρὰ ζῶα τῆς θάλασσας. Τὰ ζῶα αὐτὰ κυνηγεῖ μὲ μεγάλη ὀρμή καὶ σπάνια τοῦ γλιτώνουν, γιὰτὶ κολυμπᾷ πολὺ καλά· σὲ τοῦτο τὸ βοήθει τὸ σῶμα του, ποὺ εἶναι σὰ σφήνα· ἀπὸ τὰ πλάγια εἶναι πλακωτὸ καὶ μακρουλό. Τὸ στόμα του εἶναι πλατὺ καὶ μεγάλο κί' ὅ,τι

πιάσει, δὲν τοῦ φεύγει πιά, γιὰτὶ ἔχει δόντια μυτερὰ σὰ βελόνες ὄχι μόνο στὰ σιαγόνια του, ἄλλα καὶ στὸν οὐρανίσκο καὶ στὴ γλώσσα του· τὴν τροφή ποὺ θά πιάσει, τὴν καταπίνει χωρὶς νὰ τὴν μασήσῃ.

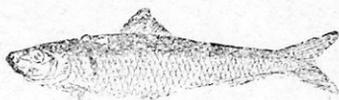
Τὰ λαβράκια ζοῦν πολλὰ μαζὶ καὶ ταξιδεύουν πολλὰ μαζὶ καὶ πολλὰς φορὲς μαζὶ μὲ κεφάλους.

Τὸ κρέας του εἶναι νόστιμο· οἱ ἄνθρωποι πιάνουν τὸ λαβράκι μὲ ἀγκίστρια, μὲ καμάκι ἢ μὲ δίχτια. Ἀπὸ τὰ αὐγά του κάνουν πολὺ καλὸ χαβιάρι, ποὺ τὸ λέγουν ρεφουδί.

Η ΣΑΡΔΕΛΑ

Ἡ σαρδέλα εἶναι ψάρι μικρὸ καὶ ζῆ σ' ὅλες τὶς θάλασσερ τῆρ πατρίδαρ μαρ πολλῆρ ὁμορ στὸν Εὐβοϊκὸ καὶ Κορινθιακὸ κόλπο. Ἡ σαρδέλα ἔχει σῶμα μακροὺ καὶ χρῶμα ἀσπρογάλα-

ζο· τὰ κόκαλά τῆρ εἶναι μαλακά. Εἶναι πολὺ ἀδύνατο ψάρι κι' ἄμα λίγο χτυπηθῆ, ψοφᾷ. Τρώγει μικρὰ ζῶα τῆρ θάλασσερ καὶ πολὺ μικρὰ φυτά.

Οἱ σαρδέλερ ζοῦν πολλῆρ μαζὶ καὶ κάνουν κοπάδια τόσο μεγάλα, ποὺ φαίνονται σὰν πνιγὸ σύννεφο.

Τὸ ψάρεμα τῆρ σαρδέλαρ γίνεται μὲ τὴν τράτα (γοῖπο) καὶ ποὺ πάντων τὴν ἀνοιξη, γιατί τὴν ἐποχὴ αὐτῆ ἡ σαρδέλα παχαίνει. Τότε τὶρ βάζουν μέσα σὲ βαρέλια ἢ δοχεῖα τενεκεδένια, τὶρ ἀλατίζουν καὶ τὶρ κάνουν παστῆρ. Ὅπου ψαρεύουν πολλῆρ σαρδέλερ ἔχουν ἐργοστάσια ποὺ ὄχι μόνο κάνουν παστῆρ σαρδέλερ, ἀλλὰ καὶ σαρδέλερ τοῦ κουτιοῦ μὲ λάδι ἢ μὲ ντομάτα.

Ο ΚΕΦΑΛΟΣ

Ὁ κέφαλορ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ συνηθισμένα ψάρια τὶρ πατρίδαρ μαρ τὸ μέγεθορ του μπορεῖ νὰ φτάσῃ ὡρ μισὸ μέτρο· τὸ σῶμα του δὲν εἶναι πλακατό, ὅπωρ τοῦ λαβρακιοῦ, τὸ κεφάλι του λίγο παχύτερο ἀπὸ τὸ ἄλλο σῶμα του καὶ μεγάλο, γι' αὐτὸ λέγεται κέφαλορ. Τὸ χρῶμα του εἶναι ἀνοιχτὸ σταγὴ πρὸρ τὸ γαλάζιο, σκεπάζεται ἀπὸ λέπια καὶ ἀπ' ἔξω μὲ πηχτὴ οὐσία σὰ μύξα.

Ὁ κέφαλος τρώγει μικρὰ ζῶα τῆς θάλασσης, σαλιγκάρια, σκουλήκια, ἔντομα καὶ μικρὰ φυτὰ, ποὺ γίνονται στὶς παραλίες.

Τέτοια τροφή βρίσκει στὸν πάτο τῆς θάλασσης ποὺ ἔχει λάσπη τέτοιες θάλασσες εἶναι οἱ λεγόμενες λιμνοθάλασσες καὶ ἀμουδερὲς παραλίες. Τὶς θάλασσες αὐτὲς οἱ ψαράδες κλείνουν μὲ καλάμια ψηλὰ

καὶ μέσα τρέφουν τὰ ψάρια κ' ἅμα μεγαλώσουν καὶ παχύνουν τὰ πιάνουν μὲ τὸ καμάκι. Αὐτὰ τὰ μέση εἶναι τὰ βιβάρια ἢ ἰχθυοτροφεῖα.

Στὰ ἰχθυοτροφεῖα τῆς λιμνοθάλασσης στὸ Μεσολόγγι τρέφονται πολλοὶ καὶ μεγάλοι κέφαλοι. Τὸ κρέας τῶν κεφάλων αὐτῶν εἶναι νόστιμο καὶ ἀπὸ τὰ αὐγὰ τῶν θηλυκῶν, ποὺ τὰ λέγουν μπάφρες, κάνουν αὐγοτάραχο, ποὺ τὸ διατηροῦν τυλίγοντας μὲ κερὶ.

Η ΦΩΚΙΑ

Ἡ φώκια εἶναι ζῶο τῆς θάλασσης καὶ τρέφεται ἀπὸ θαλασσινὰ ζῶα. Αὐτὰ τὰ κυνηγεῖ καὶ τὰ πιάνει μὲ μεγάλη εὐκολία γιατί τὸ σῶμα της εἶναι τέτοιο, ποὺ μπορεῖ νὰ κολυμπᾷ καλὰ καὶ νὰ κἀνὴ βουτιές. Τὸ κεφάλι της εἶναι στρογγυλό, ὁ λαμῖος της κοντὸς καὶ τὸ σῶμα της σὰν κύλινδρος· τὰ μπροστινὰ της πόδια εἶναι κοντὰ καὶ τὰ δάχτυλά τους εἶναι κολλημένα ἀναμεταξύ τους κ' ἔχουν καμπυλωτὰ νύχια, τὰ πισινὰ της πόδια πηγαίνουν στὰ πίσω καὶ τὰ ἔχει γιὰ κουπιὰ· ἔχει ἀπὸ ὅλα τὰ δόντια καὶ ποδὸ πάντων μακριὰ καὶ μυτερὰ σκυλόδοντα στὸ ἀπάνω σιαγόνι· ἔχει μουστάκια ὅπως ἡ γάτα. Τὸ δέσμα της εἶναι χοντρὸ κ' ἀπὸ κάτω ἔχει παχὺ στρώμα ἀπὸ λίπος, ὅπως ὁ χοῖρος, γι' αὐτὸ ἀντέχει στὸ κρύο.

Ἡ φώκια δὲν μπορεῖ νὰ μείνῃ πολὺ μέσα στὸ νερό· ὕστερα ἀπὸ 5 ἢ 6 λεπτὰ τῆς ὥρας ἀνεβαίνει ἄπάνω γιὰ νὰ ἀναπνεύσῃ, γιατί δὲν ἀναπνέει, ὅπως τὰ ψάρια μὲ σπάρραχνα, ἀλλὰ ὅπως τὰ ζῶα τῆς στεριᾶς μὲ πλεμόνια. Ἡ φώκια γεννᾷ μικρὰ, ὅπως ἡ γάτα κ' ὁ σκύλος, καὶ ὄχι αὐγὰ ὅπως τὰ ψάρια, γεννᾷ δὲ ἓνα. Τὸ

μικρό της λίγες ώρες ύστερα από τη γέννησή του μπορεί να κολυμπά και να πηγαίνει κοντά στη μητέρα του στο κυνήγι, γι' αυτό η φώκια δεν χρειάζεται να κάνει φωλιά.

Κακός εχθρός της φώκιας είναι η αρουρούδα κι' ο άνθρωπος. Την ημέρα οι φώκιες πολλές μαζί ξεπλώνονται στα βράχια της παραλίας και ήλιάζονται στη στεριά περπατούν με δυσκολία σέρνοντας το σώμα τους· μόλις καταλάβουν κίνδυνο ρίχνονται στη θάλασσα. Η φωνή της μοιάζει με το γαύγισμα του σκύλου.

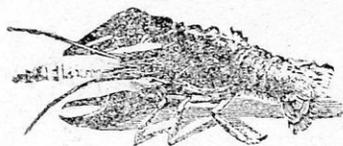
Σε πολλά ξένα μέρη τρώγουν το κρέας της φώκιας, το δέρμα της το κάνουν σκεπάσματα για τις καλύβες και φορέματα. Το λίπος της το χρειάζονται για ζέστη και για φωτισμό στα σπίτια τους.

Για τούτο κυνηγούν πολύ τις φώκιες κι' από το κυνήγι της κερδίζουν αρκετά.

Η φώκια άμα μπερδεντή στα δίχτυα των ψαράδων τους φέρνει μεγάλες ζημιές, γιατί τὰ ξεσκίζει.

Ο ΑΣΤΑΚΟΣ

Ο αστακός είναι ζώο της θάλασσας το σώμα του σκεπάζεται από ψιλό κόκαλο κόκκινο και χωρίζεται σε θώρακα και κοιλιά. Μπροστά έχει δυο μεγάλα κέρατα και τὰ πόδια του είναι μεγάλα και τὰ δυο προστινά τελειώνουν σε μύτη. Στην άκρη στην ουρά του έχει πλατιές πλάκες, μ' αυτές σπρώχνει το νερό δυνατά άμα θέλη να αναβή στην επιφάνεια του νερού.

Ο αστακός τρώγει μικρά ζώα της θάλασσας, που ζούν στον πάτο. Γι' αυτό κι' ο αστακός πάντα στον πάτο της θάλασσας βρίσκεται. Το κρέας του είναι τρυφερό και νόστιμο και προ πάντων στο τέλος της ανοίξεως, που αλλάζει το ύστρακό του. Το κρέας του αστακού, αν και είναι νόστιμο είναι βαρύν και δυσκολοχώνευτο, γι' αυτό δεν πρέπει να το τρώγουν όσοι έχουν αδύνατο στομάχι· πολύ βλαπτικός είναι ο αστακός που δεν είναι φρέσκος. Το φρέσκο αστακό καταλαβαίνουμε, άμα τον μυρίσωμε στο μέρος που άρχίζει η ουρά του, ο φρέσκος έχει καλή θαλασσινή μυρουδιά.

Ἄκόμα ἅμα ἢ οὐρά του στήν ἄκρη δὲ λυγίζη εὐκόλα, ὁ ἀστακὸς δὲν εἶναι φρέσκος.

Τοὺς ἀστακοὺς σὲ πολλὰς ξένες γῶρες τοὺς κάνουν κονσερβες μέσα σὲ τενεκεδένια κουτιά. Στὴν πατρίδα μας τὴν ἀνοιξη πολλοὺς ἀστακοὺς πιάνουν κοντὰ στὰ νησιὰ Σκόπελο καὶ Σκύρο.

Η ΣΟΥΠΙΑ

Ἡ σουπιὰ εἶναι ζῶο τῆς θάλασσης· ἔχει σῶμα πλατὺ καὶ μοιάζει μὲ σακούλα, ἀπὸ μπροστὰ βγαίνει τὸ κεφάλι της μὲ μεγάλα μάτια· γύρω στὸ στόμα της ἔχει δέκα πόδια, οἱ πλοιάμοι, ἀπ' αὐτὰ τὰ δύο εἶναι μακρύτερα ἀπὸ τὰ ἄλλα, πὺν μαζεύουν κι' ἀπλώνουν. Μέσα στὴ σακούλα ἔχει ἓνα κόκαλο πλατὺ κι' ἄσπρο σὰν ἄσβέστη.

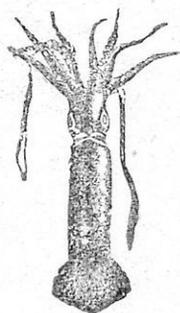
Ἡ σουπιὰ ζῆ μόνο στὴ θάλασσα καὶ τρώγει μικρὰ ψάρια καὶ καβούρια, πὺν τὰ πιάνει μὲ τοὺς δέκα πλοιάμους της. Τὴ σουπιὰ κυνηγοῦν πολὺ τὰ μεγάλα ψάρια· δύσκολα ὅμως τὴν διακρίνουν, γιὰ τὸ χρῶμα της μοιάζει μὲ τὸν πάτο τῆς θάλασσης. Ἄμα κινδυνεύη, χύνει ἀπὸ τὸ σῶμα της μαύρη μελάνη καὶ θολώνει τὰ νερὰ κι' ἔτσι δὲ φαίνεται.

Τὶς σουπιὲς ψαρεύουν μὲ δίχτυα καὶ μὲ καμάκι, τὸ δὲ κρέας της εἶναι νόστιμο καὶ τρώγεται καὶ στὶς νησιτεῖες.

ΤΟ ΚΑΛΑΜΑΡΙ

Τὸ καλαμάρι μοιάζει μὲ τὴ σουπιὰ καὶ εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδια γενιά· τὸ σῶμα του εἶναι μακρουλὸ καὶ στὴ μέση ἔχει ἓνα κόκαλο ψιλὸ καὶ μαλακόν. Πόδια καὶ κεφάλι ἔχει ὅπως καὶ ἡ σουπιὰ.

Τὸ καλαμάρι ψαρεύεται ὅπως καὶ ἡ σουπιὰ κι' ἔχει κρέας πὺν νόστιμο καὶ τρυφερὸ ἀπὸ τῆς σουπιᾶς.

ΤΟ ΧΤΑΠΟΔΙ

Τὸ χταπόδι ζῆ στὴ θάλασσα κι' ἔχει σῶμα καὶ κεφάλι σὰν τόπι καὶ στὴ μέση δυὸ μάτια. Γύρω στὸ στόμα ἔχει ὄχτῶ πόδια παχιά στὴ ρίζα καὶ ψιλὰ στὴν ἄκρη καὶ στὴ ρίζα ἀνταμώνονται μὲ ψιλὴ πέτσα. Σὲ κάθε πόδι ἀποκίτω δυὸ σειρὲς βυζιάστρες. Μὲ τὰ πόδια περπατεῖ καὶ πιάνει τὴν τροφή του.

Τὸ χταπόδι τρώγει καβούρια, ἀστακούς, γαρίδες, στρείδια καὶ ἄλλα τέτοια ζῶα τῆς θάλασσας. Τὸ κρέας του τρώγεται, ἀλλὰ εἶναι δυσκολοχώνευτο. Γιὰ νὰ μαλακώσῃ τὸ χταπόδι, προτοῦ νὰ τὸ μαγειρέψουν, τὸ χτυποῦν πολλὰ φορὲς ἀπάνω σὲ πέτρα πλατιά ἢ στὸν ἄμμο.

Τὰ χταπόδια τὰ ψαρεύουν μὲ καμάκι μέσα στὶς φωλιές τους τὰ θαλάμια.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Ἡ γάτα.....	3
Ἐὸ σκύλος.....	4
Τὸ πρόβατον.....	6
Τὸ βῶδι.....	9
Τὸ ἄλογον.....	11
Ἐὸ γάϊδαρος.....	13
ἘἩ γίδα.....	15
Ἐὸ χοῖρος.....	17
Ἐὸ ποντικός.....	19
ἘἩ μύγα.....	21
Τὸ κουνούπι.....	22
ἘἩ ἀράχνη.....	25
ἘἩ κότα.....	26
Ἐὸ κόκορας.....	29
Τὸ περιστέρι.....	30
Τὸ χελιδόνι.....	31
Ἐὸ σκόρος.....	34
Ἐὸ ψύλλος.....	34
Ἐὸ κοριθὸς.....	35
ΖΩΑ ΤΟΥ ΚΗΠΟΥ	
Τὸ σκουλήκι.....	37
Τὸ σαλιγκάρι.....	38
Ἐὸ γυμνοσάλιαγκας.....	39
Ἐὸ βροῦχος, κουκούτσι τοῦ κουκιοῦ.....	40
ἘΑνθονόμος δ τῆς μηλιάς.....	41
ἘἩ χουσόμυγα.....	41
Ἐὸ κολοκυθοκόφτης.....	42
ΖΩΑ ΤΟΥ ΧΩΡΑΦΙΟΥ	
Τὸ τριζόνι.....	44
ἘἩ ἀκρίδα.....	44
Τὸ μερμήγκι.....	46
Ἐὸ λαγὸς.....	47

	Σελ.
Ὅ ἀρουραῖος ποντικὸς	49
Ἡ χελώνα	50
Ἡ κουρούνα	51
Ἡ τσίγλα	52
Ὅ κορυδαλλός, ὁ κατσουλιέρης	53
Ὅ πελαργός, λελέκι	54
Ὅ τσαλαπετεινὸς	55
Ἡ φραγκόκοτα	56
Ὅ σπουργίτης	56
Ὅ σκαϊτζόχοιρος	57
Ὅ τυφλοπόντικος	58
Ὅ τζίτζικας	59
Ἡ ὄχια	60
Ὅ σκορπιὸς	61

ΖΩΑ ΤΟΥ ΛΙΒΑΔΙΟΥ

Ἡ μέλισσα	62
Ὅ χρυσοκάνθαρος	63
Οἱ πεταλοῦδες	64

ΖΩΑ ΤΗΣ ΔΙΜΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΑΛΤΟΥ

Τὸ βατράχι	66
Ἡ πάπια	67
Ἡ χήνα	68
Ὅ πελεκάνος	69
Τὸ χέλι	69
Ἡ βδέλλα	70

ΨΑΡΙΑ ΤΟΥ ΓΛΥΚΟΥ ΝΕΡΟΥ

Ἡ πέστροφα	71
Ἡ πέρινα ..	71
Ὅ κυπρίνος	73

ΖΩΑ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ

Ἡ ἄλεπού	74
Τὸ ἔλαφι	75
Τὸ ζαρκάδι	76

	Σελ.
Ἰδ κουνάβι	76
°Ο λύκος	77
Τὸ τσακάλι	78
°Ο ἄσβος	79
°Η βερβερίτσα	79
°Η πέριδικα	80
Τὸ τριγόνι	82
Τὸ γεράκι	83
°Ο ἄητὸς	83
°Ο γύπας	84
°Ο κόρακας	85
Τὸ ἀηδόνι	85
Τὸ κοτσύφι	86
°Η κίτσα	87
°Η καρκάξα	87
°Η κουκουβάγια	88
°Ο κοῦκος	89
°Ο μπουφός	90
°Ο φασιανὸς	91
Τὸ ὄρνυκι	91
°Η μπεκάτσα	92
Κίρκος, κιοκινέζι	93
°Ο μερμηγκοφάγος	94

ΖΩΑ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Τὸ μπαριπούνι	95
Τὸ λαβοάκι	95
°Η σαρδέλλα	96
°Ο κέφαλος	96
°Η φώκια	97
°Ο ἄστακος	98
°Η σουπιὰ	99
Τὸ καλαμάρι	99
Τὸ χταπόδι	99

ΠΑΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Δ. ΓΛΗΝΟΣ

40 ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΤΟΜΟΙ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΙ

ΕΙΣ ΔΥΟ ΣΕΙΡΑΣ

ΕΚΑΣΤΟΣ ΤΟΜΟΣ ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 45.—

ΣΕΙΡΑ Α' (διά παιδιά 7—12 ετών).

1. Μυθολογία για παιδιά I. (Οι θεοί του Όλυμπου).
2. Μυθολογία για παιδιά II. (Οι ήρωες).
3. Μυθολογία του Αϊώπου. Μετ. Απ. Μελαχρινού.
4. "Ο μπέμπης ἀρχιλοστής.—Θηριοτροφείο Τότευ και Σίας, Γρ. Ξενοπούλου.
5. "Ωραιές παιδικές ιστορίες, Grimm.
6. Τα ωραιότερα παραμύθια του Andersen.
7. "Ιλιάδα και "Οδύσσεια, Όμηρου.
8. Ροβινσών Κρούσος, Defoe.
9. Δόν Κιχώτης, Cervantes.
10. Οι περιπέτειες του βαράνου Μινχάουζεν, Bünger.
11. Ταξίδια του Γκιούλιβερ, Swift.
12. "Ιστορίες για παιδιά από τον "Ηρόδοτο.
13. 20 παραμύθια έκλεκτα διαφόρων λαών (έκλογαί).
14. Οι έπτά μικρές αδερφές, Andrews Jane, ήτοι: Αγκωνάκ ή Έσκωμά, Τζεμλά ή κόρη της Έρημου, ή Πέν-Σε ή Κινέζα, Λουίζα ή κόρη των βουνών κλπ.
15. 10 παιδιά που έζησαν κατά έποχές από τον παλιό καιρό ως τώρα, Andrews Jane.
16. Δραματικά διηγ. και παιχνίδια.
17. "Ένας μικρός κοσμος διηγείται τη ζωή του. ("Έντομα και Ψάρια).
18. "Ο Σέρλοκ Χόλμς των τετραπέδων —Οι περιπέτειες του Πλοιαρχου Κουγγουρντάν.
19. "Η πεντάμορφη νεράιδα. (Διηγήματα ύλης).
20. "Ένας μικρός κοσμος διηγείται τη ζωή του. (Ζώα και πτηνα).

ΣΕΙΡΑ Β' (διά παιδιά 10—16 ετών).

1. Οι μεγάλοι άνδρες του παρελθόντος.
2. "Έξι ένδοξοι λαοί.
3. Τα μεγαλύτερα γεγονότα της ανθρώπινης ζωής.
4. Αί μεγαλύτερες πράξεις.
5. Οι μεγάλοι θαλασσοπόροι (Κολόμβος, Βάσκο δε Γάμα, Μαγγελάνος, Κουκ κλπ).
6. Οι μεγάλοι εφευρέται και αι εφευρέσεις των, Bachman.
7. Μεγάλοι εδεργέται της Ελλάδος.
8. Στα βάθη των χρόνων. (Ιστορίες πολιτισμού, έμποριου και έξερευνησεων από τους περιφημότερους λαούς του παρελθόντος) Loubet.
9. "Ανά την ξηράν και την θάλασσαν.
10. "Υγιεινές συνήθειες, Λαμπδαρίου.
11. Βυζαντινές ιστορίες, Νηλ-Σλουμπερτζέ.
12. Τι τρώγει ο κόσμος, (νέα σειρά) Carpen.ετ.
13. Πώς ένδύεται ο κόσμος, (νέα σειρά) Carpen.ετ.
14. Πώς στεγάζεται ο κόσμος, (νέα σειρά) Carpen.ετ.
15. Οι πειρατές του Αιγαίου, Ίουλιου Βέρν.
16. Περιπέτειες Κινέζου, I. Βέρν.
17. "Άνω κάτω, I. Βέρν.
18. "Η χώρα των άδαμάντων, I. Βέρν.
19. "Ο γυρός του κόσμου εις 80 μέρες, I. Βέρν.
20. "Η μικρή νεράιδα του δάσους, w. Bonsels.— "Ο νάνος Ρουμπίνης ή ο τελευταίος νάνος του δάσους, Κλάντ Ροζν.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.